

DOKUMENDID JA SELGITUSED

1955–1957

1. **Televisiooni katusorganisatsioonid**

- 1953–1957: ENSV Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsus (asutati 15. mail 1953). Loodi Tallinna Televisioonistuudio.
- 1957–1962: Eesti NSV MN juures asuv Raadio ja Televisiooni Komitee (asutati 21. juunil 1957 ENSV MN määrusega, põhimäärus kinnitati 15. okt 1957 ENSV MN määrusega nr. 374). Esimene põhimäärus, milles sõnastati ka televisiooni eesmärgid ja ülesanded.
- 1962–1970: Eesti NSV MN Riiklik Raadio ja Televisiooni Komitee (moodustati 22. mail 1962 ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega). Tallinna Televisioonistuudio nimetati ümber Eesti Televisiooniks (komitee esimehe käskkiri nr. 6 14. jaanuarist 1965).
- 1970–1991: liidulis-vabariiklik Eesti NSV MN Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee (moodustati 27. juulil 1970 ENSV MN Presiidiumi seadlusega, põhimäärus kinnitati 13. sept 1971 ENSV MN määrusega nr. 443). Teine põhimäärus, milles sõnastati ka televisiooni eesmärgid ja ülesanded.
- Eeldatavasti 1. juunist 2006 alustab tegevust Eesti Rahvusringhääling, mis moodustatakse Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni ühendamise teel.

2. **Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee põhimäärus** (lühendatult). Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus nr. 347 15. oktoobrist (ERKA, Fond R1, nimistu 3, säilik 953)

- I Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Raadio ja televisiooni komitee juhib kogu raadio- ja televisioonialast tööd Eesti NSVs. Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee põhiülesanneteks on:
- Kommunistliku partei ja Nõukogude riigi sise- ja välispoliitika, nõukogude rahva rahu poolt peetava võitluse, NSV Liidus kommunistliku ülesehitustöö ülesannete ja kogemuste igakülgne valgustamine raadio ja televisiooni kaudu, vabariigi elanikkonna kasvatamine sotsialistliku ideoloogia ja moraali vaimus, proletaarse internatsionalismi ja rahvaste sõpruse vaimus;
 - eesti rahva ja Nõukogude Liidu teiste vennasrahvaste saavutuste pidev valgustamine majandusliku, riikliku, ühiskondlik-poliitilise ja kultuurielu alal;
 - vabariigi kõigi rahvamajandusharude eesrindlike kogemuste ja teaduslik-tehniliste teadmiste laialdane levitamise;
 - raadiokuulajate ja televisioonivaatajate tutvustamine eesti rahva ja NSV Liidu rahvaste ning rahvademokraatia maade rahvaste parimate kirjandus- ja kunstiteostega ning samuti kapitalistlike riikide progressiivsete kultuuritegelaste teostega;
 - vabariigi elanikkonna informeerimine välisriikide majanduslikust ja ühiskondlik-poliitilisest elust, maailma sotsialistliku leeri jõudude kasvust ja sotsialistliku ülesehitustöö edusammudest rahvademokraatia maades, rahvaste rahvuslikust vabadusvõitlusest koloniaalike vastu, kommunistliku liikumise kasvust kapitalistlikes maades;
 - kodanliku ideoloogia, moraali ja reaktsioonilise propaganda paljastamine;
 - välismaa raadiokuulajate ja televisioonivaatajate informeerimine vabariigi elust ja saavutustest;
 - sidemete loomine teiste riikidega raadio ja televisiooni alal.
- II mainitud ülesannete täitmiseks Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Raadio ja Televisiooni komitee:
1. Organiseerib raadio- ja televisioonisäateid vabariigi elanikkonna jaoks ning samuti välismaa raadiokuulajatele ja televisioonivaatajatele.
 2. Juhib komiteele kuuluvate raadio ja televisiooni tehniliste vahendite kasutamist ja arendamist.
 3. Teostab raadio ja televisiooni töötajate töö ja töötasu organiseerimist ja normeerimist ning kvalifikatsiooni tõstmist.
 4. Organiseerib muusika-, kirjandus-, draama ja teiste teoste salvestamist raadio jaoks ja kinovõtteid televisiooni jaoks; töötab välja temaatika ja juhib kinofilmide tootmist televisiooni jaoks, kehtestab kirjanduslike ja režissööri stsenaariumide kalenderplaanide ja eelarvete kinnitamise korra filmide lavastamiseks ning samuti valmis heliülesvõtete ja filmide vastuvõtmise korra.
 5. Määrab kindlaks oma kunstiliste kollektiivide esinemiste normid ja omab õigust organiseerida ettenähtud korras nende külalisesinemisi vabariigis.
 6. Organiseerib kehtestatud korras konkursse parimate raadiosaadete ja televisioonisäadete, muusika-, kirjanduslik-kunstiliste ja teiste teoste saamiseks koos preemiade väljamaksmisega.
 7. Määrab kindlaks diktorite, tõlkide, toonmeistrite, operaatorite, helioperaatorite, režissööride, komitee koosseisuliste kunstnike, dirigentide ja teiste raadio ja televisiooni töötajate kvalifikatsioonikategooriad.
 8. Annab välja raadio- ja televisiooniprogrammide ajalehte või ajakirja ning samuti almanahhe ja spetsiaalset kirjandust raadio-, televisiooni ja helisalvestuste küsimustes.

9. Õpib tundma saavutusi kodumaiste ja välismaiste raadio, televisiooni ja helisalvestuse seadmete arendamise alal, raadio ja televisiooni organiseerimise küsimusi. Töötab koos teiste huvitatud ametkondadega välja ja viib ellu abinõusid uue tehnika leiutuste ja tehniliste täiustuste arendamise ja juurutamise alal; organiseerib teaduslik-tehnilisi eksperimentaal-seid töid raadio ja televisiooni tehniliste vahendite täiustamise ja arendamise alal.
10. Kasutab lepingute põhjal Eesti NSV Sideministeeriumi tehnilisi vahendeid ja kontrollib nende kvaliteedilisi näitajaid.
11. Määrab kindlaks Sideministeeriumi ja Eesti NSV teiste asutuste raadiosõlmede kasutamise korra ja omab programmide kont-rollimise õigust, mida antakse edasi Eesti NSV ettevõtete, kolhooside ja sovhooside raadiosõlmedes.
12. Annab seisukoha Eesti NSV Sideministeeriumi poolt ehitatavate raadio- ja televisioonihoonete plaanide ja projektide kohta ning samuti uute helisalvestuse, helimahamängimise ja muu raadio ja televisiooni aparatuuri tüüpide kohta, mis valmistatakse Eesti NSV Sideministeeriumi korraldusel raadio ja televisiooni jaoks, ning samuti raadiovastuvõtjate ja tele-visiooniaparaatide kohta ja raadioaparaatide toiteallikate kohta, mida toodetakse Eesti NSV tööstuses vabariigi vaja-dusteks.
13. Annab seisukoha teatrite, kontserdisaalide, kultuurimajade, näituse- ja spordiehitiste projektidele raadio ja televisiooni translatsioonipunktide ehitamise osas mainitud objektides.
14. Töötab välja ja esitab kinnitamiseks autori- ja esinemishonoraride määrad raadio, televisiooni ja helisalvestuste jaoks.
15. Teostab koostööd välismaa raadio ja televisiooni organisatsioonidega, võtab osa rahvusvahelistest organisatsioonidest ja konverentsidest ja nõupidamistest raadio ja televisiooni küsimustes.

1957–1961

3. **Nõukogude aja visioon televisioonist:** Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee kui fondimoodustaja ajalooline õiend 31. okt 1959, mil komitee materjalid esmakordselt ENSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sot-sialistliku Ülesehituse Riiklikule Arhiivile üle anti. (ERKA, fond R-1590, nim 1, I kd)
 - „Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee põhiülesanneteks on NLKP ja Nõu-kogude riigi sise- ja välispoliitika, nõukogude rahva rahu poolt peetava võitluse, NSV Liidus kommunistliku üles-ehitustöö ülesannete ja kogemuste igakülgne valgustamine raadio ja televisiooni kaudu, vabariigi elanikkonna kasvatamine (*sotsialistliku on maha tõmmatud – autori märkus*) kommunistliku ideoloogia ja moraali vaimus.
 - Eesti NSV Raadio ja Televisiooni Komitee tutvustab vabariigi raadiokuulajaid ja televisioonivaatajaid Eesti ja teiste vennasrahvaste saavutustega majanduslikus, riiklikus ja kultuurilises ülesehitustöös. Komitee ülesandeks on infor-meerida vabariigi elanikkonda välisriikide ühiskondlik-poliitilisest ja majanduslikust elust, sotsialistliku leeri maade edusammudest uue elu ehitamisel, rahvaste rahvuslikust vabadusvõitlusest kolonialistlikes maades.
 - Raadio ja televisiooni kaudu jõuavad kõige laiemate hulkadeni Nõukogude Eesti töötava rahva, vennasrahvaste ning rahvademokraatia maade parimad kirjandus ja kunstiteosed, samuti kapitalistlike riikide progressiivsete kul-tuuritegelaste teosed.
 - Raadio ja Televisiooni Komitee ülesandeks on informeerida ka välismaa raadiokuulajaid ja televisioonivaatajaid meie vabariigi elust ja saavutustest, luua ja arendada sidemeid teiste riikide raadio- ja televisiooniorganisatsioonidega.
 - Nõukogude Eesti raadio ja televisioon on sõjajärgseil aastail teinud läbi suure arengu. Aastast aastasse on kasvanud raadio ja televisiooni osatähtsus ja tema ülesanded ideoloogilise töö keskasutusena, sellele vastavalt on kasvanud saadete maht, nende ideelis-kunstiline väärtus, sellele vastavalt on täiustunud ka tema organisatsiooniline struktuur, koosseisud”.

1961–1965

4. **Kuni 1962. a kehtinud telemaksu kaotamisest**
Huvitava viite seoses telemaksu omaaegse kaotamisega võib leida Hillar Palametsa 16. okt 1967. a ETV tellimisel tehtud kirjalikust retsensioonist „Minu arvamus Eesti Televisiooni mõningatest saadetest 1967. a kolme esimese kvartali jooksul” (ERKA, fond R-1590; nim 5, sü 253). Nimelt viitab H. Palamets ajakirjas „Žurnalist” 1967. a ilmunud ETV juhi Leopold Piibu kirjutisele, kes muuhulgas väitis, et TV-maksu omaaegne kaotamine oli eksisamm, mille eest tasuvad siiani vaatajad. L. Piibu väitel peaks TV saama isemajandavaks organisatsiooniks, mille tuludest osa annab TV-reklaam. Mõõngem, et sellist ettenägelikkust võib vaid kadestada.
5. **Näide nõukogudeaegsest karistusväärsest ideoloogilisest eksimusest: ENSV Riikliku Raadio ja Televisiooni Komitee esimehe käskkiri nr 49 5. aprillist 1965.** (ERKA R-1590, nim 4, sü 411)
31. märtsi k.a õhtuses „Aktuaalses Kaameras“ luges diktör Meeme Valtenberg filmile vabariiklikult põllumajandustöötajate nõupidamiselt kaadritagust teksti. Käskkirjale trükitud „miljoni” asemel luges ta „tuhande”, mis jämedalt moonutas teksti sisu ja televisioonivaatajad said väärä informatsiooni. Lohaka suhtumise eest oma tööülesannetesse avaldan Meeme Feodori p. Valtenbergile n o o m i t u s e. Komitee esimees E. Jaanimägi.

1965–1970

6. **Eesti Televisiooni asutamine: Riikliku Raadio ja Televisiooni esimehe käskkiri nr. 6 14. 1965. aasta jaanuaris „Televisioonistuudio nimetusest ja stuudio töö organiseerimise küsimused”** (ERKA, R-1590, nim 4, sü 411)

Kooskõlastatult direktiivorganitega ja seoses televisioonistuudio tootmiskooseisu uue struktuuri kinnitamisega ning lähtudes individuaalse ja kollegiaalse vastutuse otstarbekama ühendamise ja ülearuste kollegiaalsete organite likvideerimise vajadusest, käsin:

1. Nimetada edaspidi Tallinna Televisioonistuudiot „Eesti Televisiooniks“. Programmi peatoimetusel (sm Loit) kindlustada uue nimetuse sisseviimine kõigisse käibelolevatesse tiitritesse, tekstidesse ja pealdistesse.
2. Likvideerida 15. jaanuarist 1965. a „Televisioonistuudio repertuaarikomisjon” ja panna tema ülesanded „Eesti Televisiooni” peatoimetuste nõukogudele kooskõlas peatoimetustevahelise tööjaotusega.
3. Televisiooni nõukogu tegevuse operatiivsuse tõstmiseks ning arvestades peatoimetuste nõukogude moodustumist, vähendada 15. jaanuarist 1965. a nõukogu liikmete arvu ja kinnitada „Eesti Televisiooni” nõukogu järgmises koosseisus:

Leopold Piip – Komitee esimehe asetäitja, nõukogu esimees
 Harri Loit – programmi peatoimetaja, nõukogu esimehe asetäitja
 Tõnis Kask – „Eesti Televisiooni” pearežissöör, nõukogu esimehe asetäitja
 Liikmed:

Endel Haasmaa – ideoloogiapeatoimetuse peatoimetaja
 Arnold Päts – „Aktuaalse Kaamera” peatoimetuse peatoimetaja
 Hardi Tiidus – ideoloogiapeatoimetuse peatoimetaja, kunstiosakonna juhataja
 Ants Villemson – ideoloogiapeatoimetuse vanemtoimetaja, peatoimetaja asetäitja
 Uno Maasikas – „Aktuaalse Kaamera” peatoimetuse vanemtoimetaja, peatoimetaja asetäitja
 Ants Kivirähk – „Aktuaalse Kaamera” peatoimetuse pearežissöör
 Sofia Tiits – vanemtoimetaja, nõukogu sekretär.

Nõukogu on „Eesti Televisiooni” kollegiaalne juhtimisorgan ja tema poolt vastuvõetud otsused on kohustuslikud täitmiseks kõigile televisiooni struktuurilistele alajaotustele.

7. **Näide parteilisest retoorikast ajakirjanduse planeerimisel: väljavõte EKP Keskkomitee büroole esitatud temaatilisest plaanist 1967. a II ja III kvartali kohta** (algis vene keeles, autori tõlge)

„Oma töös juubeliaasta II ja III kvartalis pöörab ETV endiselt erilist tähelepanu ülesannetele, mis tulenevad NLKP 23. kongressi otsustest, sellele järgnenud partei Keskkomitee pleenumite ja Nõukogude valitsuse otsustest, samuti EKP 15. kongressi otsustest. Nende probleemide valgustamine toimub Suure Oktoobri 50daks aastapäevaks valmistumise loosungi all.

Informatsioonisaated. Informatsioonisaadetes valgustatakse juubeliaasta tähtsamaid sündmusi nii meie riigis kui välismaal. Lähtudes NKLP KK otsusest „Valmistumisest Suure Sotsialistliku Oktoobrerevolutsiooni 50ndaks aastapäevaks” hakkame me televaatajaid regulaarselt informeerima valmistumisest selleks tähelepanuväärseks sündmuseks, samuti valmistumisest V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva tähistamiseks.

Telesaadetes jutustatakse tööstusettevõtete tegevusest, viisaastakuplaanide täitmisest, tööviljakuse tõstmisest, toodangu kvaliteedi parandamisest, eesrindliku kogemuse levitamisest. Süstemaatiliselt näidatakse, millist rolli etendavad partei-, komsomoli- ja ametiühinguorganisatsioonid sotsialistliku võistluse laiendamisel ja juhtimisel, töötajate kasvatamisel, tootmise majanduslikku stimuleerimist puudutavate otsuste täitmisel. Suurt tähelepanu pööratakse töötajate olmetingimuste parandamise küsimustele, näidatakse, milliseid meetmeid rakendatakse meie vabariigis laiatarbeemete tootmisele ja nende kvaliteedi tõstmisele. Toimetuse pideva tähelepanu all on juubeliaasta ehitusobjektid.

Saadetes kavatsatakse näidata vastvalitud nõukogude tööd, saadikute sidemete tugevdamist oma valijatega, valijate juhiste täitmist, nõukogude rolli linnade, asulate, kolhoosi- ja sovhoosikeskuste heakorrastamisliikumise korraldamisel juubeliaastal.

Põllumajandusvaldkonnas pöörame tähelepanu sellele, kuidas kolhoosid ja sovhoosid kinnistavad juubeliaastal oma saavutusi ja võitlevad saagikuse tõstmise ja karjakasvatuse produktiivsuse suurendamise eest. Telesaadetes leiab kajastamist kevadkülviks valmistumise, samuti tööviljakuse tõstmise küsimused, tootmise mehhaniseerimine, külaehituse ja külade heakorrastamise küsimused. Samuti kajastatakse 1967. aastaks võetud sotsialistlike kohustuste täitmist, kuivendatud maade otstarbekat kasutamist kolhooside ja sovhooside poolt. Pidevalt propageeritakse teaduse ja tehnikaga saavutusi, eesrindlaste kogemusi, valgustatakse spetsialistide ettevalmistamist.

Informatsioonisaadetes hakatakse süstemaatiliselt edastama materjale parteiorganisatsioonide tööst juhtivkaadriga, poliitliitide võrgu tööst, parteilise õppeaasta edukast lõpetamisest, propagandistide töökogemusest, kultuuriasutuste tööst juubeliaastal. Valgustatakse ettevalmistuste käiku vabariiklikuks noorte laulupeoks. Seoses üleminekuga viiepäevasele töö-nädalale pöörab „Aktuaalne Kaamera” rohkem tähelepanu töötajate töö ja puhkuse organiseerimise küsimustele.” (ERKA, fond 1, nim 4, sü 3504).

8. **Parteiliste otsuste vormistamise näide: EKP KK büroo istung 16. apr 1968; päevakorrapunkt 7: Eesti Televisiooni küsimusest. EKP KK propaganda ja agitatsiooniosakonna õiend „ETV struktuurist” (algis venekeelne, autori tõlge)**

„Käesolevad ettepanekud ETV struktuuri kohta tulenevad teleprogrammi mahust ja struktuurist ning tootmise spetsiifikast. Kogemus näitab, et kollektiivi paindlikuks juhtimiseks (enam kui 400 inimest) on esmajoones otstarbekas jagada see kolmeks osaks: 1) teletootmised, mis valmistavad saateid ette; 2) telefilme tootev stuudio; 3) tootmis- ja tehniline teenistus.

Toimetused. Kogemus ja arenguperspektiivi arvestamine lubab pidada otstarbekaks rakendada 9 peamist programmi-toimetust („Aktuaalne Kaamera”, propaganda, kirjandus ja kunst, muusikasaated, noortesaated, lastesaated, „Telekool”, filmisaated, vahetussaated ja venekeelsed saated) ning soomekeelsete saadete toimetust.

Pakutud toimetuste struktuur erineb olemasolevast selle poolest, et eraldi toimetusteks on eraldatud noortesaated (praegu propagandasaadete peatoimetuse koosseisus) ja „Telekool” (praegu lastesaadete peatoimetuses). Nende toimetuste eraldamine iseseisvateks üksusteks on tingitud vajadusest järsult tõsta nii noortesaadete kui telekoolisaadete taset. Sellega luuakse ka soodsamad tingimused poliitiliste ja lastesaadete taseme kasvaks.

Peamiste toimetuste kõrval on oluline vahetussaadete ja venekeelsete saadete peatoimetuse olemasolu. Selle kompetentsi kuuluvad nii ETV venekeelsed saated kui ka Kesktelevisioonile, teiste liiduvabariikide telestuudiotele ja Intervisioonile tehtavad saated.

ETV programmi planeerimiseks, samuti kõigi peatoimetuste töö koordineerimiseks on loodud sekretariaat, mida juhib peatoimetaja.

Eraldi üksuse moodustab Tartu korrespondendipunkt, mis oma spetsiifika tõttu (täidab kõigi peatoimetuste tellimusi ja valmistab ette iseseisvaid saateid) toimib peatoimetuse õigustes ja seda juhib peatoimetaja.

Stuudio „Eesti Telefilm”. Arvestades suurt tootmismahut (96 tundi, 165 000 meetrit valmistoodangut aastas) ja telefilme tootvate töötajate töö spetsiifikat, loodi ETVs stuudio „Eesti Telefilm”. Stuudiol on oma stsenaariumite toimetust ning vajalikud tootmisosakonnad ja grupid: planeerimise ja arvestuse, operaatorite, valgustajate, võtmetechnika ja remondi, helisalvestuse, lavastuse, filmitöötlemise jm üksused. Stuudios „Eesti Telefilm” töötab 110 inimest.

Tootmis- ja tehniline teenistus. Tehniline keskus koosneb peamiselt videosalvestuse, eksploatatsiooni ja televisiooni, filmi ja stuudiotehnika arengugrupist. Tootmisteenistus koosneb lavastus-, valgus-, transpordi-, teenindus- ja fotoosakonnast. Tootmis- ja tehnilises teenistuses töötab 78 töötajat.

Käesoleva ajani juhtis kogu ETV kollektiivi vahetult Komitee esimehe asetäitja. Praktika näitab, et ühele inimesele käib üle jõu teostada sedavõrd suure kombinaadi süstemaatilist ja operatiivset juhtimist. Seepärast on ETV juhtimise korraldamiseks küpsenud vajadus täiendada televisiooni koosseisu nimekirja ETV direktori asetäitjate institutsiooniga, kes hakkavad juhtima kolme peamist struktuuriüksust. Seoses sellega tehakse ettepanek nimetada ümber televisiooni juhi ametikoht ning nimetada seda edaspidi ENSV MN Riikliku Raadio- ja Televisioonikomitee esimehe asetäitjaks, ETV direktoriks” (ERKA, fond 1; nim 4, sü 3649).

Otsus päevakorrapunktis 7. Eesti televisiooni küsimusest (osalesid sm-d Käbin, Lentsman, Jaanimägi, Ušanjov, Ranne, Mürisepp, Vader, Merimaa, Tõnurist, Klausson): Eesti Televisiooni juhtimise tugevdamise eesmärgil pidada vajalikuks sisse seada Eesti Televisiooni direktori, kahe asetäitja ja ühe peainseneri ametikohad. Teha ENSV Ministrite Nõukogule üleandeks lahendada see küsimus (ERKA, fond 1, nim 4, sü 3648).

9. **Toimetuskontrolli näide: väljavõte ETV nõukogu protokollist nr. 10 20. märtsist 1968; VI: Televisioonisaatest „Seesam, seesam, avane!”**

„L. Piip: „Saates olid ideoloogilised vead ja puudused, milledest oli juttu esmaspäeval Komitee kolleegiumil. Ka jäi täitmata korraldus lindistamise osas. Miks?”

A. Villemon: „Sellepärast, et lootsid üksteise peale K. Liblik ja R. Neimar”.

L. Piip: „M. Tõnisson istus 1,5 tundi minu juures ja arutasime esteetika probleeme, andsin talle oma mõtted saateks, ent ta jättis kõik need seisukohad kasutamata ja tegi saate oma seisukohalt”.

H. Tiidus: „Kunstnik Soans käsitles saates kunstniku loomingulise vabaduse probleemi väga primitiivselt, isegi marksismi seisukohalt vääralt. Ent M. Tõnisson ei suutnud marksistliku esteetika seisukohast vastulööki anda ja probleemi valgustada”.

E. Jaanimägi: “Vääralt käsitleti ka loosungit „Kunst olgu rahvale arusaadav!” Sm Soans ütles: „Kunst küll peegeldab ja ka muudab tegelikkust”. Sellega me ei tunnistanud Lenini seisukohta täielikult. Vastulööki see mõte ei saanud. Distanti teooria jäi ka vääralt kõlma. Sm Soans ei tunnista kaasaja kangelas kunstivallas. Väär on ka tema seisukoht, et isetegevuslikku kunsti ei eksisteeri veel. Ettepanekud: edaspidi tuleb peatoimetusel saates esinenud puudusi arvestada, eriti rangelt valida saatejuhte (neid, kes hästi tunnevad marksistlikku esteetikat ja mitte lubada eetrisse ainult snobiste) ja teha tõsised järeldused. Võib-olla üldse kaaluda küsimust, kas mitte hakata kunstirahvast andma stsenaarsete saadetenäidena, portreedena. Kunagi andsime kunstijärnaali, stsenaariumide alusel”.

H. Loit: „Sisult on „Seesam, seesam, avane!” ju „Televisiit” ja ta tuleks üle anda propagandasaadetele”.

A. Kivirähk: „Stsenaarsete saade on sihikindel ja likvideerib stihiia”.

L. Piip: „„Teatrirepliigid” tuleb võtta videomagnetofonile”.

Otsustati: 1) Tunnistada saade „Seesam, seesam, avane!” praagiks ja saatejuhile mitte honorari maksta.

2) Otsustati tunnistada saade ENSV Ministrite Nõukogu Riikliku Raadio ja Televisiooni Komitee TV käskkirja vääriliseks oma ideoloogiliste puuduste tõttu”. (ERKA)

1970–1975

10. **Eesti Televisiooni koosseisuliste teleajakirjanike isiksuse autoriteedi ja kaadris esinemise kultuuri tasemest ning selle tõstmise abinõudest.** ENSV MN Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee käskkiri nr. 135-TV 26.08.1970 (R-1590, nim. 4, sü 681 lk 55)

„Eesti Televisiooni kolleegium peab televisioonilase ideoloogilise töö ülitähtsaks faktoriks professionaalse teleajakirjaniku isiksuse autoriteeti, mis üldreeglina põhineb kirglikul ideelisusel, vabal ja oskuslikul orienteerumisel partei poliitikas, sügaval ühiskondlik-poliitilisel ja teoreetilisel silmaringil, professionaalsel suutlikkusel, spetsialiseeritava ala põhjalikul tundmisel, pedagoogika, psühholoogia, sotsioloogia, loogika ja teležurnalistika seaduspärasuste ja meetodiliste aluste meisterlikul rakendamisel ning kõrgetel inimliku intelligentsi omadustel, mis kõik koosvõetult moodustavad esinemiskultuuri – selle kõige tähtsama, mille omamiseta pole võimalik olla meisterlik agitaator, meisterlik propagandist ja meisterlik organisaator.”

Eesti Televisiooni kolleegium märgib, et mitte kõik teleajakirjanikud ei arvesta vajaliku enesekriitikaga isiksuse autoriteedi kui määrava tähtsusega faktori osa oma professionaalses töös ega pööra küllaldast tähelepanu eelrõhutatud omaduste väljaarendamisele. Professionaalne teleajakirjanik on eelkõige isiksus, kõrge autoriteedi ja esinemiskultuuriga kommunistliku ideoloogia propagandist, keda auditoorium ootab kui tarka nõuandjat ja andekat kaasvestlejat, et temalt saadava nõu ja näpunäidete najal paremini mõista partei ja valitsuse poliitikat ning tema enda osa selle elluviimisel. Ent isiksuse autoriteet ja kõrge esinemiskultuur ei tule iseenesest – see saavutatakse vältimatu enesetäiendamise ja kriitilise ellusuhtumisega, mida aga kahjuks üsna mitmete juures märgata pole. Asjaolu, et võimekateks ja autoriteetseteks teleajakirjanikeks kujunenud töötajate kõrval on neid, kelle töös domineerib keskpärasus, mõnikord ka andevaeusus, pinnapealsus, asjatundmatus ja küündimatus, teeb Eesti Televisiooni programmi mitmeti ebahütlaseks, mille all kannatab programmi autoriteet, professionaalne meisterlikkus ja ideoloogiline mõjujõud.

Eesti Televisiooni kolleegium rõhutab, et vaatamata televisiooniprogrammi loomise kollegiaalsele iseloomule, milles kõik loomingulised töötajad oma väärtusliku osa annavad, etendab primaarset rolli siiski teleajakirjanik (kommentaator, korrespondent jt), kes on ideoloogilise töö keskne kuju, primaarse funktsiooni täitja, ideoloog, kes tematiseerib programmi, annab sellele ideelise sisu ja suhtleb vahetult auditooriumiga. Sellest tulenevalt ei saa leppida puudustega, mis sel alal veel esinevad ning mis on muutnud peamisteks piduriteks programmi ideelis-kunstilise taseme edasise tõstmise ja kõrge professionaalse meisterlikkuse kindlustamisel.“

Kolleegiumi juurde moodustati alaliselt tegutsev kvalifikatsiooni komisjon (Paul Jürjo, Tõnis Kask, Endel Haasmaa, Rein Karemäe, Siimon Joffe, Helle Tiisväli). „Otsustada kõigi kommentaatorite, korrespondentide ja teiste toimetustliini töötajate professionaalse meisterlikkuse ja esinemiskultuuri tase, kes on seotud kaadris esinemisega ja võtta vastu otsus iga konkreetse töötaja suhtes – kaadris esinemise lubamise, ajutise või alalise keelamise kohta. Uute toimetustliini töötajate suhtes kehtestada üldreeglina järgmine kord: lubada neid kaadrisse esinema peale kuue kuu möödumist ja tingimusel, et nad on ETV Õppetudiuo juures läbi teinud vastavad kvalifikatsiooni kursused. Teha kõigile Eesti Televisiooni toimetustliini töötajatele teatavaks, et arvates 1. novembrist 1970. a on koosseisulistel töötajatel lubatud kaadris esineda vaid kvalifikatsioonikomisjoni vastava otsuse põhjal.”

11. **Professor Juhan Peegel nõukogude aja meedia põhivastuolust** (katkend sissejuhatusesest Enn Anupõllu raamatule „Vana telemasti varjus”, Maalehe Raamat, Tallinn 2005, lk 7–8)

„Milline osa oli okupatsiooniaastatel meie meedial? Ametlik vastus on siin ühene: igakülgset ja kõrvalekaldumatult toetada ametlikku ideoloogiat ja poliitikat. Loomulikult tuli võidelda nõndanimetatud „kodanlike iganditega”. Ajakirjanduse tsensuur oli praktiliselt mitmeastmeline.

Kõigepealt teadis muidugi autor, millest ja kuidas kirjutada, et see lugu ilmuks. Siis kontrollis seda osakonnajuhataja ja ka toimetaja, ajalehes ka õine valvelugeja, ning loomulikult tsensor – glavlit. Pidevalt kontrollis suunas tööd see parteiorgan, kelle häälekandja vastav väljaanne oli. Loomulikult oli range tsensuur ning suunamine ka raadios ja televisioonis.

Mis ajakirjanikke kõige rohkem ahistas, oligi kahestumine, kaksikmoraal [...]. See oli põhivastuolu: üheltpoolt avalikult toetada ja õigustada kehtivat ideoloogiat ja õigustada vaikimisega selle vägivalda ja korrupsiooni.

Kuid ei saa eitada, et meedia võis valikuliselt toetada ka seda tegevust, mis reaalses elus võis materiaalseid väärtusi luua, tegelikku reaalselt elu võimalust mööda parandada, kuid põhimõtteliselt ajakirjanduse vabadusest ei saa kõnelda, kuigi nn sula-aastatel olukord mõnevõrra leebus [...]. Kui kirjutame ajalugu, siis sellest kaksikmoraalist vaikida ei tohi. Mis aitas ajakirjanikel neil raskeil aastail jääda iseendaks, mõjustada lugejaid moraalselt? Julgen arvata, et see oli suhtumine ajakirjandusse kui loomingusse, sellise suhtumise varjatud lähtealuseks oli meie trükiajakirjanduse kui rahvuskultuuri mõjuka osa pikk ja viljakas ajalugu. See toimis nagu märkamatu näiteks väljendusvormide ja žanrite valikul. Näiteks oli ju surveaastail mõjukaid vesteid-följetone, populaarsed olid teatud saatesarjad raadios ja televisioonis, intervjuud huvitavate inimestega jne.

Ajakirjanikuna taheti kindlasti näha inimest, mitte loosungit”.

12. **ENSV Ministrite Nõukogu Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee põhimäärus 13. septembrist 1971. a** (lühendatult). ENSV MN määrus nr. 443, 13.09.1971, ERKA (Fond R1, nimistu 3, säilik 2391)
1. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee on vastavalt Eesti NSV konstitutsioonile liidulis-vabariiklik organ ja allub oma tegevuses nii Eesti NSV Ministrite Nõukogule kui ka NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riiklikule Televisiooni ja Raadio Komiteele.
Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee juhib televisiooni ja raadiot vabariigis ning vastutab televisiooni- ja raadiosaadete ideelis-poliitilise ja kunstilise taseme, televisiooni ja raadio olukorra ja edasise arengu, samuti televisiooni- ja raadiosaadete loomiseks kasutatavate tehniliste vahendite arengu eest.
 2. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee peäülesanded on:
 - 1) propageerida marksismi-leninismi ning Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Eestimaa Kommunistliku Partei kongresside, NLKP Keskkomitee ja Eestimaa KP Keskkomitee pleenumite ning NSV Liidu valitsuse ja Eesti NSV valitsuse otsuseid;
 - 2) innustada töötajaid kommunismi ehitamise ülesannete lahendamisele, võitlusele teaduslik-tehnilise progressi eest ja rahvamajandusplaanide edukale täitmisele ning levitada tööstuse, ehituse, põllumajanduse ja teiste rahvamajandusharude eesrindlike kogemusi;
 - 3) paljastada kodanlikku ideoloogiat ja moraali ning reaktioonilist propagandat, kasvatada nõukogude inimesi kommunismiideede, kommunistliku moraali, teadliku töösse suhtumise, ühiskonna huvide käitumise, seaduslikkuse järgi mise ja sotsialistliku ühiselu normidest kinnipidamise ning nõukogude patriotsismi ja proletaarsete internatsionalismi vaimus;
 - 4) valgustada NLKP ja Nõukogude valitsuse sise- ja välispoliitikat, rahvaste sõpruse ja erineva ühiskondlik-majandusliku korraga riikide rahuliku koosseisestamise poliitikat ning näidata laialdaselt nõukogude rahva elu ja saavutusi kommunismi ehitamises, avada sotsialistliku süsteemi eeliseid võrreldes kapitalistliku süsteemiga, paljastada imperialistlike riikide reaktioonilist sisepoliitikat ja agressiivset välispoliitikat;
 - 5) valgustada NLKP võitlust rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise ühtsuse eest marksismi-leninismi ja proletaarsete internatsionalismi printsiipide alusel, tutvustada sotsialismi maailmasüsteemi saavutusi, rahvaste võitlust rahu, demokraatia ja sotsialismi eest, valgustada klassivõitlust kapitalismaades, samuti koloniaal- ja sõltuvate maade rahvaste imperialistliku rõhumise vastast rahvuslikku vabastusliikumist;
 - 6) tutvustada nõukogude kirjanduse ja kunsti ning välismaa progressiivse kirjanduse ja kunsti parimaid teosed, samuti kodumaa ja maailma kirjanduse ja kunsti klassikasse kuuluvaid teoseid;
 - 7) operatiivselt informeerida televisioonivaatajaid ja raadiokuulajaid sündmustest Nõukogude Liidus, Eesti NSV-s ja välismaal;
 - 8) tagada televisiooni ja raadio edasine areng;
 - 9) teostada ühtset tehnikapoliitikat ning juurutada teaduse ja tehnika uusimaid saavutusi ning eesrindlike kogemusi televisiooni ja raadio alal ning tagada alluvates ettevõtetes tootmise kõrgeid tehnilis-majanduslikud näitajad;
 - 10) otstarbekalt käsutada komiteele eraldatavaid kapitalimahutusi ja tõsta nende efektiivsust, alandada ehituse omahinda ja lühendada tähtaegu ning anda õigel ajal käiku tootmisvõimsusi ja põhifonde;
 - 11) juurutada komitee süsteemis töö ja juhtimise teaduslikku organiseerimist, tagada alluvatele organisatsioonidele, ettevõtetele ja asutustele kvalifitseeritud kaader, luua tingimused töötajate teadmiste ja kogemuste kõige paremaks käsutamiseks, edutada juhtivale tööle noori, end heast küljest näidanud spetsialiste; 12) parandada komitee süsteemi kuuluvate organisatsioonide, ettevõtete ja asutuste tööliste ja teenistujate korteri-, kultuuri- ja olmetingimusi, luua neile ohutud töötingimused.
 3. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee juhindub oma tegevuses NSV Liidu ja Eesti NSV seadustest, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi ja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlustest, NSV Liidu valitsuse ja Eesti NSV valitsuse määrustest ja korraldustest ning teistest normatiivaktidest, samuti käesolevast põhmäärusest ning tagab kehtiva seadusandluse õige rakendamise komitee süsteemi kuuluvates organisatsioonides, ettevõtetes ja asutustes.
Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee üldistab seadusandluse rakendamise praktikat komitee pädevusse kuuluvates küsimustes, töötab välja ettepanekuid selle täiustamiseks ja esitab neid kehtivas korras läbivaatamiseks Eesti NSV Ministrite Nõukogule.
 4. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee vastavalt temale pandud ülesannetele:
 - 1) organiseerib televisiooni- ja raadiosaateid Eesti NSV elanikkonnale ja välissaateid;
 - 2) tagab telefilmide, kirjandus- ja muusikateoste, lavastuste ja saadete loomise televisiooni ja raadio jaoks;
 - 3) organiseerib kehtestatud korras parimate televisiooni- ja raadiosaadete ning televisioonile ja raadiotele loodud kirjandus-, ja muusikateoste konkursse, korraldab televisiooni- ja raadiofestivalide;
 - 4) organiseerib koos teiste ametkondadega õppe- ja hariduslikke televisiooni- ja raadiosaateid;
 - 5) organiseerib vabariigi tähtsamate sündmuste, poliitika-, riigi-, ühiskonna- ja majandustegelaste, tööstuse, ehituse, põllumajanduse ja teiste rahvamajandusharude eesrindlaste ning teaduse ja kultuuri esindajate esinemiste, samuti kirjandus-, muusika- ja muude teoste filmimist ja lindistamist kasutamiseks televisiooni- ja raadiosaadetes;
 - 6) töötab välja ja esitab NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riiklikule Televisiooni ja Raadio Komiteele kinnitamiseks televisiooni- ja raadiosaadete mahu ning filmide tootmise mahu perspektiiv- ja aastaplaanid, samuti televisioonifilmide

tootmise temaatilised plaanid, kinnitab alluvate ettevõtete ja organisatsioonide tootmis- ja finantsplaanid, samuti alluvate organisatsioonide toimetus-, kunstilise ja tootmispersonali ning haldusaparaadi struktuuri ja arvilise koosseisu;

- 7) tagab komitee süsteemis televisiooni- ja raadiosaadete valmistamiseks ning televisioonifilmide tootmiseks kasutatavate tehniliste vahendite õige paigutamise ja efektiivse arendamise, samuti võtab osa NSV Liidu Siseministeeriumi ja Eesti NSV Sideministeeriumi süsteemi tehniliste televisiooni- ja raadiosaadete dislokatsiooni kindlaksmääramisest;
- 8) sõlmib NSV Liidu Sideministeeriumi süsteemi kuuluvate ettevõtetele lepinguid televisiooni- ja raadiosaadete edasiandmiseks vajalike linnadevaheliste kanalite, kaabel- ja raadioreleeliinide ning muude tehniliste vahendite rentimise kohta;
- 9) organiseerib kontrolli televisiooni- ja raadiosaadete vastuvõtu kvaliteedi üle, samuti kontrolli NSV Liidu Sideministeeriumi süsteemi kuuluvatelt ettevõtetest ja organisatsioonidelt renditud tehniliste televisiooni- ja raadiosaadete õige kasutamise üle;
- 10) määrab koos Eesti NSV Kultuuriministeeriumiga kindlaks Eesti NSV Kultuuriministeeriumile alluvate teatrite televisioonietenduste tellimise plaani; kutsub kehtestatud korras teatrikollektiive osa võtma televisiooni- ja raadiosaadetest;
- 11) annab kehtestatud korras välja televisiooni ja raadio saatekavasid, ajakirju ja erialast kirjandust, samuti korraldab televisiooni-, raadio- ja helisalvestusalaseid näitusi;
- 12) tagab kehtestatud korras abinõude rakendamise televisiooni- ja raadioalaste sidemete arendamiseks välisriikidga;
- 13) organiseerib ja teeb kehtestatud korras tööd, mis on seotud osavõtuga Raadio ja Televisiooni Rahvusvahelise Organisatsiooni (OIRT) tegevusest;
- 14) organiseerib kehtestatud korras oma kunstiliste kollektiivide esinemisi vabariigis;
- 15) autasustab raadio ja televisiooni eesrindlikke töötajaid kehtestatud korras rinnamärkide, aukirjade ja diplomitega ning rakendab muid ergutuste liike.

[...]

8. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklikus Televisiooni ja Raadio Komitees moodustatakse kolleegium koosseisus: komitee esimees (kolleegiumi esimees) ja komitee esimehe asetäitjad ametikoha poolest, samuti komitee teised juhtivad töötajad. Kolleegiumi liikmed kinnitab Eesti NSV Ministrite Nõukogu.
9. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee kolleegium arutab oma regulaarselt toimuvatel koosolekutel saatekavade sisu põhiküsimusi, televisiooni ja raadio organiseerimist ja arendamist ning muid komitee tegevusega seotud küsimusi, komitee süsteemi kuuluvate organisatsioonide, ettevõtete ja asutuste praktilist juhtimist, täitmise kontrolli, kaadri valikut ja kasutamist, tähtsamate käskkirjade ja juhendite projekte; kuulab ära komitee osakondade, toimetuste ja teiste allüksuste, samuti komitee süsteemi kuuluvate organisatsioonide, ettevõtete ja asutuste aruanded.
Kolleegiumi otsused viiakse üldreeglina ellu komitee esimehe käskkirjadega. Lahkarvamuste puhul komitee esimehe ja kolleegiumi vahel viib komitee esimees ellu oma otsuse ja kannab tekkinud lahkarvamustest ette Eesti NSV Ministrite Nõukogule, kusjuures kolleegiumi liikmed võivad omakorda teatada oma arvamuse Eesti NSV Ministrite Nõukogule.
10. Televisiooni ja raadio arendamise põhiküsimuste läbivaatamiseks moodustatakse Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklikus Televisiooni ja Raadio Komitees toimetus-, kunsti- ja tehnilised nõukogud, kuhu kuuluvad kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistid, loomingulised töötajad, loominguliste liitude ja teiste organisatsioonide esindajad. Nimetatud nõukogude koosseisud ja põhimäärused kinnitab komitee esimees.
11. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee põhimääruse, komitee aparadi struktuuri ja töötajate arvilise koosseisu kinnitab Eesti NSV Ministrite Nõukogu.
12. Komitee struktuuriliste allüksuste koosseisunimestikud ja põhimäärused kinnitab Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee esimees.
13. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklikul Televisiooni ja Raadio Komiteel on Eesti NSV riigivapi kujutise ja oma nimega pitsat.

13. **ETV 1972. aasta struktuur** (ERKA, R-1590, nim 4, lk 15–16)

ETV direksioon

Tootmise planeerimise osakond
 Programmeerimise osakond
 Metoodika ja kaadrite väljaõppe osakond
 Programmi väljastamise osakond

Ajalehe „Televisioon” toimetus
 Filmisaadete ja reklaami toimetus
 Filmifondide osakond
 Teleoperaatorite osakond
 Helirežissööride osakond
 Kirjade osakond
 Fotoosakond
 Teenindusosakond
 Fonoteek
 Masinakirjabüroo

AK peatoimetus

Tööstussaadete toimetus
 Põllumajandussaadete toimetus
 Kultuurisaadete toimetus
 Venekeelsete saadete toimetus
 Spordisaadete toimetus
 Kohtla-Järve korrespondendipunkt

Propagandasaadete peatoimetus

Parteielu saadete toimetus
 Rahvusvaheliste suhete toimetus
 Rahvamajandussaadete toimetus
 Teadus- ja tehnikasaadete toimetus
 Soomekeelsete saadete toimetus

Kirjandus- ja kunstisaadete peatoimetus

Telelavastuste toimetus
 Kirjandus- ja kunstisaadete toimetus

Muusikasaadete peatoimetus

Muusikasaadete toimetus
 Meelelahutussaadete toimetus

Noorte- ja lastesaadete peatoimetus

Noortesaadete toimetus
 Lastesaadete toimetus
 „Telekooli” toimetus

Tartu peatoimetus

Stuudio „Eesti Telefilm”

1975–1980

14. **Nii oli.....** (katkend Enn Anupõllu mälestusteraamatust „Vana telemasti varjus” lk 187–188)

Siis tuli Tallinnast kurb uudis – Jüri Hansen helistas öösel ja teatas, et Jaanimägi suri haiglas. Küsisin Moskvast luba, nagu kord ette nägi, ja 1974. aasta märtsis olin Tallinnas Endel Jaanimäe matustel. Nende peiede lõpus kutsus Vaino Väljas mu vana Raadiomaja kohvikus kõrvale ja ütles, et Penust saab komitee esimees ning nad kutsuvad mind ETV juhiks. Mõtlemis-aega anti päev ja enne Helsingisse tagasi pöördumist pidin oma otsuse ütleva. Ei tahtnud tulla, mulle sealne töö meeldis, tutvusringkond laienes, hakkasin seda maad ja inimesi tunnetama, töö hakkas minema. Naine, „Noorte Hääle” kultuuriaja-kirjanik ja ka poeg ei sobitunud kuidagi saatkonna vene kooli õhustikuga. Vene impeeriumi alamate lapsed ei tohtinud soomekeelsesesse kooli minna, nagu hiljem, perestroika aastatel. Vastasin jaatavalt. Olin enne Soomet töötanud Eesti Raadios 11 aastat, veidi ilma näinud. Helsingis sain ka praktilise televisioonitöö kogemusi, tundsin paljusid inimesi Eesti Televisioonis – vanu õpingukaaslasid, omal ajal raadiost telesse üle läinud endisi raadiokolleege, spordimehi. Kujutasin eelseisvat tööd lubamatult helgena. Niiivõin olin. Ei kujutanud ette, kui mürgine oli stagnaajal telepääliku töö. Kui mind 1974. aasta jõululauapäeval ametisse kinnitati, ütlesid kõrged ülemad, et mul puudub parteitöö karastus, aga ajakirjanduslikke kogemusi olevat ja hea on ka Moskva raadio- ja teleülemate tundmine. Olin esimene mitte kunagi parteitööl olnud, oma komitees kasvanud mees sellisel ametikohal. Ei oleks seda kohta jahtinud, kui Jaanimägi poleks ootamatult surnud. Jätkanuks veel mitu aastat Soomes ja siis raadiosse tagasi tulnud. Raimund Penu telemaja neljandal korrusel oleks hommikul punast keskkomitee telefoni vastu võtnud. Seletanud ja õiendanud, ajanud tagasi, lubanud uurida ja võtta meetmeid. Televisiooni häda on selles, et peaaegu igaüks tundub teadvat, kuidas õiget programmi peab tegema – selleks pole isegi lugemisostkust tarvis. Ega suured ülemad valgest majast nii tihti sekkunudki. Seevastu olid agarad kõikvõimalikud instruktorid ja sektorijuhatajad. Nad tahtsid edasi jõuda ja valvsust näidata. Eriti oli hambus „Aktuaalne Kaamera” ning meelelahutussaadet. Iga nalja ja pehme torke taga nähti koletuid ohte. Leidsin mõjusa süsteemi. Kuulasin etteheited ära ja lubasin helistada Väljasele, viidates helistajale. Siis tõmbus helistaja kohe tagasi: „Pole vaja, see on vaid minu isiklik arvamus.” Mõni isegi tunnistas, et võis eksida. Kui Väljas saadeti kaugemale pagendusse jalust ära, aitas Ristlaane nimest. Ei helistanud kordagi selliste kõnede järel – see oli profülaktika.”

15. **ETV 1976. aasta struktuur**

Struktuur loodi üleliidulise korralduse alusel, kooskõlas NSVL MN määrusega 245 15. apr 1976 ja NSVL MN Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee käskkirjaga nr. 300 15. juunist 1976, ENSV MN Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee esimehe käskkiri kk229-k, 16.09.1976

I ETV programmi direksioon

1. Metoodika-, perspektiivse planeerimise ja kaadri väljaõppe osakond
 - a) Kirjade toimetus
2. Programmeerimise osakond
 - a) Ajalehe „Televisioon“ toimetus
3. Programmi väljastamise osakond
4. Filmisaadete ja reklaami osakond
 - a) Filmifondid
 - a) Foto
 - b) Videoteek
 - c) Režii
5. Sekretariaat
 - b) Masinakirjutajad
6. Kunstnike osakond
7. Teleoperaatorite osakond
8. Heliosakond
 - a) Fonoteek

II Stsenariumite toimetuskolleegium**III Informatsiooni ja propaganda peatoimetus**

(olulisim muutus 1972-st: liideti info ja prop)

1. Partei ja nõukogude elu toimetus
2. Rahvamajandussaadete toimetus
3. Rahvusvaheliste suhete toimetus
4. Sporditoimetus
5. Eelinformatsiooni toimetus
6. Režii osakond

IV Venekeelsete ja vahendussaadete peatoimetus

1. Venekeelsete saadete toimetus
2. Vahendussaadete toimetus
3. Režii osakond

V Kirjandus- ja kunstisaadete peatoimetus

1. Kirjandus- ja kunstisaadete toimetus
2. Telelavastuste ja teatrisaadete toimetus
3. Režii osakond

VI Muusikasaadete peatoimetus

1. Muusikasaadete toimetus
2. Meelelahutussaadete toimetus
3. Režii osakond

VII Noorte- ja lastesaadete peatoimetus

1. Noortesaadete toimetus
2. Lastesaadete toimetus
3. „Telekooli“ toimetus
4. Režii osakond

VIII Tartu peatoimetusProgrammi toimetus
Tootmisosakond**IX Salvestatud programmide peatoimetus („Eesti Telefilmi“ asemel)**

1. Stsenariumite toimetus
2. Dokumentaal-, populaarteaduslike, muusika-, mängu- ja õppefilmide osakond
 - a) filmirežissöörid
 - b) filmioperaatorid
 - c) heli
 - d) kunstnikud
 - e) filmidirektorid
3. Töötlemisosakond
 - a) positiivmontaaž
 - b) multigrupp
4. Kroonika, olukirjeldusfilmide ja juurdevõtete osakond
 - a) operaatorid
5. Lavastusosakond

Salvestatud programmide peatoimetuse
struktuuri täpsustati 24.10.78:

1. Tootmisosakond;
2. Montaaži ja komplekteerimisosakond:
 - a) multigrupp;
3. Lavastusosakond

1980–1987

16. **Enn Anupõllu käsitus nõukogude surveaastatele omasest moraalsest kahestumisest** (katkend Enn Anupõllu raamatust „Vana telemasti varjus“, lk 50–51)

„Miks ikka aeg-ajalt tulivett pruugiti? Kindlasti on siin nii isiklike kui ka muid põhjusi – mõnele lihtsalt maitses. Ent tundub, et üks peamisi oli mingi sisemine kahestumine. Hingehäda, mille tekitas ümbritseva elu mentaliteet, sõnade ja tegude lahknevus ning tsensuur. Juba saadet tehes aina mõtlesid, kas see läheb või ei lähe. Pidev enesetsensuur ja tabuteemad. Kõik tegijad ju tahtsid, et saade läheks eetrisse. Seda sisemist kokkulepet, kui soovite, pidevat õrna kollaboratsioonismi püüti enda eest varjata, sügavale hingepõhja peita. Nõnda ei teinud vaid ajakirjanikud. Tegid kirjanikud, kunstnikud, muusikud, omal moel valdav osa meie muserdatud rahvast. Kõik töökäijad õppisid reeglina poliitringides, osalesid ametiühingus, võtsid vastu preemiaid ja ordeneid, autoostulubasid, marssisid mai- ja oktoobriparaadidel, agaramad hurraatasid tribüünilt hüütud loosungitele, hääletasid valimistel poolt. Paljud varastasid riiki ja ehitasid maju, mõned kirjutasid kaebekirju, käisid ülemustele kõrva sosistamas, aplodeerisid valitsus- ja parteimeeste kõnede peale. Soojalt või tormiliselt. Elu oli selline. Ei tasu seda enda eest salata. Tõelisi teisitimõtlejaid, kes oma põhimõtete eest olid valmis laagritesse minema, oli väga vähe. See oli midagi muud kui koduses ringis, kus ikka Vene võimu ja ülemusi kiruti. Inimesed kartsid iseenda ja oma laste pärast, igatsesid rahulikkude elu. Kүүditamised olid loomulikult kõiki ära hirmutanud. Julgen arvata, et nii mõnegi tänase mehe, kes end vabadusvõitlejaks kutsub, paberid ja eelkõige südametunnistus pole ehk päris kristallpuhtad. Kõik see oligi kahestumine, valdava osa eesti rahva kahestumine. Tunnistagem seda endale. Alles siis visakem kivi naabri kapsaada.“

17. **EKP KK Büroo otsus 16. detsembrist 1980: „Puudustest Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee töös NLKP Keskkomitee otsuse „Ideoloogiatöö ja poliitilise kasvatustöö edasisest parendamisest” täitmisel** (protokoll nr 161; kohal: sm-d Vaino, Käbin, Lebedev, Ristlaan, Merimaa, Johanson, Šišov, Pork, Penu) (ERKA, Fond 1, nim 4, sü 5713)

EKP Keskkomitee büroo märgib, et Eesti NSV Riiklik Televisiooni- ja Raadiokomitee on ära teinud teatava töö NLKP Keskkomitee otsuse „Ideoloogiatöö ja poliitilise kasvatustöö edasisest parendamisest” täitmiseks. Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio mitmed saatesarjad, nagu „Sünniaastad”, „Poliitilised kired”, „Sotsialistlik elulaad”, „Arenenud sotsialismi majandusprobleemid” ja mõned teised on pälvinud televaatajate ja raadiokuulajate positiivse hinnangu, nad aitavad kaasa töötajates marksistlik-leninliku maailmavaate ja aktiivse eluhoiaku kujundamisele. Viimasel ajal on televisioonis ja raadios 2 korda suurenenud informatsioonisaadete maht, tunduvalt on tõusnud nende operatiivsus.

Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee süsteemis on sisse seatud ning pandud teaduslikule alusele televaatajaskonna ja raadiokuulajaskonna uurimine. Eesti Raadios on moodustatud pressibüroo, kes tegeleb vastupropagandaga.

Samal ajal EKP Keskkomitee büroo on seisukohal, et Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee juhtkond ja parteikomitee ei ole oma tööd ümber korraldanud NLKP Keskkomitee otsuse „Ideoloogiatöö ja poliitilise kasvatustöö edasisest parendamisest” ning EKP Keskkomitee XV pleenumi otsuste valguses.

Paljude tele- ja raadiosaadete ideeline sisu ja mõjus ei vasta pahatihti tänase päeva nõuetele, nad ei soodusta küllalt aktiivselt televaatajatel ja raadiokuulajatel internatsionalismi ja patriotsismi, NSV Liidu rahvaste sõpruse ning tööastuse tunnete kujundamist. Paljud tähtsad, nõukogulikku elulaadi iseloomustavad materjalid ei kindlusta propageeritavate ideede pealetungivust. Majandustemaatikaga saadetes ei näidata küllalt sügavalt ja argumenteeritult vabariigi kohta ja osa NSV Liidu rahvamajanduse ühtses kompleksis.

Nii mõneski saates jääb puhuti puudu aktiivsest eluhoiakust, esineb ideoloogiliselt ebatäpseid formuleeringuid. Mõnede tele- ja raadiosaadete autorid püüavad kõita televaatajaid ja raadiokuulajaid materjali ebatavalise esitusega, matkivad mõnikord kodanliku ajakirjanduse võtteid, tihti muganduvad väikekodanliku maitsega, kusjuures seda tehakse esinemiste ideelise ja kunstilise taseme kahjuks.

Tõsiseid puudujääke esineb televisiooni ja raadio töös noorsootemaatika valgustamisel. Ebarahuldaval tasemel näidatakse komsomoli- ja pioneeriorganisatsioonide tegevust, nõrgalt valgustatakse noorte patriootilist ja internatsionalistlikku kasvatamist. Lastesaadetes puudub reeglina poliitiline suunitlus, ebapiisavalt kasutatakse heroilis-patriootiliste kino- ja telemängufilmide kasvatuslikke võimalusi.

Pikemat aega pole televisioon ja raadio pööranud vajalikku tähelepanu meelelahutussaadete ideelisele sisule ja kunstilisele tasemele. Nendes kuulub õigustamatult suur koht välis- ja kodumaisele popmuusikale, isetegevuslike vokaal- ja instrumentaalansamblike madalatasemeliste esinemistele. Samal ajal on vähe propageeritud vennisvabariikide muusikat. Muusika- ja meelelahutussaadete läbimõtlematu koostamine soodustab oluliselt televaatajate ja raadiokuulajate teataval kontingendil, eriti noortel, väärastunud ideeliste ja kõlbeliste vaadete ning madala esteetilise maitse kujunemist.

Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee juhtkond ja kolleegium ei pööra vajalikku tähelepanu kaadri valikule, mille tagajärjel satuvad komiteesse tööle poliitiliselt ebaküpsed ja loominguks tegevuseks nõrgalt ettevalmistatud inimesed, peamistes toimetustes on parteiline tuumik väike, tehniliste töötajate hulgas pole peaaegu ühtegi kommunisti ja kommunistlikku noort. Äärmiselt vähe kaasatakse komiteesse tööle partei- ja komsomoliorganite süsteemi töötajaid, kel on annet ajakirjandustööks.

Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee juhtkond (R. Penu, E. Anupõld, A. Slutsk, P. Jürjo) on nõrgendanud kontrolli ja vähendanud nõudlikkust toimetuse tegevuse vastu, ei ilmuta alati vajalikku ideelist küpsust, ei anna teravat kriitilist hinnangut vigadele ja möödalaskmistele, madalale distsipliinile ja lodevusele aparadi ja mõnede töötajate töös, ei analüüsi kriitiliselt omaenda tööd. Selline töösse ebakriitiline suhtumine segab puuduste kõrvaldamist.

Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee parteikomitee ei avalda tõsist parteilist mõju kollektiivi elule ja loometegevusele. Kaadri valiku ja kasvatamise ning ideelise karastamise küsimused pole parteikomitee ja parteialgorganisationsioonide tegevuses kesksel kohal. Parteikomitee istungite päevakorras on tavaliselt teisejärgulise tähtsusega küsimused. Samal ajal ei arutata kollektiivi ees seisvaid sügavaid loominguks probleeme, töötajate ideelis-poliitilise kasvu, töödistsipliini tugevdamise ja oma töö eest vastutuse tõstmise küsimusi. Parteikomitee ei kindlusta parteitsehhiorganisatsioonide ja parteigruppide ning ametiühingu- ja komsomoliorganisatsiooni vajalikku juhtimist. Kommunistid pole alati kollektiivi esirinnas, paljudel juhtudel vaatavad mööda teatud osa töötajate hulgas levinud ebatervetest, apoliitilistest ilmingutest ning ei astu nende vastu välja.

EKP Keskkomitee büroo otsustab:

1. Juhtida sm-te R. Penu, E. Anupõllu, A. Slutski ja P. Jürjo tähelepanu Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee juhtimises esinenud tõsistele puudustele.

Tõhustada komitee juhtkonda ja kolleegiumi kõrvaldama oma töös esinenud puudused ning rakendama abinõud tele- ja raadiosaadete ideelis-poliitilise ja kunstilise taseme tõstmiseks, saavutada, et vastavalt NLKP Keskkomitee otsuse „Ideoloogiatöö ja poliitilise kasvatustöö edasisest parendamisest” ja EKP Keskkomitee XV ja XX pleenumi otsuste nõuetele oleksid tele- ja raadiosaadete võitleva ja ründava iseloomuga, et nendes propageeritaks eredalt partei ja valitsuse otsuseid, valgustataks NLKP XXVI kongressiks tehtavate ettevalmistuste käiku.

2. Pidada Eesti Televisiooni ja Raadio tähtsaimaks ülesandeks soodustada poliitilise ja kunstilise publitsistika kõigi vahenditega töötajatel, üliõpilastel ja õpilastel, vabariigi kogu elanikkonnal marksistlik-leninliku maailmvaate, partei üritusele ja kommunismiideaalidele piiritu ustavuse ning oma sotsialistliku kodumaa vastu armastuse kujundamist, kasvatada neid NSV Liidu rahvaste sõpruse ja proletaarse internatsionalismi vaimus.
Eesti Televisioonil ja Eesti Raadiol koondada oma tähelepanu järgmistele sõlmküsimustele:
 - rahvamajanduslike probleemide valgustamisel avada sügavalt ja näitlikult Nõukogude vennasvabariikide majandusalast koostööd, Eesti NSV kohta ja osa meie maa rahvamajanduse ühtses kompleksis, pidades silmas, et vabariigi tööstuse, põllumajanduse, ehituse, transpordi ja teenindussfääri edasise arengu edukuse, tarbekaupade tootmise suurendamise ning nende kvaliteedi parandamise küsimusi ei saa lahendada ilma vennalike liiduvabariikide vastastikuse abita;
 - näidata emotsionaalselt eesti rahvuse õitsengut nõukogude rahvaste vennalikus peres, järgida ideelist selgust sotsialistliku internatsionalismi ja nõukogude patriotismi propagandas, anda vääriline vastulööök imperialismi ideoloogilistele diversioonidele, võidelda järjekindlalt kolkluse ja kitsalt rahvuslike huvidel ilmingute ning kodanliku ideoloogia retsidiivide vastu;
 - nõukoguliku elulaadi ja kommunistliku moraali propageerimisel avada positiivsete näidete varal nõukogude inimese ideekindlust ja kodanikuhoiakut, tema vaimset rikkust ja moraalsel palet, näidata eredamalt tööinimese ja sotsialistliku võistluse osa, propageerida eestlaste ja venelaste, teiste rahvaste esindajate loomingulist koostööd töö, puhkehetkedel ja argielus, seltsimehelikku üksteiseabistamist, kollektivismi ning nõukoguliku elulaadi teisi külgi, võidelda leppimatult ebaperemehelikkuse ja organiseerimatuse, bürokratismi, passiivsuse ja ükskõiksuse vastu;
 - tõsta meelelahutussaadete ideoloogilist koormust: satiiri ja huumori vahenditega võidelda väikekodanliku eluviisi retsidiividega, tõusiku- ja tarbijapsühholoogia retsidiivide vastu mõnede inimeste teadvuses; propageerida laialdasemalt nõukogude estraadimuusikat, edumeelsete välisautorite helindeid ja esinejaid.
3. Pöörata erilist tähelepanu noortesaadete parandamisele. Tugevdada nende ideelis-poliitilist suunitlust. Valgustada noorsootemaatikat noorte kategooriatele diferentseeritud lähenemise alusel, kindlustada saadete kunstilise taseme tunduv parenemine.
4. Eesti Televisioonil ja Raadiol valmistada ette saatesarjad järgmise temaatikaga:
 - NLKP Keskkomitee projekti partei XXVI kongressile “NSV Liidu majandusliku ja sotsiaalse arengu põhisuunad aastaks 1981–1985 ning ajavahemikuks kuni 1990 aastani” selgitamine ja arutamine;
 - majandamismehhanismi täiustamist ja planeerimise parandamist käsitlevate NLKP Keskkomitee otsuste ning NLKP Keskkomitee 1980. aasta oktoobripleenumi otsuste realiseerimise käigu valgustamine;
 - vabariigi elanikes uhkustunde kujundamine oma sotsialistliku kodumaa üle, nõukogude rahvaste vennaliku sõpruse, proletaarse internatsionalismi edasine tugevdamine;
 - rahvasaadikute nõukogude ja ametiühingute sidemete tugevdamine rahvahulkadega ning elanike vajaduste tundmaõppimine ja rahuldamine.
5. Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee juhtkonnal ja kolleegiumil parandada järsult loominguliste ja tehniliste töötajate valikut, paigutamist ja kasvatamist, tagada peatoimetuste tugevdamine poliitiliselt küpse, kvalifitseeritud ajakirjanike kaadriga, pöörata rohkem tähelepanu nende ideelisele kasvule ja kutsemeisterlikkuse tõstmisele, viia sisse kaadri atesteerimise efektiivne süsteem. Kasutada laiemalt noorte ajakirjanike juhendamist kogenud ajakirjanike poolt.
6. Tõsta peatoimetuste vastutust saadete kvaliteedi ja ideoloogilise suunitluse eest. Teha resolootne lõpp apoliitilisusele, ideelisele ähmasusele ja põhimõttelagedusele saadete koostamisel. Pöörata tähelepanu kaasatavate autorite hoolikale valikule. Pidevalt tõsta ajakirjanike vastutust iga ettevalmistatud materjali eest, pidades silmas, et nad esinevad paljutuhandelisele auditooriumile.
Töötada välja ja viia praktikasse saadete ettevalmistamise täpne süsteem, mis tagaks materjalide sisutiheduse ja võimaluse tungida püstitavate probleemide olemusse, esinemiste suure mõjususe, seada sisse tihedad kontaktid EKP Keskkomitee osakondadega.
7. Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee parteikomiteel, võttes arvesse ideoloogiavõitluse teravnemist, suurendada iga kommunisti, iga töötaja poliitilist valvsust ning tõsta vastutust oma töö eest, parandada tunduvalt oma töötajate hulgas tehtavat kasvatustööd. Suurendada televisiooni ja raadio kollektiividele avaldatavat parteilist mõju. Parandada ametiühingu-, komsomoli- ja teiste ühiskondlike organisatsioonide juhtimist, kontrolli vastuvõetavate otsuste täitmise üle, taotleda partei- ja tootmisdistsipliini tugevdamist, töötajate vastutuse tõstmist oma ametikohustuste täitmise eest, kommunistide avangardiosa suurendamist. Tagada rangelt individuaalne lähenemine kõige võimekamate, kõrgete poliitiliste ja tööalaste omadustega ajakirjanike valimisel parteisse vastuvõtuks.
8. Teha Eesti NSV Ministrite Nõukogule ülesandeks vaadata kolme kuu jooksul läbi küsimus Kesktelevisiooni I programmi saadete vastuvõtu kohta kogu vabariigi territooriumil.
9. Eesti NSV Riiklikul Televisiooni- ja Raadiokomiteel informeerida EKP Keskkomiteed käesoleva otsuse täitmise käigust 1. juuliks 1981 ja 1. jaanuariks 1982.
10. Kontroll otsuse täitmise üle panna Keskkomitee propaganda ja agitatsiooni osakonnale.

18. **EKP KK Büroo otsus 6. aprillist 1982: „Kodanliku televisiooni poolt vabariigi elanikele avaldatava mõju neutraliseerimise abinõudest”** (protokoll 31, kohal sm-d Vaino, Klauson, Kudrjvtsev, Ristlaan, Lentsman, Sišov, Turonok, Kullaste; ERKA, Fond 1, nim 4, sü 6067)

EKP Keskkomitee büroo märgib, et teravnendud ideoloogiavõitluse olukorras on üheks oluliseks vaenuliku ideoloogia vabariiki imbumise kanaliks kodanlik televisioon, mille programmid propageerivad läänelikku elulaadi, annavad tendentsiosset informatsiooni rahvusvahelise elu valdkonnas sotsialismimaades toimuvatest sündmustest.

Kõik see tekitab kahju avaliku arvamuse kujundamisele vabariigi elanike, eriti noorte hulgas, soodustab väikekodanliku ideoloogia levikut. Sellistes tingimustes on täiesti lubamatu, et mitmetes kollektiivides pole veel loodud televisiooni vaenulikule propagandale vastutegutsemise õhkkonda, ebapiisavalt mõistetakse hukka ja paljastatakse selle klassiseloomu. Esineb välissaadete ühisvaatamist avalikes kohtades, nende saatekavade levitamist. Eesti Televisiooni ja Raadio, ajakirjanduse ning teiste ideoloogiaasutuste ja -organisatsioonide vastupropagandatöös kritiseeritakse ebapiisava argumenteeritusega kodanliku televisiooni saadetes tehtava imperialistliku propaganda vorme ja meetodeid, selle näilist objektiivsust, reklaamitavaid läänemaailma väärtusi ja elulaadi. Kodanliku televisiooni mõju vastu suunatud võitluse resultatiivsuse suurendamiseks ei kasutata veel täielikult organisatsiooniliste, poliitilise ja materiaalsete võimaluste kogu kompleksi.

EKP Keskkomitee büroo otsustab:

1. EKP linna- ja rajoonikomiteedel, Eesti NSV Ametiühingute Nõukogul, ELKNÜ Keskkomiteel, ministriumidel ja teistel keskasutustel, kõigil ideoloogiaasutustel suhtuda kodanliku televisiooni poliitiliselt vaenuliku mõju vastu peetavasse võitlusesse kui oma töö ühte tähtsamasse ülesandesse.
2. Mõista resoluutselt hukka kodanliku televisiooni saadete vaatamise praktika ettevõtetes, organisatsioonides ja asutustes, avalikes kohtades. Nõuda ettevõtete, organisatsioonide ja asutuste juhtijatel ja parteialorganisatsioonide sekretäridel edaspidi likvideerida võimalused kodanliku televisiooni saadete vaatamiseks ühiskasutusel olevate telerite vahendusel klubides, kultuurimajades, punanurkades, haiglates, sanatooriumides ja puhkekodudes, teistes ühiskondlikes kohtades. Keelata ära nende saatekavade paljundamine.

EKP linna- ja rajoonikomiteedel, parteialorganisatsioonidel, kõigil ideoloogiaasutustel ja -organisatsioonidel pidada pidevat ja aktiivset võitlust kodanliku televisiooni poolt töötajatele, õppivatele noortele avaldatava kahjuliku mõju vastu.

3. Massiteabevahenditel, lektoritel, propagandistidel ja poliitinformaatoritel paljastada operatiivselt ja argumenteeritult kodanliku televisiooni ideoloogilisi diversioone. Näidata veenvalt imperialismi reaktsioonilist olemust, anda vastulõök antikommunismi ja antisovetismi ilmingutele, ideoloogilise vaenlase ükskõik millistele katsetele spekuloida meie raskustel ja puudustel. Aktiivsemalt ja järjekindlamalt propageerida kommunismi ideaale, sotsialismi ajaloolisi eeliseid ja saavutusi suurte sotsiaalsete ja poliitiliste ülesannete lahendamisel, avada reaalse sotsialismi eeliseid ja võimalusi töötavatele rahvahulkadele, rahu kindlustamisele.

EKP Keskkomitee propaganda ja agitatsiooni osakonnal töötada välja kahe kuu jooksul Keskkomitee kõnelejatele ning partei linna- ja rajoonikomiteede lektoritele teabematerjal kodanliku televisiooni tegevuse kohta, näidates selle provokatsioonilist iseloomu.

4. Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomiteel (A. Kullaste) arvestada täielikumalt televaatajate kategooriate huve, järjekindlamalt viia praktikasse telesaatesarjad, rohkem pöörata tähelepanu stabiilsete saatevõrkude väljatöötamisele, kasutada julgelt televaatajates huvi äratavate kodanliku televisiooni saadete “katmise” meetodit Eesti ja üleliidulise televisiooni huvitavate ja populaarsete programmidega, läbimõeldumalt koostada mängu- ja telefilmide programmid, tõsta meelelahutussaadete ideelist ja kunstilist taset. Parandada informatsiooniliste tele- ja raadiosaadete operatiivsust ja sisu, koordineerida täpselt tele- ja raadiosaateid.

Vaadata läbi küsimus Eesti Televisiooni informatsiooniprogrammi “Aktuaalne kaamera”, Eesti Raadio põhilise informatsiooniprogrammi “Päevakaja” ja venekeelse “Aktualnaja kamera” eetrisse andmise kohta vaatajatele-kuulajatele kõige sobival ajal.

Auditooriumi tundmaõppimise alusel ning Eesti Raadio Arvutuskeskuse ja Pressibüroo baasil moodustada Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee Informatsiooni- ja Arvutuskeskus ning pidada selle põhiülesandeks soovitude ja ettepanekute väljatöötamine vastupropaganda koordineerimiseks ja organiseerimiseks, sealhulgas kodanliku televisiooni mõju neutraliseerimiseks.

5. Eesti NSV Teaduste Akadeemial korraldada koos Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomiteega kompleksne sotsioloogiline uurimus õppimaks tundma avalikku arvamust kodanliku televisiooni programmide ja selle mõju kohta vabariigi elanikele. Materjalid uurimuse tulemuste kohta esitada EKP Keskkomiteele.
6. Võttes arvesse Eesti Televisiooni materiaalse baasi tugevdamise tähtsust, kohustada Eesti NSV Ehitusministeeriumi (P. Palu) likvideerima mahajäämus Eesti Televisiooni aparaadi- ja stuudiokompleksi teise järgu ehitamise graafikust ning kindlustada nimetatud objekti ekspluatatsiooni andmine ranges vastavuses plaaniga. EKP Keskkomitee ehituse ja linnamajanduse osakonnal (L. Ananits) võtta pideva kontrolli alla Eesti Televisiooni aparaadi- ja stuudiokompleksi teise järgu kui eriti tähtsa objekti ehitamise käik.
7. Kiita heaks Kesktelevisiooni ja Eesti Televisiooni teleprogrammide parema levi abinõude plaan.
8. Lugeda ebaõigeks riiklike organisatsioonide poolt telerite seadmestamine Lääne-Euroopa standardi alusel telesaadete vastuvõtuks.

9. Vabariigi siseasjade organitel ja rahvakontrolli organitel tugevdada võitlust isikute vastu, kes saavad ebaseaduslikul teel raadiodetaile kodanliku televisiooni saadete vastuvõtuks ning kes tegelevad nende monteerimisega omakasupüüdlikel eesmärkidel.
10. Kontroll käesoleva otsuse täitmise üle panna EKP Keskkomitee propaganda ja agitatsiooni osakonnale.

19. **1983. aastal nimetas "Eesti Telefilmi" kolleegium kõigi aegade 10 paremat telefilmi:**

1. Näitleja Joller (Virve Aruoja) 1960
2. Meie Artur (Grigori Kromanov, Mati Põldre) 1968
3. Mina ise (Rein Karemäe, Virve Koppel, Mati Põldre) 1969
4. Kihnu naine (Mark Soosaar) 1974
5. Dirigendid (Andres Sööt) 1975
6. Kuidas portreerida oreli (Olav Neuland, Enn Säde) 1976
7. Igavesti Teie (Lembit Lauri, Mati Põldre) 1976
8. Tavaline rästik (Rein Maran) 1978
9. Kaks päeva Viktor Kingissepa elust (Aigar Vahemetsa, Tõnis Kask) 1980
10. Dialoog (Hagi Šein, Dorian Supin) 1983

20. **Eesti filmifestivalidel auhinnatud „Eesti Telefilmi” filme**

TPI filmiklubi filmifestival 1978–1986,

anti välja kaks auhinda, Väike Hammasratas kuni 60 minuti pikkuste ja Suur Hammasratas üle tunni kestvate filmide eest.

I festival	1978	ETF filmid autasu ei saanud
II festival	1979	Rein Marani „Tavaline rästik”, Mark Soosaare „Liblikapüüdja”
III festival	1980	Suur Hammasratas: Rein Marani „Laanetaguse suvi”
IV festival	1981	Rein Marani „Matsalu linnuriik”, Peep Puksi „Ärge laske mul surra”
V festival	1982	Väike Hammasratas: Rein Marani „Ühe armastuse lugu” ja „Nõialoom”, Rein Karemäe ja Kaljo Kiisa „Hekto”
VI festival	1983	ETF filmid autasu ei saanud
VII festival	1984	Suur Hammasratas: Jüri Müüri ja Enn Säde „Kus kasvavad kivid” ja „Maa kivid”; Väike Hammasratas: Rein Marani „Euroopa naarits”
VIII festival	1985	Suur Hammasratas: Mati Põldre „Kevad südames”
IX festival	1986	Väike Hammasratas: Rein Marani „Otsi loodusest liitlast”
X festival	1987	Väike Hammasratas: Hagi Šeini „Ratastoolitants”

„Linda” kolhoosi filmiklubi festival „Inimene ja maa” 1979–1986

I festival	1979	peapremia Rein Marani „Tavaline rästik”, II auhind Ülle Puusepa ja Mati Põldre „Sooleib”
II festival	1980	Rein Marani „Laanetaguse suvi”
III festival	1981	Mati Talviku „Piimamehed Põlvast”
IV festival	1982	Rein Marani „Ühe armastuse lugu”, Vello Aruoja „Aedniku sügis”
V festival	1983	ETF filmid autasu ei saanud
VI festival	1984	Rein Marani „Euroopa naarits”
VII festival	1986	Rein Maran „Varjuelu”, Hagi Šeini „Raudrohutee”, Toomas Tahveli „Sajandiring”

1987–1991

21. Ärkamisaeg ja üleminekuaastad 1987–1991 on ühenduslülits televisiooni kahe suure arenguperioodi, nõukoguliku ja iseseisva Eesti teleaja vahel. Oma varasemas käsitluses (vt Vihalemm 2004) alustasin nende aastatega siirdeajaga, materjali seekordsel läbitöötamisel tundus siiski põhjendatum alustada ka televeldkonnas siirdeperioodi Eesti taasiseseisvumisest. Kindlasti ei olnud 1987/1988 telehooajast alates tegemist enam nõukoguliku televisiooniga, kuigi eksisteeris veel nii Eesti NSV kui ka ENSV Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee. ETV ühiskondliku rolli ja enesetunnetuse sisuline ja emotsionaalne muutus oli sedavõrd tugev ja eriline, et tundub põhjendatud käsitleda seda lühikest ajalooperioodi iseseisvana kahe teleajastu piiril, liitmata seda kummagagi neist. Rahvuslikku tõusulainet kandnud ETV ärkamisaja paatos ei kestnud kaua, taandudes 1990. aastate alguses uue ühiskonnakorralduse loomisega tekkinud probleemidesse.

22. **Gorbatšovi perestroika vaim jõudis parteilisesse retoorikasse: väljavõtteid EKP Keskkomitee propaganda ja agitatsiooni osakonna juhataja Silvi-Aire Villo märgukirjast EKP KK sekretariaadile „EKP 19. kongressil teleajakirjanike ideelis-poliitilise ja professionaalse taseme kohta tehtud kriitiliste märkuste realiseerimise käigust ETV parteiorganisatsiooni poolt”.** (27. mai 1987) (ERAF, fond 1, nim 4, sü 6990)
- „Seisuga 1. märts 1987 töötab ETVs 484 inimest (23% Teleraadiokomitee töötajatest), kellest 168 on loominguksitud töötajad. Partei tsehiorganisatsioonis on 94 kommunisti (neist 69 on loominguksitud töötajad). Kõigis peamistes struktuuriüksustes on loodud parteigrupid.
- EKP 19. kongressist möödunud perioodi jooksul on ETV parteibüroo teinud sihikindlat tööd parteilise mõju suurendamiseks loominguksitud protsessidele, mis leiavad aset seoses ENSV Teleraadiokomitee toimetuskollektiivides toimuva tegevuse ümberkorraldamisega. Põhitähelepanu oli pööratud teleajakirjanike parteilise julguse kasvatamisele, uue tunnetamise võimele, loominguksitud otsingutele. Neid küsimusi arutati televisiooni parteibüroo istungitel, parteigruppide koosolekutel, teleajakirjanike poliitilise ja parteilise õppe käigus. Ulatuslikumalt ja oskuslikumalt hakati nendel eesmärkidel kasutama kommunistide, allüksuste juhtide loominguksitud aruandeid.
23. **Viimane parteiline otsus televisiooni kohta: EKP KK sekretariaadi otsus 2. juunist 1987: EKP 19. kongressil teleajakirjanike ideelis-poliitilise ja professionaalse taseme kohta tehtud kriitiliste märkuste realiseerimise käigust ETV parteiorganisatsiooni poolt** (prot. 29, kohal: Vaino, Aljošin, Ganjusov, Ristlaan, Upsi, Soidla, Villo, Merisalu, Kullaste, Tiisväli, Kasikov) (ERKA, fond 1, nim 4, sü 6989)
1. Märkida, et ETV parteiorganisatsioon (parteibüroo sekretär H. Tiisväli) ei ole veel täiel määral ümber korraldanud oma tööd teleajakirjanike ideelis-poliitilise ja ajakirjandusliku taseme tõstmiseks. Perioodil pärast NLKP KK 27. kongressi ja EKP 19. kongressi elavnes parteiorganisatsiooni, eriti parteigruppide töö. Regulaarselt korraldatakse ühtseid poliitpäevi ja õppetööd parteiharidussüsteemis. Samal ajal ei jätku parteiorganisatsioonil parteilist printsiipsust ja vajaliku nõudlikkust ajakirjanike loominguksitud otsingute hindamisel.
 2. ETV parteiorganisatsioonil keskendada tähelepanu loominguksitud protsessi parteilisele juhtimisele, teleajakirjanike vastutuse tõstmisele oma töötulemuste eest. Selleks korraldatakse poliitilise, majandusliku ja professionaalse õppe korraldus, kasutades selliseid aktiivseid vorme nagu loominguksitud diskussioonid, seminarid, kohtumised partei ja nõukogude töötajatega, loengud ja kohtumised kvalifitseeritud lektoritega, teaduse ja kultuuri väljapaistvate tegelastega. Praktiseerida aktuaalseid küsimusi käsitlevate saadete kollektiivset arutelu. Teha individuaalset tööd nii noorte kui juhtivate ajakirjanikega. Aidata neil arendada kriitilist ja enesekriitilist lähenemist oma tegevuse hindamisel.
 3. ENSV Teleraadiokomitee juhtkonnal ja parteikomiteel (sm A. Kullaste ja K. Kasikov) osutada parteiorganisatsioonile senisest rohkem konkreetset abi teleajakirjanike ideelis-poliitilise ja professionaalse taseme tõstmisel, pidades silmas, et sotsiaal-majandusliku uuendamise ulatus, ideelis-poliitiline suunitlus ja saadete kunstiline tase demokraatia, avalikustamise ja kogu ühiskonnaelu ümberkorraldamise (perestroika) tingimustes sõltub täielikult ajakirjanike veendumusest ja kompetentsusest.
- Parandada loominguksitud kaardrite valikut tööks televisioonis, kasutades selleks samuti konkursi. Autorite kollektiivi laiendamise arvel luua reaalne noorte ja andekate teleajakirjanike reserv.
24. **Eesti Ringhäälingu loomine: Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee reorganiseerimise kohta 22. jaan 1990** (Eesti NSV Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja nr. 3 [923] 29. jaan 1990)
- Eesti NSV 1989. a 27. detsembri seadusega kinnitatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse „Eesti NSV riigivalitsemise keskorganite süsteemi ümberkujundamise kohta” alusel Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium otsustab:
1. Likvideerida liidulis-vabariiklik Eesti NSV Riiklik Televisiooni- ja Raadiokomitee ning moodustada selle baasil riiklik televisiooni- ja raadioorganisatsioon Eesti Ringhääling, mis teostab iseseisvat televisiooni ja raadio riiklikku juhtimist ning on vastutav ja aruandekohustuslik ainult Eesti NSV Ülemnõukogu ees.
 2. Esitada Eesti NSV Ülemnõukogule ettepanek:
 - 2.1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu saadikutest Eesti Ringhäälingu komisjon järgmises koosseisus: Kaljo Kiisk, Tõnu Laak, Niina Mihejeva, Avo Mölder, Marina Proporštšikova, Enn Põldroos, Arvi Siig, Ants Tammleht, Ülo Uluts, Rein Virkus.
 - 2.2. Teha komisjonile ülesandeks esitada Eesti NSV Ülemnõukogule kinnitamiseks Eesti Ringhäälingu põhimääruse projekt ja peadirektori kandidatuur.
 3. Senisel Eesti NSV Riiklikul Televisiooni ja Raadiokomiteel jätkata oma ülesannete täitmist kuni Eesti Ringhäälingu põhimääruse ja peadirektori kinnitamiseni Eesti NSV Ülemnõukogu poolt.
 4. Eesti NSV Valitsusel tagada televisiooni- ja raadioorganisatsiooni tegevus majanduslikult eelarves kindlaks määratud ulatuses.
- Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. Rüütel, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. Almann

25. **Nõukogude aeg on lõppenud, uues ringhäälingukorralduses rakendatakse demokraatlikke põhimõtteid: väljavõte Eesti Ringhäälingu põhimäärusest** (kinnitatud Eesti NSV Ülemnõukogu otsusega 22. veebruarist 1990; Eesti NSV Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja nr 6 [926] 7. märtsil 1990)
- I. Üldsätted.**
1. Eesti Ringhääling (edaspidi Ringhääling) on Eesti NSV Ülemnõukogule alluv riiklik televisiooni- ja raadioorganisatsioon. Ringhäälingu süsteemi kuulvad Eesti Televisiooni, Eesti Raadio ning teised televisiooni ja raadio ettevõtted ja organisatsioonid.
 2. Ringhäälingu põhiülesanne on koguda ja levitada informatsiooni Eestist ja maailmast, luua, säilitada ja vahendada kultuuriväärtusi, peegeldada ja mõjutada eesti ühiskonnas toimuvaid protsesse, kujundada avalikku arvamust humanistlike põhimõtete ning isiksuse ja rahvuste väärikusest lugupidamise vaimus. Ringhääling lähtub sõnavabaduse ja parlamentaarsele mitmeparteilisusele toetuva arvamuste paljususe põhimõttest, austab eraelu puutumatust ja õigust konfidentsiaalsusele. Ringhäälingu vara moodustavad materiaalsed ja rahalised vahendid, mille allikaks on assigneeringud riigieelarvest ja eelarvevälisest vahenditest ning oma tegevusega teenitud tulud.
 4. Ringhääling juhindub oma tegevuses Eesti NSV seadusandlusest, Eesti NSV Ülemnõukogu ja tema poolt moodustatud Eesti Ringhäälingu komisjoni otsustest ja käesolevast põhimäärusest.
 5. Ringhääling on juriidiline isik, kellele on Eesti NSV riigivapi kujutisega ja oma nimega pitsat ning oma sümbolid. [...]
- IV. Ringhäälingu juhtimine**
8. Ringhäälingut juhib peadirektor, kelle nimetab Eesti Ringhäälingu komisjoni esildisel ametisse Eesti NSV Ülemnõukogu oma volituste ajaks. Peadirektor paneb oma volitused maha Eesti NSV Ülemnõukogu uue koosseisu esimesel istungjärgul.
 9. Ringhäälingu haldusaparaadiks on peadireksioon, mille struktuuri, koosseisu ja töökorralduse alused kinnitab Ringhäälingu peadirektor.
 10. Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio direktori nimetab ametisse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Eesti Ringhäälingu komisjoni esildisel. Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio juurde moodustatakse Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio nõukogud, mille koosseis kinnitatakse Eesti Ringhäälingu komisjoni ja Ringhäälingu peadirektori ühise otsusega. [...]
26. **Eesti NSV Ülemnõukogu ajakirjanduskomisjoni koosseis** (moodustatud 2. aprillil 1990)
Rein Veidemann (esimees), Jaak Allik, Andres Ammas, Genik Izraeljan, Arvo Junti, Teet Kallas, Alar Maarend, Tiit Made, Vladimir Malkovski, Koit Raud, Arvo Sirendi.
27. **Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajakirjanduskomisjoni koosseis** (moodustatud 8. novembril 1990)
Rein Veidemann (esimees), Jaak Allik, Andres Ammas, Genik Izraeljan, Rein Järlik, Teet Kallas, Jüri Rätsep, Arvo Sirendi.
28. **ETV-le kohaldatakse esmakordselt avalik-õiguslikule telekanalile omaseid põhimõtteid: väljavõte Eesti Televisiooni põhimäärusest** (kinnitatud Eesti vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 29. oktoobril 1990)
- I Üldsätted**
1. Eesti Televisioon (edaspidi ETV) on iseseisev riiklik televisiooniorganisatsioon, mille omanikuks on Eesti Vabariik ning kes on aruandekohustuslik Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi ees.
 2. ETV põhiülesanne on koguda ja levitada informatsiooni Eestist ja mujalt maailmast, luua, säilitada ja vahendada kultuuri, kujundada avalikku arvamust humanistlike põhimõtete ning isiksuse ja rahvuse väärikusest lugupidamise vaimus.
 3. ETV juhindub oma tegevuses Eesti Vabariigi seadustest, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsustest, käesolevast põhimäärusest ja teistest Eesti Vabariigis kehtivatest normatiivaktidest.
 4. ETV on juriidiline isik. Tal on Eesti Vabariigi riigivapi kujutise ja oma nimega pitsat ning oma sümbolid.
- II ETV tegevusalad ja põhimõtted**
5. ETV põhitegevusaladeks on televisioonisaadete tegemine ja väljastamine ning filmitootmine.
 6. Oma põhitegevuse kavandamisel lähtub ETV riigitegelusest, mis antakse talle vabariigi sotsiaalse ja majandusliku arengukava alusel.
 7. Televisioonisaadete tegemisel ja programmide koostamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:
 - 1) üldtunnustatud demokraatlike õiguste ja vabaduste ning eraelu puutumatuse austamine;
 - 2) edastatava informatsiooni mitmekesisus ja objektiivsus;
 - 3) parteide, poliitiliste liikumiste ja rahvusgruppide esindajate esinemiste tasakaalustatus;
 - 4) saadete suunatus kogu vabariigi elanikele.
 8. ETV tagab Eesti Vabariigi kõrgeimate riigivõimu ja -valitsemisorganite ametlike teadete operatiivse edastamise. [...]

V. ETV juhtimine.

20. ETVd juhib peadirektor, kelle nimetab ametisse Eesti vabariigi Ülemnõukogu Presiidium Eesti Vabariigi Ülemnõukogu volituste ajaks.
21. ETVs moodustatakse ETV nõukogu, mille koosseisu kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajakirjanduskomisjon ETV peadirektori esildisel. ETV nõukogu juhib peadirektor. [...]

29. **Aastatel 1956–1991 Eesti Televisiooni töötajatele antud aunimetused ja preemiad**

Koostanud Viire Kivimäe

Aunimetused (1956–1989)

- Rinne, Artur** – Eesti NSV teeneline kunstnik 1960, Raadio- ja Telestudiodi vanemnäitejuht
Martin, Leo – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1962, Raadio- ja Televisioonikomitee pearežissöör
Ruus, Linda – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1966, ETV vanemtoimetaja
Aruoja, Virve – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1967, Raadio- ja Televisioonikomitee režissöör
Tennosaar, Kalmer – Eesti NSV teeneline kunstnik 1967, Filharmoonia solist, ETV diktor
Sillart, Aleksander – Eesti NSV teeneline insener 1970, Teleraadiokomitee peainsener
Mikkin, Heino – Eesti NSV teeneline sporditegelane 1972, ETV spordisaadete vanemtoimetaja
Jürjo, Paul – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1973, ETV programmi direktor
Saul, Peeter – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1973, TV ja Raadio estraadiorkestri peadirigent (ETVga tihedalt seotud)
Pant, Valdo – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1974, ETV kommentaator
Pöldre, Mati-Jüri – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1974, stuudio „Eesti Telefilm” filmioperaator
Karemäe, Rein – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1975, ETV kommentaator
Pöldma, Leiger – Eesti NSV teeneline insener 1975, Teleraadiokomitee Tehnilise Keskuse direktor
Koppel, Virve – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1975, ETV noorte-lastesaadete peatoimetaja
Sõerde, Endel – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1976, ETV teadustaja
Lindström, Voldemar – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1977, ETV programmi peadireksiooni peadirektor
Tiidus, Hardi – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1978, ETV muusikasaadete peatoimetuse toimetaja
Kask, Tõnis – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1978, ETV pearežissöör-kunstiline juht
Peramets-Püss, Ruth – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1979, ETV teadustaja
Joffe, Simon – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1980, ETV kommentaator
Papulovski, Ivan – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1981, ajakirja „Tallinn” peatoim. asetäitja. (ETV „Aktuaalse Kaamera” peatoimetaja 1968–74)
Saul, Peeter – Eesti NSV rahvakunstnik 1981, Teleraadiokomitee estraadiorkestri peadirigent (ETVga tihedalt seotud)
Talvik, Mati – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1982, ETV kommentaator
Kilgas, Gunnar – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1982, ETV režissöör
Järlik, Rein – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1985, ETV Tartu peatoimetuse kommentaator
Kreen, Ivi – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1985, ETV teadustaja
Eeljöe, Neeme – Eesti NSV teeneline insener 1985, Vabariikliku Raadio- ja Telekeskuse televisioonikompleksi asejuhataja
Maran, Rein – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1986, „Eesti Telefilm” operaator
Vets (Mägi), Tiina – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1987, ETV noorte- ja lastesaadete peatoimetuse režissöör
Ojamaa, Peedu – Eesti NSV teeneline kultuuritegelane 1988, loominguilise kollektiivi „Eesti Reklamaafilm” direktor (tihedalt ETVga seotud)
Uba, Toomas – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1988, Televisiooni ja Raadiokomitee spordisaadete peatoimetuse peatoimetaja
Säde, Enn – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1988, „Tallinnfilm” helioperaator 1970–94, „Eesti Telefilmis” 1961–70
Šein, Hagi – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1989, ETV programmi peadireksiooni peatoimetaja, programmi direktori asetäitja
Pihlak, Liina – Eesti NSV teeneline kunstnik 1989, ETV kunstnik-lavastaja
Maasikas, Uno-Georg – Eesti NSV teeneline ajakirjanik 1989, ETV informatsioonisaadete peatoimetuse peatoimetaja
Velli-Vällik, Vambola – Eesti NSV teeneline kunstitegelane 1989, „Eesti Telefilm” helirežissöör

Eesti NSV Ajakirjanike Liidu preemiad (aastatel 1964–1991)

- 1964 – reportaaž raadios ja televisioonis: Virve Aruoja, Anton Mutk ja Voldemar Panso, televisioonisaade „Mõistus, tahe, töö ja Lauter”
 1965 – reportaaž raadios ja televisioonis: Rein Karemäe, Ülo Tootsen, Ülo Raudmägi, Kalju Jõekalda ja Valdur Himbek, televisioonifilm „Soome president U. K. Kekkonen Eesti NSV-s”
 1966 – televisioonisaadete eest: Virve Aruoja, Anton Mutk ja Villem Raam, televisioonifilm „Kristjan Raud”
 1967 – Rein Karemäe, „Reportaaž telefoniraamatu järgi”, saatesarjade „Kolmnurk” ja „12 kuud” eest Eesti Televisioonis
 1968 – Helgi Oidermaa, stsenaariumide eest telesaatesarjale „Mis Koosta peres uudist?” ja põllumajanduslase viktoriini „Kas teate...?” organiseerimise eest
 1970 – Enn Kõrgmaa ja Peeter Eelsaare, telesaatesarja „Võistluslõke” eest
 1971 – Ülle Puusep, Kalmer Tennosaar ja Tiiu Vahi, telesaatesarja „Entel-tentel-trika-trei” eest

- 1972 – Helgi Oidermaa, Endel Sõerde ja Jüri Tallinn, Eesti Televisiooni saatesarja „Seekord ja edaspidi” eest
- 1973 – Ivan Papulovski, Heino Linnuse ja Arne Kuusmann, organiseerimistöö ja sisukate telereportaažide eest sotsialistliku võistluse kajastamisel
- 1975 – Mari Tarand ja Rein Maran dokumentaalfilmi „Aastaring” (ETF) eest
- 1976 – Matti Korp, Uno Maasikas, Mati Narusk ja Rein Karemäe saatesarja „Aastad meie endi elust” eest
- 1977 – Hagi Šein, Tiina Mägi ja Mariina Mälk saatesarja „Kodulinn” eest
- 1978 – Rein Nurk, Ülo Tootsen ja Tõnu Kalle saatesarja „Kahe mere vahel” eest
- 1981 – Uno Maasikas ja Heimar Lenk loomingulise panuse eest NLKP XXVI kongressiks valmistumisel ja kongressi materjalide vahendamisel
- 1982 – Rein Järlik saatesarja „Nädal parteikomitees” eest
- 1983 – Enn Eesmaa saatesarja „Rahvakunstnikud” eest
- 1986 – Virve Koppel ja Ülle Puusep saatesarja „Miljon miksi” eest
Gabriel Hazak välispoliitiliste kommentaaride eest raadios, televisioonis ja trükiajakirjanduses.
Rein Hanson põllumajandustemaatika kajastamise eest ETV-s
- 1989 – Rein Järlik saatesarja „Viiekümendad” eest
Uno Maasikas ja Mati Talvik saatesarja „Vaatevinkel” eest
- 1991 – Urmas Ott saatesarjade „Teletutus”, Hommiku- ja Öö-TV eest

Eesti NSV Ajakirjanike Liidu eripreemia

- 1977 – Aigar Vahemetsa, Tõnis Kask ja Ruth Karemäe dokumentaalseriaali „Sünniaasta” eest

Eesti NSV Ajakirjanike Liidu aukiri

- 1985 – Arne Kuusmann, informatsioonisaadete peatoimetuse peatoimetaja asetäitja
Lilian Põldre, noorte- ja lastesaadete peatoimetuse toimetaja
Helle Tiisväli, kunsti- ja kirjandussaadete peatoimetuse peatoimetaja
Helvia Tomson, kirjade toimetuse vanemtoimetaja
Jelena Tšaplõgina, venekeelsete ja vahetussaadete peatoimetuse erikorrespondent

Eesti NSV Ajakirjanike Liidu loomingulise võistluse preemia

- 1984 – Feliks Undusk riikliku ja töödistsipliini teema käsitlemise eest ETV-s

Jaan Anveldi nimeline preemia

- 1980 – Mati Talvik Eestis nõukogude võimu taaskehtestamise 40. aastapäevale pühendatud saatesarjade ja poliitilise publitsistika eest
- 1984 – Rein Järlik aktiivse publitsistitegevuse ning saatesarjade „Nädal parteikomitees” ja „Surma hinda küsi surnutel” eest

Eesti NSV Riiklik preemia

- 1977 – Mati Põldre aastatel 1972–1976 loodud telefilmide eest
- 1978 – Rein Maran – loodus- ja eluhoiufilmide eest

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukiri

- 1977 – Toomas Uba, ETV propaganda- ja informatsioonisaadete peatoimetuse vanemtoimetaja
- 1977 – Mati Talvik, kommentaator
- 1985 – Enn Anupõld, ENSV Teleraadiokomitee esimehe asetäitja
Peep Kasesalu, filmioperaator
Uno Leies, noorte- ja lastesaadete peatoimetuse režissöör
Erich Tali, kunstnik-lavastaja
Inno Varandi, peateleoperaator
Tiina Vets, noorte- ja lastesaadete peatoimetuse režissöör
- 1986 – Allan Kullaste, ENSV Tele-Raadiokomitee esimees
Mati-Jüri Põldre, „Eesti Telefilm” operaator
Rein Hanson, ETV informatsioonisaadete peatoimetuse korrespondent, Lääne-Eesti korrespondendipunkti juhataja

ETV Valdo Pandi nimeline telepublitsistika preemia, hiljem Teleraadiokomitee Valdo Pandi nimeline publitsistikapreemia

- 1980 – Rein Karemäe
- 1985 – Mati Talvik
- 1988 – Lembit Lauri raadiosaate „Kirjutamata memuaare” ja telesaate „Stoppkaader” eest
- 1998 – Toomas Uba

Evald Tammlaane nimeline preemia

1987 – Hagi Šein saatesarja „Prillitoos” eest

Eesti NSV muusikaalane aastapreemia:

1978 – Jaanus Nõgisto ja Heidi Pruuli saatesarja „Noortemuusika” eest

Eesti NSV Ajakirjanike Liidu loomingulise võistlus „NSV Liidu rahvaste vennalikus peres”

1972 – Endel Haasmaa ja Mati Põldre, värvilise telefilmil „Nõukogude Eesti” eest

Eesti NSV Riikliku Rahukaitsekomitee rahuteemalise loomingu eriauhind

1989 – Enn Eesmaa videofilmil „Rahumarsil USA-s” eest

Loominguline konkurss „Minu miilits”

1978 – Kalle Mikhels ja Olev Jaksi, ergutuspreemia Ain Allas

NSV Liidu Ajakirjanike Liidu preemia

1967 – Valdo Pant saatesarja „Täna 25 aastat tagasi” eest

1978 – Aigar Vahemetsa, Tõnis Kask ja Ruth Karemäe dokumentaalseriaali „Sünniaasta” eest

1989 – Urmas Ott saatesarja „Teletutus” eest

Üleliidulise Spordiliidu Kesknõukogu aukiri

1965 – Heino Mikkin, AK peatoimetuse spordisektori vanemtoimetaja ja
Feodor Prussakov, AK peatoimetuse spordisektori korrespondent

NSV Liidu orden „Austuse märk”

1962 – Endel-Johannes Jaanimägi, ENSV MN juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee esimees

1966 – Erni Järvesoo, ENSV MN Riikliku Raadio ja Televisiooni Komitee kommentaator

1986 – Voldemar Lindström, ETV programmi peadirektiooni peadirektor

NSV Liidu medal „Töövapruse eest”

1962 – Harry Loit, ENSV MN juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee osakonnajuhataja

1966 – Ülo Koit, ENSV MN Riikliku Raadio ja televisiooni Komitee esimehe asetäitja

NSV Liidu medal „Eeskujuliku töö eest”

1962 – Linda-Elisabeth Tuimann, ENSV MN juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee vanemtoimetaja

1966 – Ülo Raudmägi, ENSV MN Riikliku Raadio ja Televisiooni Komitee peatoimetaja

NSV Liidu Televisiooni ja Raadiokomitee eesrindlase märk („Otlitšnik televidenija i radio”)

1985 – Lembit Heinmaa, Tartu peatoimetuse peatoimetaja
Voldemar Lindström, programmi direktiooni direktor
Heli Paun, helirežissöör

1986 – Maie Pilt, VRTK plaani- ja ökonoomikaosakonna juhataja

NSV Liidu Televisiooni- ja raadiokomitee aukiri

1985 – Norma Jõekalda, kirjandus- ja kunstisaadete pearežissöör

Marite Kallasma, diktor

Virve Koppel, režissöör

Dea-Mai Küla, programmi vastutav väljastaja

Arvi Püss, teleoperaator

Sulo Soo, informatsioonisaadete peatoimetuse režissöör

Ants Uus, teleoperaator

Tiiu Vahi, noorte- ja lastesaadete peatoimetuse režissöör

30. **ETV juhid 1955–2005** (Allikas: ETV40 koos autori täiendustega, vt ka ETV juhatuse liikmed)

ETV juhid (direktor, peadirektor, juhatuse esimees): Vladimir Ivanov (direktori kohusetäitja), Leopold Piip, Raimund Penu, Enn Anupõld, Rein Elvak, Mart Siimann, Hagi Šein, Toomas Lepp, Aare Urm, Ilmar Raag

„Aktuaalse kaamera” peatoimetus: (uudisedireksioon, uudistetoimetus): Arnold Päts, Jüri Lott, Ivan Papulovski, Enn Kreem, Evald Tooms, Ain Allas, Uno Maasikas, Feliks Undusk, Enn Eesmaa, Tiit Kimmel, Vallo Toomet, Aarne Rannamäe, Andres Kuusk (uudistetoimetuse juht)

Ühiskondlik-poliitiliste saadete peatoimetus: (ideoloogia peatoimetus, propagandasaadete peatoimetus, ühiskonnaelu-saadete direksioon): Erich Kiisa, Arnold Päts, Endel Haasmaa, Vello Kallaste, Uno Maasikas, Matti Korp, Evald Tooms, Mati Narusk, Sergei Sverdlik, Mart Siimann, Feliks Undusk, Raivo Palmaru, Mati Talvik, Katrin Saks

Tartu peatoimetus: Lembit Heinmaa, Juho Jalviste, Priit Uusna, Risto Vuorinen, Tiina Rebane

Noorte- ja lastesaadete ning Telekooli peatoimetus: Endel Haasmaa, Uno Maasikas, Jüri Lott, Robert Vaidlo, Voldemar Lindström, Urve Buschmann, Tõnu Kaljumäe, Kalev Vapper, Eve Viilup (lastesaated)

Haridusprogramm: Ülle Puusep, Tiina Kangro

Sportitoimetus (peatoimetus): Heino Mikkin, Toomas Uba, Marko Kaljuveer (toimetuse juht)

Vahendussaadete peatoimetus: Hardi Tiidus, Lembit Karri, Ervin Martinson

Venekeelsete ja vahendussaadete peatoimetus: Ervin Martinson, Juhan Paadam, Vladimir Velman

Kunstiliste saadete peatoimetus: Hardi Tiidus, Helle Tiisväli

Kirjandus- ja kunstisaadete peatoimetus: Enn Vetemaa, Helle Tiisväli

Muusikasaadete (ka estraadi) peatoimetus: Jaan Rääts, Luule Mikk, Ela Tomson, Heidi Pruuli

Meelelahutussaadete peatoimetus: Jüri Pihel

Muusikaline juht: Jaan Rääts, Raimo Kangro, Avo Hirvesoo

„Eesti Telefilm”: Ülo Raudmägi, Harri Loit, Andres Arover, Endel Haasmaa, Tõnis Kask, Reet Sokmann

Programmi peatoimetus (sekretariaat, koordinaatsioonikeskus, programmi direksioon): Harri Loit, Endel Haasmaa, Ants Villemson, Paul Jürjo, Voldemar Lindström, Ainar Ruusaar (programmidirektor)

Televisionisaadete peatoimetaja: Erich Kiisa, Hagi Šein

Pearežissöör (periooditi kunstiline juht): Vello Rummo, Tõnis Kask, Grigori Kromanov, Hillar Peep, Vello Reili, Jaanus Nõgisto, Rene Vilbre

Peahelirežissöör: Kalju Liblik, Jaanus Ling, Ants Ritso, Olavi Soomre, Priit Kuulberg

Peaoperaator: Inno Varandi, Ülo Raudmägi (film), Aarne Veldre, Toomas Jürgens

Peakunstnik: Linda Andreste, Maret Olvet, Tiiu Übi, Liina Pihlak, Helge Uuetoa, Peeter Urtson

ETV peainsener ja ETV Tehnilise Keskuse direktor: Leiger Põldma

ETV Reklaamitelevisiooni direktor: Toomas Lepp

Programmi peatoimetaja, peadirektori asetäitja: Raul Rebane

Ajakirjandusliku programmi juht: Katrin Saks

Kultuuriprogrammi juht: Peeter Tooma

Programmitalituse juht: Salme Rannu

ETV ärijuht: Rait Killandi

Peaproductsendid: Andres Kuusk (uudistesaadet), Reet Oja (hommikuprogramm), Heidi Pruuli (muusikasaadet), Pavel Ivanov (venekeelsed saadet), Toomas Uba (spordisaadet), Gerda Kordemets (kultuurisaadet), Eero Sprit (meelelahutussaadet), Rao Heidmets (lastesaadet), Veiko Lõhmus (publitsistikasaadet), Renita Timak (publitsistikasaadet, elusaadete toimetuse), Juhan Paadam (Eurovisiooni lauluvõistlus)

Programmitellijad: Piret Suurväli, Heidi Pruuli, Eero Sprit, Marje Jurtšenko,

Välisloimetuse juht: Aarne Rannamäe

Turundusjuht: Annaliisa Sisask, Piret Reinson

Tõlketoimetuse peatoimetaja: Tõnis Värnik

Programmiteenistuse juht: Tiit Kimmel

Tehnika juht: Arvo Sildnik, Aimar Proust (tehnika- ja tootmisjuht), Tarmo Krimm, Tarmo Põldma

Varahaldusjuht: Sander Üksküla

Hooneteenistuse juht: Mart Mae

Peaproductsent: Andres Arro

IT-juht: Ainar Sepp

31. **ETV nõukogu koosseis 1991, Eesti taasiseseisvumise esimesel aastal**

Mart Siimann	Peadirektor
Voldemar Lindström	Programmi tootmisdirektor, peadirektori asetäitja
Leiger Põldma	Tehnikadirektor, peadirektori asetäitja
Hagi Šein	Programmi arendusdirektor, peadirektori asetäitja
Ela Tomson	Kultuurisaadete direktor
Toomas Lepp	Reklaamiteleviiooni direktor
Toomas Uba	Sportitoimetuse peatoimetaja
Lembit Heinmaa	Tartu stuudio direktor
Enn Eesmaa	Uudistesaadete direktor
Raivo Palmaru	Ühiskonnaelusaadete direktor
Vello Reili	Pearežissöör
Madis Suutre	Pearaamatupidaja
Juhan Paadam	Välisosakonna juhataja
Enn Kopli	Personali- ja õigusosakonna juhataja
Jaak Allik	Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadik, ajakirjanduskomisjoni aseesimees

32. **Näide ETV reformimise esimestest katsetest siirdeperioodi algul. Peadirektori Hagi Šeini uuenduskava, esitatud ETV töötajate üldkoosolekul 1. veebruaril 1993. aastal (lühendatult)****Austatud kolleegid!**

Palusin Teid täna siia, et täita kuus nädalat tagasi, ametisseastumisele järgnenud päevil antud lubadus esitada 1. veebruaril ETV uuenduskava. **Reformiprogramm on põhimõtteliselt valmis.** Täna saab suhteliselt väikese rühmaga tehtud töö teatavaks paljudele ning avaneb võimalus täpsustusteks ja arvamuste kooskõlastamiseks. Iga programm on teataval määral ideaalmudel ja igas programmis on teatud annus paatost. Iga programm tegeleb mõistetega, põhimõtetega, struktuuride ja suhete kirjeldamisega, mis võib pakkuda vähe huvi. Ma ei tahaks valmistada pettumust neile, kes tahavad peamiselt kuulda seda, millele võiksid nad ETV-s loota. Vastusevariandid on esituse lõpus olemas, sedavõrd kui võrd protsessid prognoositavad on. **Loogiline ja paratamatu on, et see, kuidas igapäev siin ETV-s edaspidi läheb, on üha enam igapäev enese teha.** [...].

Täna ilmus ETV ajalehe „Telekraat” esimene number. **Pea erakordselt oluliseks rajada ETV uuendus kõigi töötajate maksimaalsele informeeritusele ja tagan selleks vajalikud tingimused.** ETV ei saa astuda arenguteele, mida käiakse käsu korras, ettekirjutuste alusel. Edu pant peab olema muus. Me teeme ETVd koos, meeskonnana, loomegruppina, ka formaalsetes ühendustes, oleme keerulistes loomingus, koostöö- ja teenindussuhetes. Kuid sellest ei piisa, et igapäev tunnetab ainult oma töö, iseenese või konkreetse saate eesmärke. **Organisatsioon peab toimima nii, et kõik teavad, mõistavad ja parimal juhul ka jagavad kogu süsteemi eesmärgid ja mõtet.**

Organisatsiooni juhina pean olema veendunud, et valitav arengustrateegia on parim ja et me teame selle võit. Ma ei taha kedagi petta ega pakkuda keerukas olukorras lihtsaid lahendusi, mis peagi osutuvad kõlbmatuteks või anda lubadusi, millel pole katet. Selleks, et vältida, peame põhjalikult analüüsima ETV olukorda.

ETV seis on tegelikult keerulisem ja selgusetum, kui ma ametisse astumisel oletada võisin. Ma ei ütle seda selleks, et muljet avaldada. **Olen nimelt veendunud, et ETV ette kerkinud küsimused on muutunud eksistentsiaalseteks – jutt ei käi rohkem ega vähem kui meie senistele kujutlustele vastava rahvusteleviiooni edasise eksisteerimise võimalusest, õigemini, mul on tõsine põhjus kahelda nende võimaluste iseenesestmõistetavuses.**

Meie ees on Euroopa avalik-õiguslike rahvusteleviioonide praktika. Kolmekümne aastaga, tänu garanteeritud litsentsemaksudele, üha kasvavast majanduslikust jõukusest sündinud reklaamirahale ja riigi toetusele, suutis enamik stuudiost end korralikult kindlustada ja bürokratiseeruda. Ei lugenud siin suurt midagi üha kallinev teletehnika, üle jõu ei käinud ei oma ega ka hankeprogrammide kõrge hinnad, publik maksis. See segamatu rahu kestis hetkeni, mil kümnekond aastat tagasi algas erateleviioonide kiire areng. Viimased on osutunud efektiivseks, majanduslikult edukaks, ka auditooriumit köitvaks, tekkinud on turg. **Rahvusteleviioonide kõigutamatud alustalad on lõõnud vankuma, käes on kriis. Selle kriisi nimi on konkurents,** selle konkurentsi tulemused on ette aimatavad. Juba täna ei saa vana maailma telesaurused jätkata vanaviisi; et ellu jääda, peavad rahvuslikud telejaamad otsima uusi arenguid.

Mida peaksime sellest järeldama meie, kes me seni oleme targu arvanud, et teeme, veidi kiiremini, aga teeme siiski järele eurotelevisiooni häirimatu arengutee. Olgem ausad – meil ei ole selleks enam võimalusi, tingimused on muutunud, enne kui taibata jõuame, oleme üks konkureerivaist kanaleist, mitte just kõige parema stardipositsiooniga. **Seega – ja see on edasise arengustrateegia valikul otsustav – meie tee ei saa olla eurotelevisiooni ajaloolise arengu järeltund, vaid uus, tänasest reaalsusest lähtuv valik.**

Vana rada tallata ei ole võimalik – see tuleneb nii majanduslikest teguritest kui ka tõsiasjast, et **varsti ei ole me enam eestikeelse tele-eetris ükski.** Milline on Eesti Televisiooni tee meile nüüd juba hästi tuntud kahe alternatiivse suuna vahel – ülalpeetava riigiteleviiooni ja elu eest võitleva erateleviiooni vahel ja kas üldse ongi olemas kolmandat või kolme võimalust – see tuleb tabada, see on tänaste arutluste ja kontseptsioonide ehitamise nurgakivi.

Väidan, et see tee on olemas. Tuleb öelda üks traditsiooniline lause – Eesti olud on erilised. Rahuliku kõnni asemel tuleb joosta, koostöö kipub sageli vägisi asenduma võitlusega, poliitilist närveldamist on raske asendada professionaalsete aruteluga, tagatipuks jääb puudu armastusest ja sallivusest. Nimelt pole Eesti riik oma televisioonisüsteemi arenguteed veel selgitama asunud. TV ja raadio seadus on veel kirjutamata. Võib oletada, et selle seaduseelnõu arutamisest kujuneb 1993. aasta dramaatilisim etteaste Riigikogus. Meenutagem seadusandja katset luua ETV haldusnõukogu. Aga teleraadioseadusega tuleb lahendada palju keerukamad küsimused – kanalite kasutamise kord, litsentside eraldamise põhimõtted, küsimus riiklikest, era- ja kommertstelevisioonidest, väliskapitali osalusest Eesti uues teleraadiokorralduses, venekeelsete telekanalite tulevik, reklaamiprobleemid, saatjate haldamise ja kuuluvuse küsimused, keerukad finantseerimisprobleemid, muuhulgas otsustada ka küsimus litsentsimaksu sisseadmisesest. Neist otsustest sõltub otseselt ETV, riigitelevisiooni tulevik ja käekäik. **Kaldun arvama, et mingeid eriti soodsaid olusid meile need otsused ei too, ma ei näe selleks riigil võimalusigi olevat. Meil ei ole põhjust oodata, peame ise aktiivselt tegutsema.**

Analüüsi hetkeseisu ja te mõistate, et muud teed pole. Täna on riik konkreetsetest majandusoludest, aga ka põhimõtetest lähtuvalt ühe olulistest valikutest juba teinud. Süvenegem hetkeks meie selle aasta riigieelarvetootuse numbrisse 18,078 miljonit krooni. 12ga jagades on seda 1,5 miljonit kuus. Praeguse koosseisu ja väga madala palgataseme juures kuulub töötasuks ja maksudeks ikkagi miljon krooni kuus, ligi 350 000 krooni tuleb tasuda Telekomile saatjate, KSV-le sideliinide ja Eesti Energiale soojuse eest. Kõigeks muuks, aga see muu on tehnika arengu, tootmise ja TV elutalituse kindlustamine, jääb 150 000 eelarvekrooni kuus ja selleks ei pea olema plaaniosakonna juhataja, et mõista, mida see ETV-le tähendab. Kasutada on meie oma tulud – reklaamist, telelehest, teenustest, aga nendega lapib vaevalt-vaevalt augud miinimumini kahandatud kuludes. Kahe aastaga oleme vähendanud ETV programmi kogumahtu 2000 tunni võrra, selle aasta plaanitud mahuga 2380 tundi oleme tagasi 1965. aastast, originaalmahuga seitsmekümnendates. Te näete, et tegelikult ei jätku vahendeid ka sellise programmi tegemiseks, seda enam organisatsiooni nõuetekohaseks arendamiseks, palgatõusust rääkimata. Meie rahakotiga tuleks teha saateid veel 600–800 tundi vähem ja 40% väiksema töötajate arvuga kui täna. Raha jätkuks sel juhtumil nii mõnekski asjaks, normaalsed palgad kaasa arvatud, aga see ei oleks enam meie taotlustele vastav ETV ega ka rahvuslik televisioonistuudio. Ning paraku, nagu ütlevad venelased – püha koht ei seisa tühi – sinna, kust lahkub ETV, tulevad asemele erastruktuurid, olen juba viidanud sellele paratamatule loogikale. Edasi pole teil raske juba ise mõelda.

Niisugune on ratsionaalse analüüsi tulemus. Ma ei arva, et tegelikult lubaks prognoosida midagi oluliselt erinevat sellest, mida äsja kirjeldasin. Loomulikult esitab ETV juhtkond valitsusele ja Riigikogule põhjaliku ülevaate oma finantsmajanduslikust olukorrast. Nüüd juba peale riigieelarve kinnitamist, sest senised kaks Toompeale saadetud mahukat dokumenti ei andnud soovitud tulemust. ETV eelarvet ei suurendatud. Vana arenguloogika kipub vägisi umhteeks ja ma ei tahaks seda ETVga enam käia. Pean seda lootusetuks, sest passiivne jätk senisel rajal ähvardab rahvusteleviiooni kõigest hoolimata kadumisega – üha väiksem maht, üha vähem töötajaid, üha kulukam televisioon, mille eest keegi maksta ei suuda ega tahagi. Selline on reaalsus, praeguse seisuga paratamatus. Aga seda saab ja tuleb muuta, astuda uuele stardijoonele aktiivse arengustrateegia läbi, mis võimaldab üles ehitada uue Eesti Televisiooni, sellise, mis jääb ja suudab ja mis on parim. Me peame sellega toime tulema, mis muud valikut meil ongi, ning ega me muud valikut soovigi.

Teen siinkohal vahekokkuvõtte, sest olen juba nimetanud mitmeid olulisi **eesmärke, mille realiseerimise vahendiks täna pakutav uuenduskava, ETV reformi projekt, ongi.** Niisiis

- ETV suudab säilitada rahvusteleviiooni;
- ETV leiab uue arengumudeli positiivsete lahenduste kaudu, muutumata seejuures kommertstelevisiooniks;
- ETV säilitab optimaalse arvu töökohti;
- ETV rakendab kõik senised tuluallikad, ent loob kiiresti võimalused uute efektiivsete majandamisvormide tekkeks;
- ETV juurutab oma organisatsioonis sellised töötamise vormid ja viisid ning töösuhetumise, kus igapähele on vabadus ja võimalus efektiivselt toimida, aga samuti kohustus vastutada, kus igaüks teab, mida teeb ja teeb, mida peab;
- ETV muutub avatud teleorganisatsiooniks, ta loob võimalused loominguliseks konkurentsiks organisatsiooni sees, ta on avatud Eesti teleorganisatsioonidele, sõltumatutele tegijatele, kõigile andekatele koostöösoovijatele;
- ETV rajab oma arengustrateegia kasvavat eetrikonkurentsi arvestades ning seab oma eesmärgiks osaleda selles maineka ja tugeva teleorganisatsioonina;
- ETV muutub avatud teleorganisatsiooniks.

Nende eesmärkide realiseerimine on mõeldav vaid ETV-siseste suhete muutmise ja muutumise, uuendamise ja uuenemise teel, millele ongi asetatud kogu uuenduskava põhirõhk. Rõhutan mõlemat sõnapaari osa – muutmine ja muutumine, et tähistada reformide kaht võimalikku suunda – reformi ülalt alla ja reformi alt üles. Reformiprojekt näeb ette mõlema suuna aktualiseerimist, et järgneva arutluse käigus selguks, milleks ja kui radikaalseteks sammudeks me tegelikult valmis oleme.

Reformi kahe suuna kirjeldus järgneb allpool, siinkohal rõhutan aga järgmist – suhete, s.o. organisatsiooni toimimise põhimõtete, juhtimis-, majandamis- ja tootmisvormide muutmiseks ja muutumiseks on praegu kehtiv ETV struktuur ebanugav ja takistav tegur. Seetõttu teen ettepaneku reformi esimeses etapis 1. märtsist üle minna **uuele ETV struktuurile**, mille põhjenduse teile esitan. Pean eluliselt oluliseks reformi alustamiseks ümber rivistuda uuele stardijoonele, mida uus struktuur enesest sisuliselt kujutab. See ei ole eesmärk omaette, vaid alus, millelt uute suhete kujunemine üldse võimalikuks osutub.

Enne veel mõned täpsustused eesmärkides. Pärast viimast EBU seminari Suurupis jätkas väike grupp ETV töötajaid arutelusid ETV arenguküsimuste üle. See arendusgrupp fikseeris **momendi visiooni** ETVst, mis andis alust edasisele arenduskava väljatöötamisele. See **ETV VISIOON** on fikseeritud järgmiselt:

1. Oleme televisioon. Seepärast on meie peamine eesmärk pakkuda ratsionaalset ja emotsionaalset teavet massiauditooriumile ja selle väiksematele rühmadele. Meie programm peab olema piisavalt mitmekesine, et temast huvituks võimalikult palju Eesti inimesi. ETV-s peavad töötama need, kes oskavad kasutada TV-loomingu vajalikke materjale ja töövahendeid ning kes teavad, mida nad oma töötulemusega – saadete ja teleprogrammiga – vaatajale ütlevad. Need inimesed on professionaalid. Nende oskused, ettevalmistus ja motivatsioon lubab ETV loomingu-, organisatsioonilisel, tehnilisel ja majanduslikul arengul kaasas käia ajaga ja maailmatasemega.
2. Visioon konkretiseerub järgmiselt:
 - ETV on rahvusliku eneseteadvuse kandja, ta kõneleb vaatajaga tema emakeeles;
 - ETV on Eesti vaatajaga ühel lainel püsiv TV, kanal, mis aitab üle saada rahvuslikust alaväärsuskompleksist, tugevdab rahvuslikku eneseväärikust;
 - ETV on usaldusväärse ja ümbritseva elu mõistmiseks vajaliku teabe vahendaja, ühiskonna probleeme teadvustav ja lahendusi otsiv televisioon, sotsiaalne ja poliitiline mõjur, mis on aktsepteeritud nii Eesti ühiskonna kui riigivõimu poolt;
 - ETV on avatud vaatajate huvidele ja ootustele, samas aga hoolitseb inimeste vaimse ja emotsionaalse maailmapildi eest;
 - ETV on avatud maailmale ja selles elavate rahvaste kultuuridele;
 - ETV kui organisatsioon ja kollektiiv teadvustab endale oma eesmärgid, ülesandeid, tegevuse strateegiat ning tegutseb ühiselt nende nimel;
 - ETV on majanduslikult ja organisatsiooniliselt terve ja hästi juhitud TV.

Eelnevalt kirjeldatud eesmärkidele ja visioonile tuginedes sõnastan esitatava uuenduskava põhitaotluse: ETV uuenduskava põhiliseks siseorganisatsiooniliseks EESMÄRGIKS on uute loomingu- ja tootmisühete areng, ETV muutmine loomingu- ja loojakeskseks organisatsiooniks. See tähendab, et

 - ETV kogu siseorganisatsiooniline tegevus ja tähelepanu koondub meie peamise objekti – saate loomise ja selle loojate ümber;
 - ETV toetab professionaalsust, loob tingimused kõrgetasemeliseks loominguks tööks;
 - ETV saavutab konkurentsivõimelise palga- ja moraalse stimuleerimise taseme ning tagab oma organisatsiooni kõrge maine;
 - ETV toetab detsentraliseeritud juhtimismudelile, iseregulatiivsele arenguloogikale, mille märksõnad on aktiivsus, otstarbekus ja avatus;
 - ETV asetab põhipanuse ETV-s töötavatele inimestele, investeerides töötajate arengusse kui esmajärgulisse ressursi.

[...] (järgneb ETV uue struktuuri detailsem kirjeldus, vt Šein 2002).

Ja nüüd **uutest suhetest, viisidest ja vormidest, milleni jõudmine on muutuste peamine taotlus** ja mis seostub organisatsiooni kõige olulisemate eesmärkide realiseerimisega. [...] Suhete reform on pikaajalisem, selleks on võimalik rakendada erinevaid strateegiaid. [...] Pärast üleminekut uuele struktuurile käivituvad kahesugused lahendid. Neist esimene on eespool juba nimetatud **reform ülalt ehk sisemise isemajandamise mudel**, milles sisalduvad ka paljukõneldud produktsete süsteemi elemendid.

Sisemist isemajandamist saab rakendada spetsiaalsete töölepingutega üksikisikutele, loomingu- ja tootmisühedele, produktendigruppidele, *teamidele*, kuidas iganes neid nimetada – tulemusüksustele, kes mittejuriidiliste isikutena võtavad kohustuse teostada saadet, sarja, programmiosa või osutada teatud (näiteks audiovisuaalset) teenust. Selle suuna väljaarendamist peab toetama siseorganisatsiooniline hinnakujundus ning tootmiseelarvete koostamise meetodika, samuti nii tooteühikute kui tootmisüksuste ressursikasutuse, arvestuse ja analüüsi süsteemi (loomulikult arvutite rajatud süsteemi) kiire juurutamine. Loogiliselt võttes peaks produktendirühmadel olema subkontod ETV raamatupidamises.

Mõningad sisemise isemajandamise süsteemi elemendid ja osaline ressursijaotus toimib ETVs tänagi, paraku on see poolik, jääk ega tööta. Tahaksin, et veel enne kui asume nende süsteemide professionaalsele väljatöötamisele ja juurutamisele anda omapoolse panuse optimismi suurendamiseks ja vastutuse tõstmiseks – alates tänasest on toimetused vabad neile eraldatud honorarifondi kasutamisel, jaotuse aluseks olgu vaid honorarieeskirjad ja saate tegemisest tulenev otstarve.

Kuigi sisemise isemajandamise ja produktendisüsteemi rakendamine tundub loomulik ja iseenesestmõistetav, tahaksin siiski rõhutada, et peame veel palju vaeva nägema, et see tegelikult õnnestuks ning peame alustama sellest, et tootjaloojika enestele detailides selgeks teha. Me ei tohiks aga mingil juhul teha viga, arvates, et produktendisüsteem päästab meid hoo-bilt kõigist hädadest. Väga oluline on end ja organisatsiooni selleks uuenduseks korralikult ette valmistada, õppida, teha aegsasti vajalikud investeeringud, hoolikalt analüüsida probleeme. Põhimõte on uus, seda alles asutakse rakendama Euroopa telestudios, eelduseks kaks tegurit, mida meil ei ole – rikkad teleorganisatsioonid ja konkurents audiovisuaalsete teenuste pakkumise turul. Teed isemajandusliku regulatsiooni poole alustame me igal juhul, olen veendunud, et selleks vajalik tulevik saabub enne, kui me seda oodata oskame. Siis aga oleks juba hilja alustada.

Ometi on **PRODUKTSENDISÜSTEEMIS** rida asjaolusid, mis sunnivad otsima ka muid lahendusi TV tootmissuhete korraldamiseks. Nimetan mõned nõrgad kohad:

1. efektiivse produktsendisüsteemi eelduseks on “kapitalistlike meetodite” omandamine ja “sotsialistlikest” kiire vabane-mine, mis võib esialgu üle jõu käia ja suurt segadust põhjustada;
2. kui teenusteturul konkurentsi pole ja pakkujad on monopoolses seisus, ei lähe produktsentide süsteem kuigi efektiivselt tööle ja on ETV-le kulukas;
3. produktsent kulutab võrast raha, raha on aga reeglina vähe – kulud vähenevad, tulusid aga pole, sest produktsent ei tee-ni;
4. mõju palgatasemele võib osutada väiksemaks prognoosist;
5. liigsed lahkuvad ja nõrgad langevad välja, kuid saadete kvaliteedi tõus pole ju produktsendisüsteemi otseselt sisse prog-rammeeritud;
6. ETV võib endiselt jääda liiga suletud organisatsiooniks, mis kahandab tema elujõudu;
7. ETV risk on endiselt suur, sest produktsent võib ETV raha nulliks teha, produktsendid otsustavad, tulemuste eest vastutab aga juhtkond.

Pole halba heata ega head halvata, paraku on keeruliste süsteemide omadused just sellised. Sellepärast olekski mõistlik kõnelda ka teisest alternatiivsest lahendusest ETV uute tootmis- ja majandamissuhete kujundamisel, mida tähistame mõis-tega **reform alt ehk iseregulatiivsele aktiivsusele rajatud suhete kujunemine**.

Selle loogika kohaselt toimivad saateid loovad või teenuseid osutavad üksikisikud ja grupid juriidiliste isikutena, olgu siis tegevusloa alusel üksikisikuna või firmadena, aktsiaseltside, osaühingute, tütarfirmadena. ETV muutub riigitellimuse va-hendajaks, teenuste garanteeritud tellijaks, kes on iseseisvate teostajatega lepingulistest suhetes. Riski võtavad enesele toot-jad, kes, saateid tehes või tehnilisi ja loomingulisi teenuseid osutades peavad ise oma tulude eest hoolt kandma, kuid kellel tekib ka võimalus tulu saada. See on ilmselge **turumajanduslik mudel**, mille elemendid varem või hiljem, suuremal või vähemal määral ka ETVs omaseks võivad saada. Kujutage näiteks ETV-d ette ilma oma suure transpordiosakonnata, või puusepatöökojata või näiteks grimeerijateta. Selliseid teenuseid võib tulevikus ilmselt vabalt ja kasulikumalt osta teenuste turult, kasvõi nende samade inimeste käest. ETV-l kaob vajadus pidada ülal osakondi, mis riigiasutuses kipuvad paisuma, muutuvad ebaefektiivseks või bürokratiseeruvad. Vaevalt, et seda mudelit tõrjuda tasub, see ei sisalda kavatsust ETVd pri-vatiseerida ega müüa. Privatiseerida saab igauks oma ajud, ande, töötahte ja aktiivsuse ning võimalik just see variant pakuks aktiivsetele ETV töötajatele huvi ning osutuks kasulikuks ETV elu- ja arenguvõimele. Ka selliste suhete arendamise võima-luse näeb ETV uuenduskava ette ja reformi tugigrupi toel süveneme me sellesse reformi käigus. **On ilmne, et reform alt peab tuginema ennekõike inimeste eneste soovile ja initsiatiivile, majanduslikule ja organisatsioonilisele otstarbekusele.**

Usun, et olen nüüd vastanud ka ettekande alguses viidatud küsimusele, millele võiks igauks meist ETV-s tulevikus loota.

Teen kokkuvõtte. Uuendus on protsess ja mitte kampaania. Ka arengustrateegiat ennast peab pidevalt arendama, suh-tuma projektidesse loovalt ja kriitiliselt, pidevalt õppima.

Usun, et meile ei sobi väikese riigi väikese TV kontseptsioon. See pole aktiivne mudel. Eelarvepiirangud suruvad meid karpri. Tulude vähenemine ja kulude suurenemine sunnib meid pidevalt koomale tõmbuma. Tsentraalselt toimivate mehhanismide kaudu raskustega hangitavad lisatulud vaid lapivad auke. Kuluka tehnilise rekonstrueerimise teostamiseks eelarves vahendeid ei ole ega saa olema sel sajandil. Tegijatel on raske, sest puudub korralik palk ja motivatsioon. Osa pro-fessionaale lahkub, südamevaluga ja vastu tahtmist. Koondamine on paratamatu ja sügav. Nõrgemad hoiavad kinni olemas-olevast, mis veab organisatsiooni veelgi suurematesse raskustesse. ETVst jääva tühemiku täidavad erastruktuurid ja väliste-lejaamad. ETV juhtkonda süüdistatakse saamatuses ja ETV kui kultuurimomendi hävitamises. Kuluaarides meenutatakse kohvitassi taga endisi aegu. Vahel jätkub raha ka väikeseks dringiks.

Seepärast arvan ma, et ETV peab võtma aktiivse majandussubjekti rolli. Riigitellimust käsitatakse ühena palju-dest võimalustest teenida tulusid. Juhtimisreform muudetakse paindlikuks. Toetatakse otstarbekaks osutuvaid reformi suun-di. See annab igauhele võimaluse jätkata töötamist ETVs sellises organisatoorses, majanduslikus, juriidilises ja lepingulises vormis, nagu ta seda soovib ja suudab ning mis inimeste võimel kõige paremini avalduda laseb. Juhtkond toetab kõike, mis tuleb kasuks tugeva ja maineka organisatsiooni arengule. Reformi tugigrupp teeb vajaliku ettevalmistava, uurimusliku ja koolitustöö. Leitakse uued tuluallikad, isemajandavate võimaluste ja vaba ettevõtluse kaudu. ETV asub uuele arenguteele, mis vastab reaalsele nõuetele. ETV realiseerib oma eesmärgid. Avatud loomeorganisatsioonis tunnevad tegijad end hästi. Palk on konkurentsivõimeline ja väärikas. Kes tugevam, suudab teenida lisa. Andekad vaimuinimesed, poliitikud, majan-dusinimesed, teevad ETVga meelsasti koostööd. Avalik-õiguslik programm ja ETV jäävad alles. Usun ETV edusse. Täna-n kõiki, kes osalesid ETV uuenduskava projekti koostamisel.

33. **Avaliku ringhäälingu mudelid Euroopas**

Üldistades Euroopa meediapoliitilist diskussiooni viimasel aastakümnel, on Poola uurija professor Karol Jakubowicz kirjeldanud üheksat avaliku ringhäälingu arengumudelit. Mudelid toovad esile strateegilise lähenemise erisusi ja peegeldavad huvi- ja poliitiliste gruppide vaateid suhtumises avalikku ringhäälingusse. Praktikas võib näha erinevate mudelite lõimumist, ka Eestis võib leida toetajaid peaaegu kõigile esitatud skeemidele.

Radikaalsed mudelid (avaliku ringhäälingu tegevuse lõpetamist taotlevad või perspektiivi oluliselt ahendavad mudelid)	
Erosioonimudel	Avalikule ringhäälingule ei anta luba rakendada digiteenuseid, avada uusi kanaleid ega alustada tegevust Internetis – kogu digiteenuste valdkond peaks jääma eraringhäälingu arendada. Selline mudel võtab avaliku ringhäälingu “arengurajalt maha” ja viib teatud aja möödudes loogiliselt avaliku ringhäälingu tegevuse lõpetamiseni.
Jagatud avaliku teenuse mudel	Avalik ringhäälinguteenus lahutatakse avalik-õiguslikust juriidilisest isikust (organisatsioonist), mis seda teenust pakub. Teenus (avalik-õiguslik ringhäälinguprogramm) jagatakse tegutsevate eraringhäälingujaamade vahel, kellelt ringhäälinguregulaator tellib (ja finantseerib) avalikkuse huvides tehtavat programmiosa. Avalik ringhääling organisatsioonina kaob, süsteemi hakkab administreerima regulaator, kes astub tegutsevate eraringhäälinguorganisatsioonidega lepingulistesse suhetesse.
Piirangutega mudelid	
Kloostrimudel	Avalik ringhääling on nišikanal, mis pakub erakanaleid täiendavat ringhäälinguteenust, ennekõike sisu, mille tootmine ei ole eraringhäälingule kasumlik.
Piirangutega digitaalmudel	Avalik ringhääling pakub ka digitaalteenuseid, kuid täpselt piiritletud ulatuses, et mitte kitsendada erasektori võimalusi.
Levinumad tüüpimudelid	
Klassikaline mudel	Tüüpiline analoogplatvormil tegutsev avalik ringhääling, mis toodab ja edastab nii kvaliteetsaateid kui ka üld- ja suurematele sihtauditooriumidele mõeldud teleprogrammi.
Poolkommertsiaalne mudel	Avaliku ringhäälingu tegevus sõltub sedavõrd suurel määral reklaamituludest, et see muudab avaliku ringhäälingu programmivõtted samaseks erakanalitega (ennekõike tippajal) ja teravdab avaliku ja eraringhäälingu konkurentsi. Selle vastuolulise mudeli üks vormidest eksisteeris Eestis ringhäälinguseaduse kohaselt 1994–2002.
Avalikku teenuse mitmesüsteemne mudel	Spetsialiseeritud, erinevate organisatsioonide põhimõtete alusel ühtses regulatiivses keskkonnas ja täpselt kavandatud programmilistel eesmärkidel tegutsevate avalik-õiguslike ülesannetega ringhäälingujaamade süsteem (Inglismaal BBC ja Channel 4, Prantsusmaal France 2 ja France 3).
Perspektiivsed mudelid	
Täisteenuse mudel	Avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon pakub ulatuslikku universaalset ja spetsialiseeritud ringhäälinguteenust, osutades digitaal- ja on-line teenuseid ka kommertsialisel (mudelit toetab EL audiovisuaalpoliitika).
Individualiseeritud avaliku teenuse mudel	Auditooriumi huvikeskme liikumisel interaktiivsete, on-line ja tasuliste ringhäälinguteenuste suunas (tellimus- ja nõudevideo keskkond) peaksid avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid olema valmis ümber häälestuma ka individualiseeritud programmi-teenuste pakkumiseks.

34. **Avalik-õigusliku ringhäälingu arendamise probleemid siirderiikides.** Kommentaari aluseks on Karol Jakubowiczi esinemine „The broadcaster’s societal obligations in the public service and commercial sectors. Specific tasks of the public service broadcaster vis-à-vis commercial competitors” konverentsil „Broadcasting, new problems, new solutions”, Riias 2003. aasta jaanuaris.

Mitu Kesk- ja Ida Euroopa kommunikatsiooniuurijat (Mihaly Galik, Karol Jakubowicz jt) on püüdnud analüüsida põhjuseid, miks avalik-õigusliku ringhäälingu arendamine siirderiikides on ebaõnnestunud. Põhjuseks tuuakse esile poliitiliste jõudude soovimatust loobuda kontrollist avaliku meedia üle ka siis, kui vastavad seadused seda nõuavad, ning kodanikuühiskonna ja poliitilise kultuuri nõrkust.

Karol Jakubowicz rõhutab peamiste põhjustena avalik-õigusliku ringhäälingu idee mittemõistmist, selle ringhäälingu-vormi sotsiaalse omaksvõtu nõrkust, millest omakorda tuleneb nõrk sotsiaalne toetus avalik-õigusliku ringhäälingu iseseisvusele ja sõltumatusle. Enamikus siirderiikides pole avalik-õiguslik ringhääling suutnud võita poolehoidu „viies konsolideeritud demokraatia sfääris” (nagu neid on eristanud Juan J. Linz and Alfred Stepan raamatus „Problems of Democratic Transition and Consolidation. Southern Europe, South America and Post-Communist Europe”, 1996). Need viis sfääri on: kodanikuühiskond, poliitikaringkonnad, õigussüsteem, riigiparaat, majandusringkonnad.

- kodanikuühiskond tajub avalik-õiguslikku ringhäälingut kui poliitikute tööriista (mõnedes riikides on avalikul ringhäälingul siiski kõrge usaldusväärsus ja seda hinnatakse kui peamist uudisteallikat, kuid üldine arvamus poliitilisest kontrollist takistab kodanikuühiskonnal identifitseerumast avaliku ringhäälinguga);
- poliitikaringkonnad vaatavad avalikule ringhäälingule kui võimuloleva valitsuse poliitilisele instrumendile, mille üle kontrolli saavutamine on oluline, et olla edukas üldistel ja kohalikel valimistel;
- õigussüsteem, vaatamata sellele, et sätestab avalik-õigusliku ringhäälingu piisava põhjalikkusega ja kehtestab selle tegutsemiseks mõistliku institutsionaalse baasi, ei suuda siiski tagada avaliku ringhäälingu tegutsemiseks vajaliku poolehoidu ega austust;
- riigiparaat peab avalik-õiguslikku ringhäälingut oma käepikenduseks ja kui ringhääling püüab olla liialt iseseisev, siis vaenlaseks;
- majandusringkonnad tajuvad avalik-õiguslikku ringhäälingut kui takistust kommertsringhäälingu vabaks tegutsemiseks ja täieliku kontrolli saavutamiseks turu üle ning püüavad paljudes maades avalikku ringhäälingut marginaliseerida.

Selleks, et avalik ringhääling ei kaoks ja säilitaks arenguvõime, peab see leidma toetuse ja poolehoidjaid vähemalt mõnedel demokraatliku ühiskonna tasanditel. Mainitud viiest tasandist on tegelikult sobivad ja otsustava tähtsusega kaks: kodanikuühiskond ja õigussüsteem. Siirdeperioodil on just need kaks sfääri olnud paraku kõige nõrgemad. Avalik-õiguslik ringhääling peaks oma programmi suunama kodanikuühiskonna ja seadussüsteemi garantiide arendamiseks, et saavutada avaliku arvamusel toetus. Poliitikud ja ärimehed peaksid tajuma, et tegutsemine avaliku ringhäälingu vastu kohtab avalikkuse tõsist vastupanu ning mõjub väga halvasti nende poliitilisele ja äritegevusele.

1995–1999

35. **Sissejuhatus ja küsimuste püstitus nn avaliku ringhäälingu „rohelistes raamatus” (Avaliku ringhäälingu tulevik Eestis. 12 + 1 põhiküsimust, teese ja fakte diskussiooniks avalik-õiguslikust ringhäälingust 1996, teksti autor Hagi Šein)**

95% Eesti elanikest kasutab iga päev televiisorit ja raadiot, et saada osa poliitika-, kultuuri- ja ühiskondlikust elust, olla informeeritud ja lahutada meelt. Ringhäälinguajaamade, tele- ja raadio-, eetri-, kaabel- ja satelliitprogrammide arv kasvab kiiresti, auditooriumi valikuvõimalused avarduvad. Digitaalse infotehnoloogia areng suurendab võimalusi veelgi. Tehniline areng ja kanalite arvu kasv peaks kaasa tooma tele- ja raadioprogrammide mitmekesisuse ja kvaliteedi tõusu rahvuslikus ringhäälingus. Uues meediakeskkonnas peab arenema eestikeelne televisioon ja raadio, säilima ja kasvama originaalloomingu maht ja tõusma tase.

Eesti ringhäälingupoliitikat tuleb täiustada. Teeme ettepaneku täpsustada avalikus diskussioonis Eesti ringhäälingu tulevikumudelit, avaliku ja kommertsringhäälingu arengusuunda.

Avaliku ringhäälingu põhiküsimus on selles, kas ja millises ulatuses on riik kohustatud tagama kõigile elanikele kättesaadava avaliku ringhäälinguteenuse, milles see kohustus täpsemalt seisneb, millistel tingimustel ja millistele subjektidele selle kohustuse täitmine pannakse, kuidas tagada ringhäälinguteenuse kõrge tase.

Ringhäälinguseaduse alusel kannavad Eestis avaliku ringhäälingu kohustusi Eesti Televisioon ja Eesti Raadio. Aastakümnete jooksul on ETV ja ER olnud lahutamatu osa Eesti kultuurist. ETV ja ER on arendanud eestikeelset ringhäälingut, selle professionaalset baasi ja kaadrit, loonud, vahendanud helis ja pildis riigi ja rahva elu ning säilitanud seda informatsiooni oma arhiivides.

Muutuv asjas ei jää muutumatuks ka avalik ringhääling. Milline on avaliku ringhäälingu roll ja tulevik? Millised on avaliku teenuse põhjendatud eesmärgid uutes oludes? Kuidas arendada edasi neid eesmärgi elluviivat elektroonilise meedia süsteemi? Kas see peaks sündima turusuhetes või nõuab see teatud põhimõtetest lähtuvat meediaregulatsiooni ja avalikkuse aktiivset kontrolli? Mis iseloomustab avalik-õiguslikku tele- ja raadioprogrammi? Kas avaliku teenuse osutamise kohustus peab olema pandud ainult ühele tele- ja ühele raadioorganisatsioonile? Kas selle kohustuse täitmises peaks osalema üheaegselt

nii avalik-õiguslikud kui eraringhäälinguajaamad? Kas seda kohustust on vaja jagada ja kui jagada, siis kuidas seda teha? Kuidas peaks avalikku ringhäälingut finantseerima? Millist finantseerimismudelit kasutada, et avalik ringhääling saaks edukalt täita oma kohustusi, toota kvaliteetset programmi ja areneda ning seejuures oleks garanteeritud arenguruum ka eraringhäälingule? Kuidas tagada raha ratsionaalne ja efektiivne kasutamine ringhäälingus? Kuidas lahendada vastutuse küsimused avalikus ringhäälingus? Kuidas tagada tele- ja raadioprogrammide mitmekesisus, kõrge ajakirjanduslik ja teostuslik tase?

Neile küsimustele peaksid vastama poliitikud, meediaprofessionaalid, kultuuriinimesed, ühiskonnateadlased, vaatajak kuulajad. Loodame, et avatud diskussioon avaliku ringhäälingu tuleviku üle toob esile uusi kaalukaid seisukohti ja arenguvariante, mida saab arvestada ringhäälingu täiustamisel.

Ringhäälingupoliitika väljatöötamisel peab arvesse võtma majandusprognoose ning riigi ja maksumaksjate võimet kanda avaliku teenuse finantsilist koormust. Tuleb toetuda avaliku ringhäälingusektori analüüsile maailmas, konkreetselt Euroopas, silmas tuleb pidada elektroonilise meedia tehnilise arengu vajadusi ja võimalusi. Eriti oluline on arvesse võtta asjaolusid, mis tulenevad Eesti kui väikese keele- ja kultuuripiirkonna arengutingimustest ja eesmärkidest. Need on olulised küsimused ka Euroopa kultuuripoliitika seisukohalt. Ringhäälingu arendamine ei tohi ohtu seada sõnavabaduse ja detsentraliseerimise printsiipi, millele toetub moodne liberaalne meediapoliitika. Ootame konkreetseid ettepanekuid sammudeks, mida valitsus ja seadusandja peaksid astuma lühemas ja pikemas perspektiivis.

Käesolev dokument esitab koordinaatide süsteemi diskussiooniks avaliku ringhäälingu üle. Arvamustevahetus peaks tooma selgust avaliku ringhäälingu põhiküsimustesse, avaliku ringhäälinguteenuse põhimõtetele, Eesti ringhäälingupoliitikasse sajandi lõpuastatel ja 21. sajandi alguses. Konsensuslik seisukoht võimaldaks argumenteeritult muuta ja täiendada Ringhäälinguseadust. Riigikogu kultuurikomisjon, Kultuuriministeerium ja Ringhäälingunõukogu loodavad, et vaatajad ja kuulajad, ringhäälinguga seotud organisatsioonid, teadusasutused, erakonnad, loomeliidud ja -ühendused, poliitiline, majandus- ja kultuuriavalikkus võtab osa arvamuste avaldamisest Eesti ringhäälingupoliitika üle. Oleme tänulikud kõigi vastuste, kommentaaride, ideede ja kontseptuaalsete seisukohtade eest, mis väljendavad teie seisukohta kas kogu esitatava aine või selle üksiküsimuste kohta. Avaldame lootust, et arutelus osaleb lai avalikkus.

Tõnis Lukas (Riigikogu kultuurikomisjoni esimees), Jaak Allik (Kultuuriminister), Rein Veidemann (Ringhäälingu nõukogu esimees), Hagi Šein (ETV peadirektor), Peeter Sookruus (ER peadirektor)
4. märtsil 1996

Diskussiooni võtmeküsimused

Diskussioon riikliku ringhäälingupoliitika ja avaliku televisiooni ja raadio alal puudutab laia küsimusteringi. Need võib taandada järgmistele võtmeküsimustele.

1. Kas riik peaks vastutama televisiooni ja raadio eest?

Kas riik peaks üldse vastutama televisiooni ja raadio eest? Miks ja kuidas peaks riik seda tegema? Milliseid nõudeid peaks riik ringhäälingule seadma? Kas on mõeldav, et riik ei esitaks ringhäälingule mingeid nõudeid? Kas uued tehnilised võimalused, eraajamade arvu ja auditooriumi valikuvõimaluste suurenemine vähendab riigi vastutust?

2. Mille eest peaks riik vastutama?

Kas riik peaks vastutama ringhäälinguprogrammide tehnilise kättesaadavuse eest? Kas riik peaks vastutama ringhäälinguprogrammide sisuliste valikuvõimaluste paljususe eest? Kas ja mille poolest peaksid erinema avalikule ja eraringhäälingule esitatavad nõuded? Kas on muid küsimusi, milles riik peaks võtma vastutuse ja kehtestama tingimusi?

3. Millised peaksid olema avaliku ringhäälingu eesmärgid?

Millised peaksid olema riigi eesmärgid, mille täitmist ta taotleb avaliku ringhäälingu kaudu? Kas avaliku ringhäälingu eesmärgid on saavutatavad vabades turutingimustes või peab nende ülesannete täitmise kehtestama ja garanteerima seadus? Millised peaksid olema avaliku ringhäälingu kui meedia eesmärgid? Milliste ülesannete, eesmärkide ja omaduste poolest peaks avalik ringhääling erinema teistest ringhäälinguvormidest?

4. Milline peaks olema avalik-õigusliku programmi struktuur?

Vastavalt Ringhäälinguseadusele kannavad ETV ja ER avaliku ringhäälingu kohustusi ning peavad looma ja edastama avalik-õiguslikku programmi – mitmekesist informatsiooni-, kultuuri-, haridus- ja meelelahutusprogrammi kõikidele ühiskonnagruppidele, huvi- ja etnilised vähemused kaasa arvatud. Kas avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid peaksid arendama tegevust ulatuslikul programmilal paljudes valdkondades ja žanrites või tuleks neil teha valdkondades ja žanrites mingeid valikuid?

5. Milliseid muid funktsioone võiks avalik ringhääling täita?

Avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid loovad, tellivad, hangivad ja väljastavad tele- ja raadioprogramme. Kas need organisatsioonid peaksid täitma ka muid kohustusi – arendama kunsti- ja kultuurielu, hoidma raadio- ja televideoarhiive, arendama edastamisvahendeid ja saatjatevõrku, tegema tele- ja raadioala tehnilisi, ajakirjanduslikke ja auditoorseid uurimusi, tegelema koolituse, kirjastustegevuse, heli- ja videokassettide väljaandmise, muu majandustegevusega? Kas nende funktsioonide täitmiseks peaks rakendama koosseisulisi töötajaid? Kas avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide äri- ja majandustegevusele peaks seadma piiranguid?

- 6. Kas avalik ringhääling peaks konkureerima kommertsringhäälinguga?**
Avalik ringhääling edastab mitmekesist programmi. Kas selline programmipoliitika peaks jätkuma ka tulevikus? Riigi toetuse taga on maksumaksjad, kelle vajadusi avalik ringhääling peab rahuldama. Seetõttu ei saa avalik ringhääling pidada tähtsusetuks oma osakaalu auditooriumi vaatamis- ja kuulamisajas. Avalik ringhääling püüdleb 40–50% osakaalu poole, et riigi toetus (või otsene toetusmaks) oleks põhjendatud. ETV-l ja ER-l on see seni õnnestunud. Kas avalik ringhääling peaks edaspidi:
- edastama peamiselt saateid, millest kommertsringhääling ärilistel kaalutlustel loobub;
 - püüdma saavutada suurt osakaalu auditooriumis;
 - konkureerima kommertsringhäälinguga ka meelelahutuslikkuse osas?
- 7. Millised peaksid olema avaliku ringhäälingu finantseerimisallikad?**
Avalik-õiguslike programmide peamiseks finantseerimisallikateks Eestis on Ringhäälinguseaduse kohaselt riigi toetus ja reklaamitulud, väiksem osa on sissetulekul majandustegevusest, väga väike osa on sponsortuludel. Kas avaliku ringhäälingu finantseerimisel tuleks eelistada üht allikat või peaks finantseerimine edaspidigi olema kombineeritud? Kuidas tagada avaliku ringhäälingu finantseerimise stabiilsus pikemaajaks perioodiks ja vältida finantseerimise liigset sõltuvust poliitilistest teguritest, valitsusest ja Riigikogust? Kas ja millisel viisil rakendada otsest toetusmaksu avaliku ringhäälingu finantseerimiseks?
- 8. Kas reklaam tuleks avalikus ringhäälingus keelata?**
Reklaamitulud kasutatakse avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide tegevuse finantseerimiseks 31 Euroopa riigis. Vastavalt Ringhäälinguseadusele on Eesti avalik-õiguslikel ringhäälinguorganisatsioonidel õigus müüa reklaamiks kuni 5% päevasest eetriaajast, eraringhäälingul kuni 20%. 1995. aastal moodustas tulu ETV ja ER eetriaaja müügist kokku ligi 39 miljonit krooni, reklaami kasumist kaeti oluline osa programmi tootmise kuludest. Kas reklaamitulude kasutamise avaliku ringhäälingu finantseerimisallikana tuleks loobuda? Millistel põhjustel peaks avalikus ringhäälingus reklaami keelama? Kui seda teha, siis millal? Kas reklaam tuleks keelata kohe täielikult või vähendades järk-järgult lubatud reklaami mahtu? Millised oleksid reklaami piiramise või keelamise tagajärjed avalikule ringhäälingule ja ringhäälingule kui majandusharule Eestis üldse? Kuidas kompenseerida sel juhul avaliku ringhäälingu eelarvevahendite puudujääki?
- 9. Kuidas suurendada avaliku ringhäälingu vastutust?**
Vastavalt Ringhäälinguseadusele ei sekku seadusandlik ega täitevvõim avalik-õiguslike organisatsioonide igapäevasesse juhtimisse, saadete ja programmide loomisel on ETV ja ER sõltumatud, lähtudes üksnes seaduse nõuetest. Avaliku ringhäälingu kõrgeim organ on ringhäälingunõukogu. ETV ja ER kui avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid peavad kandma vastutust auditooriumi ees programmide kvaliteedi, teenuste taseme, raha efektiivse kasutamise eest. Kuidas seda saavutada viisil, mis ei piiraks toimetuste iseseisvust?
- 10. Milline on avaliku ringhäälingu koht infoühiskonnas?**
Eesti suundub kiiresti infoühiskonda. Infotehnoloogia revolutsioon toob aga kaasa ka probleeme. Kuidas tagada kõigile võrdne ligipääs infoallikatele? Millised probleemid tulenevad sellest, et osa ühiskonna liikmetest hakkab elama globaalses küberruumis, teised jäävad osalemisvõimetutena väljapoole seda ühiskonda? Millised on sellise kihistumise tagajärjed? Mis ootab piirkondi, millel puudub Interneti võimalus ning kus virtuaalsed ettevõtted ei leia tegutsemisvõimalust? Kuidas saaks avalik ringhääling vähendada infoühiskonna integreerimisest tulenevat ebavõrdsust ja tagada sotsiaalne tasakaal?
- 11. Millist omandivormi peaks avaliku ringhäälingu puhul eelistama?**
Vastavalt Ringhäälinguseadusele on ETV ja ER avalik-õiguslikud juriidilised isikud, kes kasutavad ja käsutavad riigi vara vastavalt kehtivatele seadustele ja põhikirjadele. Kas ETV ja ER omandivormi peaks muutma? Kas avaliku ringhäälingu kasutuses ja käsutuses olev riigi vara peaks üle minema avalik-õiguslikku omandisse? Kas ETV ja ER vara tuleks privatiseerida ja sellega loobuda senisest avaliku ringhäälingu korraldamise mudelist?
- 12. Kuidas saavutada ringhäälingupoliitika süsteemsus?**
Kõik eespoolnimetatud avaliku ringhäälingu tegevuse aspektid on vastastikku seotud. Otsuseid programmi, funktsioonide, omandivormi, organisatsioonilise ülesehituse, finantseerimisviisi, vastutuse ja sõltumatuse küsimustes peab tege- ma süsteemselt. Tuleb arvestada iga otsuse mõju teiste ringhäälingu jaamade tegevusele. Tuleb silmas pidada, et avaliku ringhäälingu kohta tehtud otsused mõjutavad erinevate auditooriumigruppide valikuvõimalusi. Oluline on ette näha, milline on kavandatavate muutuste mõju eestikeelse programmi loome mahule ja kvaliteedile, Eesti ringhäälingule üldse. Lõpuks tuleb arvesse võtta muutuste laiemaid poliitilisi, kultuurilisi ja sotsiaalseid tagamaid, ringhäälingu võimet mõjutada ja tagada demokraatlikku arengut ja rahvuslikku identiteeti. Ringhäälingupoliitikas on vaja kannatlikult otsida kooskõla poliitilise ja professionaalse otsusetasandi vahel.

13. Millise eestikeelse sõnaga võiks asendada mõistet „avalik-õiguslik”?

Sõnapaar „avalik-õiguslik” koosneb kahest mõistest. „Avalik” tähistab suunatud kõigile, kogu rahvale, kohustuslikult mitmekesise ja suure hulga eestikeelsete originaalsaadetega programmi erinevate inimrühmade huvide ja vajaduste rahuldamiseks. Seepärast on pakutud kasutusele võtta termin „rahvaringhääling”. Mõiste teine komponent – „õiguslik” – viitab sellele, et avalik-õigusliku ringhäälingu kohustused ja tegevus põhineb õiguslikul, seadusega reglementeeritud alusel. Väljendid „riiklik televisioon” ja „riigitelevision” või „riigiraadio” tähistavad omandivormi ja staatust, on aga ebatäpsed, sest neis ei peegeldu avalik-õiguslikule ringhäälingule tunnuslik sõltumatus. Sobiva eestikeelse termini leidmine, mis annaks täpsemalt edasi mõistete „public service broadcasting” mõttemahu võiks 12 põhiküsimuse kõrval olla 13. probleem, millele mõttevahetus võiks vastuse anda.

Austatud lugejad!

Avaliku ringhäälinguteenuse tähendus on Eestis täpselt teadvustamata. Kogu maailmas on digitaaltehnoloogia ning kaabel- ja satelliitside areng ühelt poolt ning audiovisuaalse turu kasv teiselt poolt toonud kaasa peamiselt eraomandusel baseeruva ja kasumit taotleva kommertsringhäälingu tekke ja plahvatusliku kasvu. Auditorium aga on sama. Võistluses auditoriumi pärast on kommertsringhääling asunud end vastandama avalik-õiguslikule ringhäälingule, väites, et ta suudab luua odavamat programmi ja pakkuda seda auditoriumile tasuta. Nõnda on majanduslike argumentidega asutud võistleva valdkonnas, mis nõuab sotsiaalfilosoofilist käsitlust ennekõike. Diskussioon käib selle ümber, kes ja kas suudab efektiivsemalt majandada, mitte selle ümber, milliseid sisulisi valikuvõimalusi on vaja luua ühiskonna liikmetele (ja ka tarbijatele). **Ka Eestis on avalik-õiguslikku ringhäälingut rünnatud eeskätt küsimusega: mida ja miks see maksumaksjale maksuma läheb? Tagaplaanile on jäänud Eesti kui riigi ning ühiskonna arengu seisukohalt esmajärguline küsimus: mida on Eesti maksumaksjale vaja?** On põhjust karta, et niikaua, kui ei asuta tegelema avalik-õigusliku ringhäälingu kui poliitiliselt, sotsiaalselt ja kultuuriliselt strateegilise kommunikatsioonivahendi sisuliste ülesannetega, ei liigugi see vaidlus paigast. Selgete professionaalsete ja ringhäälingupoliitiliste lahendusteta võib avaliku ringhäälinguteenuse jätkuv destabiliseerimine seada ohtu ja lagundada ühiskondliku televisiooni ja raadio.

Käesolev materjal on koostatud kontseptuaalsetest lausungitest, alternatiivsetest seisukohtadest, mida saab diskussiooni käigus täpsustada, täiendada ja edasi arendada, omaks võtta või ümber lükata. Esitatud on ringhäälinguprobleemide olulisemad tahud ja erinevad vaated. Riigikogu kultuurikomisjon moodustab töögrupi, kes kogub, üldistab ja avaldab laekunud arvamused ja diskussiooni tulemused. **Kirjalikud arvamused ja kommentaarid palume saata hiljemalt 15. aprilliks aadressil:** Töögrupp „Avaliku ringhäälingu tulevik Eestis”, Tallinn EE0100, Lossi plats 1A. Riigikogu kultuurikomisjon.

36. ETV 1996. aastal tehtud ettepanek ETV ja Eesti Raadio ühendamise kohta

Olukorras, kus ETV seis muutus järjest ebastabiilsemaks ja poliitilistest otsustest sõltuvamaks, tegi ETV ettepaneku ühendada 1998. aasta 1. jaanuarist ETV ja ER ühtseks Eesti Ringhäälinguks ja esitas Kultuuriministeriumile ka vastava seaduseelnõu projekti (14. nov 1996). ETV ja ER ühendamist pooldas ka kultuuriministeriumi juures tegutsenud ringhäälingualane töörühm, ent ETV versioonist kardinaalselt erineva visiooniga avalik-õiguslikust ringhäälingust kui peamiselt programme tellivast, hankivast ja edastavast ning saateid mittetoovast organisatsioonist. Ettepaneku esitas ringhäälingunõukogu esimeheks valitud (5. aug 1996) Reformierakonna liige Paul-Eerik Rummo (4. dets 1996).

37. Ebaõnnestunud katsed muuta ETV finantseerimiskorda 1998. aastal

ETV rahastamisküsimuse lootusetu käsitlemise agenda Riigikogus 1998. aastal on muljetavaldav. Nimetagem olulisemad ettepanekud: riigieelarves määratakse ETV-le eraldised eraldi riigi ringhäälingutellimuse täitmiseks ja investeringuteks (19. märts 1998; eelnõu jäi Riigikogus menetlemata); avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide programmide levitamise kulud kaetakse Teede- ja Sideministeriumi eelarvest ja avalikku ringhäälingut finantseeritakse riigieelarvelisest toetusest, mille suurus vastab vähemalt 0,34%-le riigi maksutuludest Eesti Raadio ja 0,46%-le riigi maksutuludest Eesti Televisiooni toetuseks (juuni 1998; eelnõu jäi Riigikogus menetlemata); ETV-le määratakse iga aasta riigieelarves eraldi osana toetus, mille suurus on kindel protsent riigieelarve mahust (27. juuli 1998; eelnõu jäi Riigikogus menetlemata); iga aasta riigieelarves kinnitatakse eraldi osana Eesti Televisioonile toetus, mille suurus määratakse eelmise aasta baasilise toetuse summa korrutisest riigieelarve eelnõus esitatud keskmise prognoositava tarbijahindade kallinemise protsendiga (valitsuse algatatud eelnõu, mille Riigikogu 1. lugemisel 14. okt 1998 tagasi lükkas); samasisulise eelnõu esitas, kuid võttis enne täiskogul menetlemist 15. okt 1998 tagasi Koonderakonna fraktsioon; samasisulise eelnõu esitas valitsus, võttis selle aga enne täiskogul menetlemist 28. apr 1999 tagasi; samasisulise eelnõu algatas valitsus 16. dets 1998, mis langes Riigikogu 8. koosseisu volituste lõppemise tõttu menetlusest välja märtsis 1999.

1999–2002

37. **ETV kriisi formaalne algus: ETV juhatuse liikmete tagasiastumisavaldus 7. juunil 1999**

Lugupeetud hr. Ringhäälingu nõukogu esimees ja liikmed!

Seoses Eesti Televisioonis väljakujunenud kriitilise finants-majandusliku olukorraga peame vajalikuks teatada järgmist. Pärast rohkem kui poolteist aastat töötamist ETV juhtivatel ametikohtadel ja juhatuse liikmetena oleme jõudnud arusaamisele, et ETV vajab oma tegevuse jätkamiseks senisest suuremat stabiilsust ja kollektiivsete juhtimis põhimõtete arvestamist. Kahjuks pole see olnud praeguse peadirektori juhtimise all võimalik.

Toomas Lepa autoritaarne juhtimisstiil ja tsentraliseeritud volitused on viinud olukorrani, kus ETV peatoimetajad ja juhatuse liikmed ei oma täit informatsiooni peadirektori poolt ETV nimel koostatud ja sõlmitud lepingutest. Peadirektor on sõlminud lepinguid, mis ei vasta EVs kehtivatele õigusaktidele ega ETV huvidele.

Peadirektor on esinenud avalikkuse, Ringhäälingu nõukogu jne ees juhatuse nimel ilma juhatuse eelneva nõusolekuta ja teadmata.

Peadirektori tööstiili hulka on kuulunud ebakultuurne käitumine, kaastöötajate väärikuse alandamine, valetamine.

Lisaks niigi ebastabiilsele finantseerimisele on peadirektori tegevus muutnud võimatuks sihipärase tegevuse ETV sees.

Soovides ETV säilimist ja arengut ning saades aru, et väljakujunenud tingimustes on töö korraldamine ja vastutuse kandmine tulemuste eest võimatu ja lähtudes eelpool toodust, teatame oma tagasiastumisest juhatuse liikme kohalt. Ühtlasi palume Ringhäälingu nõukogul kaaluda ETV peadirektor Toomas Lepa sobivust oma ametikohale. Oleme seisukohal, et ETV vajab ausat, autoriteetset ja Euroopa ajakirjandustavasid austavat peadirektorit.

Oleme veendunud paljude ETV töötajate toetuses meie seisukohtadele.

Allkirjad: Anneli Viita, Aarne Rannamäe, Tiina Kangro, Tarmo Krimm, Aare Tilk, Mariina Mälk, Heidi Pruuli, Priit Kuulberg, Jaanus Nõgisto.

39. **12 Riigikogu liikme arupärimine ETV kohta. Väljavõte riigikontrolör Juhan Partsi vastustest Riigikogu istungil 6. märtsil 2000. aastal** (stenogramm)

[...] „Me kõik teame, et ETV-ga on midagi tõsiselt lahti. Küsigem: mis on selle põhjus? On see konkreetsete isikute probleem, avalik-õiguslike juriidiliste isikute olemuslik probleem või hoopiski veel midagi üldisemat? Ma arvan, et põhjus on osa kõigest sellest, kuid tahaksin sissejuhatuseks meenutada oma esinemist siinsamas kuus kuud tagasi. Siis oli põhisõnum adekvaatsete juhtimisaruandluse ja kontrollimehhanismide ülesehitamise vajadusest avalikus sektoris. Just selle ebarahuldav tase, lootmine seaduse paratamatule rakendumisele, asjaolule, et küll tuleb raha juurde ja asjad kuidagi ikka lahenevad. Ainuüksi legaalne lähenemine ei vii olukorra paranemisele, põhjused on paljus kompetentsuses. ETV-ga toimunu peaks olema hoiatuseks. Kuid nüüd konkreetsetelt.

Daamid ja härrad! Mul ei ole sugugi meeldiv teile teatada, et Eesti Televisiooni finantsolukord on täna äärmiselt kriitiline. Ja nimelt, Eesti Televisiooni omakapital on 1999. aasta esialgse bilansi seisukohalt negatiivne, miinus 7,4 miljonit krooni. Võetud kohustus on 72 miljonit krooni rohkem kui käibevara. Seejuures on lühiajalisi kohustusi, mis kuuluvad tasumisele sellel aastal, 43,7 miljonit. Käibevarast on likviidne üksnes 6,5 miljonit ehk 2,9%. Käesoleva aasta kahe kuuga on kulutatud 28% riigieelarves ettenähtud toetusest. Laenukoormus ja kapitali rendikoormus ületavad seaduses ettenähtud lae juba praegu. Kahjum eelnevatel aastatel on kasvanud geomeetriliselt. 1997. aasta lõpuks oli eelmiste aastate kahjum 2,4 miljonit krooni, 1998. aasta kahjum 9,6 miljonit ja 1999. aasta auditeerimata kahjum on 40,7 miljonit. Täpsuse huvides lisan, et audiitorite hinnangul on 1998. aasta kahjum 8 miljonit krooni suurem ja 1999. aasta oma vastavalt väiksem.

Reklaamitulused – teine põhiline tulude liik – laekus 1999. aastal kolm korda vähem kavandatud. Puudub alus suureks optimismiks, et reklaamitulud plahvatuslikult kasvaks sellel aastal. 2000. aasta eelarve on seni kinnitamata. Kriisikavaga – kui selline on olemas – pole minul õnnestunud tutvuda. Kujunenud olukorra olulisemateks põhjusteks pean üksteise otsa tehtud raskeid juhtimisvigu, selgete ja adekvaatsete strateegilise ja finantsjuhtimise põhimõtete rakendamata jätmist, sisekontrolli mehhanismide ebapiisavust, programmi tootmist reaalseid laekumistuluseid arvestamata. 1999. aasta säästueelarve, millega vähendati riigieelarves ETV-le eraldatavat toetust 3,9 miljoni krooni võrra, ei olnud seejuures määravaks põhjuseks. Julgen arvata, et tänane olukord pandi idanema 1997. aasta lõpus sõlmitud reklaami edastamisest loobumise lepinguga. Riigikontrolli peakontrolöri 1999. aasta jaanuaris vastuvõetud otsuses märgiti, et see leping jättis 1998. aastal laekumata 20 miljonit ja 1999. aastal 18 miljonit krooni võimalikke reklaamituluseid, rääkimata reklaamituru kaotusest. Meie seisukohata kinnitasid äsja ka PriceWaterhouseCoopersi audiitorid. Vaid ringhäälingunõukogu leidis tollel ajal, et „selline nõukogu-deaegselt baasist lähtuv planeerimisvõtete kasutamine pole turu oludes kõlblik“. Muidugi ei vastutanud selle lepingu sõlmimise eest keegi. Olukorda oleks saanud leevendada 1999. aasta suvel. Riik võttis vastu säästueelarve, selge oli, et ringhäälingunõukogu poolt kinnitatud ETV eelarve ei olnud tegelikult tuludega kaetud. Nagu ütlesin, Riigikogu poolt vähendatud toetussumma ei olnud siinjuures kaalukas summa. Nüüd oleks pidanud radikaalselt vähendama programmi, kokku tõmbama kuluseid, aga ei. Selle asemel ringhäälingunõukogu otsustas ja peadirektor Toomas Lepp võttis käibevahendite katteks Hansapangalt viieks aastaks 20 miljonit krooni laenu. Sisuliselt rikuti selle lepinguga ringhäälinguseaduse § 33, kuid veelgi drastilisem on selle laenu tagatis. See laen on tagatud tulevikus riigieelarvest eraldatavate vahenditega. Muidugi ei saa sellist

pandi eset olla ning rikutud on sellega krediidasutuste seadust, kuid pretsedent, kus avalik-õiguslik isik pandib tulevikus laekuvat maksumaksjate raha, on loodud. Ringhäälinguseaduse § 32 lõike 2 kohaselt on ringhäälingunõukogu ainupädevuses ETV tegevuse põhisuundade kinnitamine ja nende täitmise järelevalve, samuti eelarve kinnitamine ja selle täitmise jälgimine.

Nõukogu on 1998. aastal kinnitanud dokumendi pealkirja all „ETV arenguprintsiibid 1999–2001”. See ringhäälinguseaduse punkt nõuab tegelikult strateegilist plaani, eesmärkide sidumist kulutustega ja võimalike tuludega. Kahjuks on see plaan või see dokument ebaselge, eriti oma eesmärkide ja sihtide poolest. Printsiipides puudub rahaline arvestus ettenähtu rakendamiseks. Hoolimata ETV raskest finantsseisust, ei ole printsiipe seni muudetud ning neis toodud ebareaalset programmimahtu vähendatud.

Finantsjuhtimine. Ringhäälinguseaduse kohaselt koostatakse ETV kõigi tulude ja kulude kohta eelarve, mis peab igal aastal olema tasakaalus. ETV ja ringhäälingunõukogu ei ole taganud selle järgimist. Juba 1998. aasta eelarve tuludes nähti ette ilma katteta laekumisi 6,3 miljonit krooni, mis võimaldas teha ülemääraseid kulusid. Sellele juhiti tähelepanu Riigikontrolli kontrollimaterjalides ning 1999. aasta jaanuari peakontrolõri otsuses. 1999. aasta eelarve koostamisel kavandati tulud põhjendamatult suurena. Aasta jooksul täpsustas ringhäälingunõukogu kolmel korral ETV eelarvet, kuid hoolimata tulude suurest alalaekumisest – eelkõige reklaamitulude osas – vähendati kulusid minimaalselt. Kulude kavandatud taseme säilitamiseks võttis ETV ringhäälingunõukogu loal Hansapangast 20 miljonit krooni laenu. Nõrga finantsjuhtimise tulemuseks oli, et 1999. aastal laekus esialgsel andmetel tulusid 31,7 miljonit krooni vähem kui kavandatud, sedavõrd täpne oli siis „planeerimine”. Kulud olid eelarves ettenähtust 6 miljoni krooni võrra suuremad.

Olukord sisekontrolli alal. Sisekontroll ei ole sugugi ainult üks kontrolör, see on juhtkonna kavandatud ja rakendatud süsteemne abinõude kompleks juhtimises, töökorralduses ja funktsioonide täitmisel, mis loob küllaldase kindlustunde, et eesmärgid saavutatakse. Eespool rääkisin tõsisest puudusest ETV juhtimises. ETV senises tegevuses esinenud puuduste olulisemateks põhjusteks võib pidada täpselt määratlemata ülesandeid, vastutust ja volitusi eri juhtimistasanditel. Riigikontrolli eelmine kontrollimine juhtis tähelepanu ETV struktuuri korrastamata oleku. Nõuetekohane sisekontroll oleks ära hoidnud asjaolu, et ETV kulutas 1999. aastal üle 5 miljoni krooni rohkem, kui isegi paberil olev eelarve ette nägi, rääkimata tegelikkusest. Samuti oleks rutiinsed protseduurid pidanud tagama ringhäälingunõukogu informeerituse asjade tegelikust olukorrast. Ringhäälingunõukogul jäi puudu julgusest vähendada õigeaegselt kulusid, kuid ka juhtide kompetents on üks sisekontrolli põhimõtteid. Paratamatult tekib küsimus vastutusest. Ringhäälingunõukogu on tegelnud korduvalt peadirektori karistamise küsimusega ja töövaidluskomisjon vaidluste lahendamisega. Minu jaoks on muidugi sellise vaidluse ese arusaamatu ja loodetavasti lõpetab võlaõiguseaduse vastuvõtmine olukorra, kus sellistele juhtidele laieneb vananenud tööõiguslik kaitse. Isiklikult olen arvamisel, et hoolimata seadussätetest, otsitud argumentidest, peab tippjuht kandma vastutust toimunu eest ja kahtlemata on Eesti Televisioonile kui organisatsioonile ja väärtustele tekitatud korvamatut ning rahas hindamatut kahju.

Mis puudutab ringhäälingunõukogu ja tema liikmete vastutust, siis laskumata tsiviilõiguslikesse keerdkäikudesse tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja ringhäälinguseaduse vahel ning arvestades ringhäälinguseaduses ettenähtud ülesannete mittekohast täitmist ning ETV-s kujunenud olukorda, pean õigeks ringhäälingunõukogu liikmete viivitamatut tagasiastumist. Juhtimisvõimelise ja kompetentse nõukogu moodustamine on Riigikogu esmane ülesanne. Seda tuleks teha juba homme. Selliste kriiside sisulist lahendamist on raske loota altpoolt. Seega arvan, et esimene samm peab tulema Riigikogust. [...]

Neljas küsimus. “Kui suureks hindate ringhäälingunõukogu poolt ETV peadirektori ebaseadusliku vallandamisega riigile tekitatud kahju?” Võtmata siinkohal seisukohta nende vallandamise ebaseaduslikkusest või seaduslikkusest, ei ole kulude täpset suurust võimalik öelda, sest vaidlused ei ole ju veel lõppenud. Küll võin öelda, et praeguseks on see toonud kaasa reaalseid rahalisi kohustusi 130 000 krooni ulatuses, peamiselt töötasu- ja õigusabikulud. Vaidluste jätkumine toob kaasa täiendavaid kulusid.

Kokkuvõtteks. Selleks et Eesti Televisioon saaks jätkata, tuleks, esiteks, taastada tema juhtimisvõime. Minu arvates tuleks selleks ilma seaduseparandust ära ootamata ametisse nimetada juhtimisvõimeline nõukogu. Teiseks, teha selge otsustus ringhäälingu pikaajalise finantseerimise kohta ning töötada välja vastav tegevusstrateegia. Alles siis, kui need otsustused on tehtud ning dokumendid olemas, oleks riigil võimalik otsustada täiendavate ressursside eraldamise võimalus. Kuid kahtlemata ETV vajab neid. Ma tänan tähelepanu eest!

40. ETV uue juhatuse moodustamine 2000. a aprillis

Ringhäälingunõukogu poolt 2000. a aprillis välja kuulutatud konkursil ETV juhatuse esimehe ja juhatuse liikmete ametikohtadele konkureerisid Vaiko Lõhmus, Aare Urm, Tiina Kangro, Marek Strandberg, Vladimir Bogatkin, Rein Nurk, A. Viik, Tõnu Kõrda, Harri Kingo ja Jüri Tallinn (24. mai 2000). 16. juunil 2000 tegi ringhäälingunõukogu ettepaneku ETV juhatuse esimehe kohale asumiseks Aare Urmile, soovitades juhatusse võtta ka Marek Strandbergi ja Tiina Kangro. A. Urmil ei õnnestunud pikka aega juhatust moodustada, nii T. Kangro kui rahandusjuhi kandidaat M. Raidma ei soostunud keerulises situatsioonis A. Urmi ettepanekuga saada ETV juhatuse liikmeteks. Kriisisituatsiooni pingeid ja vastutust enim kandnud T. Kangro teatas oma lahkumisest ETV programmidirektori ametist 16. jaan 2001.

41. **Ringhäälingunõukogu seisukoht Eesti Televisiooni kriisist väljatoomise, finantseerimise põhimõtete muutmise, eelarve kujunduse ja edasise arengu põhiküsimustes** (23. augustil 2000, ringhäälingunõukogu arhiiv)

Avalik-õigusliku ringhäälingu probleemide pikaajaline eiramine, ETV eelmise juhtkonna juhtimisvead, samuti eelmise ringhäälingunõukogu selge vastutuse puudumine on kaasa toonud ETV sügava finantsmajandusliku kriisi. **ETV finantskohustuste kogusummaks seisuga 31.12.2000 kujuneb eeldatavasti 72 miljonit krooni, sellest tähtajaks tasumata võlgnevused 29,4 ja võlgnevused krediidasutustele 42,6 miljonit krooni.** Finantsmajanduslik kriis on oluliselt kahjustanud ETV loome- ja tootmiskeskonda. Ringhäälingunõukogu on seisukohal, et väljakujunenud kriitiline olukord nõuab Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu kiiret ja otsustavat tegevust **ETV kui rahvusliku teleorganisatsiooni kriisist väljatoomiseks ning edasise tegevuse ja arengu stabiliseerimiseks.**

Käesolevaga esitab ringhäälingunõukogu oma seisukoha järgmistes küsimustes: 1. ETV finantsmajanduslik olukord; 2. ETV kriisiolukorra põhjuste analüüs; 3. Lahendusvariandid ETV kriisiolukorrast väljatoomiseks; 4. ETV finantseerimiskeemi muutmine; 5. Must stsenaarium; 6. Lõppjärelendus

1. ETV finantsmajanduslik olukord (30.06.2000 bilansi põhjal)

Seisuga 30.06.2000. a on **ETV bilansimaht 84,59 miljonit krooni** (vt lisa 1).

Kohustustest 48,2 miljonit ehk 55% on lühiajalised kohustused ja 40 miljonit ehk 45% on pikaajalised kohustused. ETV lühiajalised kohustused koosnevad võlgnevustest hankijatele, pangalaenude ja kapitalirendi maksete tagasimaksetest, kohustustest töövõtjate ja maksuameti ees. Lühiajalisi kohustusi on 48,2 miljonit, sellest võlad hankijatele, maksuvõlad ja viitvõlad kokku on 39,3 miljonit. **39,3 miljonit on seisuga 30.06.2000 tähtajaks tasumata 24,3 miljonit, millest võlgnevus hankijatele on 16,8 miljonit ja võlgnevus maksuametile 7,5 miljonit.** Kohustusi, mille maksutähtaeg saabub 30 päeva jooksul, on kokku summas 11,6 miljonit, millest võlgnevus hankijatele on 7,8 miljonit, maksuametile 2,9 miljonit ja töötajatele 0,9 miljonit. Lühiajalisi kohustusi on ETV-l 21 miljonit rohkem kui käibevara. Rahavoogude seisukohalt on kohustuste maksetähtaegu maksimaalselt ajatatud juulis 2000.

2. Kriisiolukorra põhjuste analüüs

ETV kriisi on esile kutsunud kaht liiki põhjused – televisiooni arenguvajaduste mitteamestamine riigi poolt ning ETV eelmise juhtkonna ja ringhäälingunõukogu juhtimisvead.

2.1 ETV alafinantseerimine

Ebapiisav toetus ja arenguvajaduste eiramine

ETV finantsmajanduslik olukord on olnud keeruline ja heitlik pikema perioodi vältel, sisuliselt 1993. aastast alates. Kvaliteetse originaalprogrammi tootmise tegelike maksumuse eiramine on põhjustanud ETV pideva alafinantseerimise, see omakorda on tinginud pideva vastuolu minimaalsetegi arenguvajaduste ja olemasolevate ressursside vahel.

Eestis on olnud vale arusaamine raadio- ja teleteenuse maksumuse erinevusest. Euroopa riikides üldlevinud praktika kohaselt on avaliku ringhäälinguteenuse maksumus 30/70 teleorganisatsioonide kasuks, Eestis on see vahekord olnud kuni 1998. aastani 48,5/51,5 ning 2000. aastal 45,7/54,3. Kroonilisest alafinantseerimisest tulenevalt on võlgnevuste suurenemine ETV-s alates 1995. a moodustanud 4–5 miljonit krooni aastas.

Minimaalne investeerimisvajadus aastatel 1995–2000 oluks ETV-s 125 miljonit krooni. Tegelikult investeeriti 94,1 miljonit, millest 56% ehk 52,4 miljonit investeeriti pangalaenude ja kapitalirendiga, **ainult 0,4% ehk 3,5 miljonit 1996. aasta RIP-ist** ja 43,6% ehk 37,6 miljonit amortisatsioonieraldistest. Riik sisuliselt eiras televaldkonna arengut.

Amortisatsioonieraldisi on kogunenud aastatel 1995–1999 64,1 miljonit, mida on kasutatud investeerimiseks summas 37,6 miljonit ja laenude ja kapitalirendi maksete tasumiseks. Amortisatsioonieraldistest ei ole olnud võimalik korras hoida ETV hoonet (ca 20 000 m²), sest selle bilansiline hind ei ole iseseisva ETV bilansis kunagi olnud kajastatud turuhinnast lähtuvalt.

1999. a negatiivne lisaeelarve, riigi toetuse vähendamine 2000. aastaks.

ETV finantsolukorda raskendas oluliselt asjaolu, et 1999. aasta negatiivse lisaeelarvega vähendas Riigikogu ETV toetust 4% ehk 97,6 miljonilt 93,6 miljonile. 2000. aasta riigieelarvega määrati ETV toetuseks 84,3 miljonit krooni, mis on 13,6% ehk 13,3 miljonit vähem kui 1999. aasta esialgne toetus. Toetuse vähendamise mõju ETV-le oli suure laenukoormuse ja programmi ületootmise tõttu eriti negatiivse mõjuga.

ETV töötajate koondamiskulusid ei ole kompenseeritud.

2000. a varakevadel käivitas ringhäälingunõukogu finantsprobleemide leevendamiseks ja ETV efektiivsuse tõstmiseks kriisiprogrammi, mis nägi muuhulgas ette ETV töötajate arvu olulise vähendamise. Koondamistasude kompenseerimiseks oli täiendavalt vaja 8,4 miljonit krooni. Valitsuskabineti nõupidamise tulemusena lubas rahandusministeerium teha koondamine regulaarse toetuse arvel ning võtta selle kompenseerimine päevakorda kohe pärast seda, kui uus ETV juhtkond on ametisse astunud. Seda lubadust ei ole täidetud. Koondamine on augustiks praktiliselt lõpule viidud, selleks kulutatud vahendid on aga võetud riigieelarvest laekuvate igakuiste eraldiste arvelt. Seega on eelarvelisi vahendeid kulunud 8,4 miljonit esialgselt planeeritust rohkem. Reaalsus on selline, et 2000. a oktoobri, novembri ja detsembri laekumiseks riigikassast planeeriti vastavalt 4,1, 4,0 ja 2,6 miljonit ehk

kokku 10,7 miljonit krooni, kriisiprogrammist ja augustis enamaldataud 2 miljonist tingitud ülekuulu on 10,4 miljonit krooni. Valitsuse suusõnalised kinnitused, et koondamistasu kompenseeritakse, on seni täitmata. Ei ole reaalne, et ETV suudaks programmi tootmiseks vajaliku raha puudujääki katta vaid reklaami ja muude teenuste müügist.

2.2 ETV eelmise juhatause juhtimisvead

Kaalukas osa kriisilukorra tekkimisel tulenes ETV juhtkonna vigadest, ning ringhäälingunõukogupoolse vajaliku järeelvalve, seadusega kehtestatud vastutuse ja vajaliku pädevuse puudumisest. Ettevaatusele oleks pidanud manitsema juba 1998. aasta ülisuur negatiivne tegevustulem, ent vajalikud järeldused jäid tegemata ja edaspidi kumuleerusid objektiivsed ja subjektiivsed põhjused juba sedavõrd, et olukorda ei parandanud enam otsustavalt ka 1999. aastal rahavoogude tasakaalustamiseks võetud 20-miljoniline pangalaen. ETV oli viidud finantsmajanduslikku ja juhtimiskriisi, mis tingis peadirektori vabastamise. Peadirektori kohusetäitja juhtimisel õnnestus siiski halvimat vältida, käivitada kriisiprogramm ja asuda olukorra stabiliseerimisele.

Ebajärjekindel reklaamipoliitika

1997. ja 1999. aastal reklaami müügist loobumise lepingute sõlmimisel ning 1999. aastal reklaamimüügi taastamisel tehti mitmeid vigu, mis drastiliselt vähendasid ETV omatulu. Nende vigade mõju ilmneb veel praegugi.

Omatoodangu mahu põhjendamatu suurendamine

1998. aastal tõstis ETV selleks vastavat rahalist katet omamata originaaltoodangu mahu 2356 tunnini, ehk ligi 60% 1997. a 1480 tunniga võrreldes. ETV juhtkonna ebapädevad otsused kinnitas kahjuks ringhäälingunõukogu.

Suur laenukoormus

Vältimatute tehniliste uuenduste jaoks vajalike investeeringuvahendite puudumist korvas ETV pangalaenude abil. Aastail 1995–1999 tõusis ETV pangalaenude summa 52,4 miljonit kroonini. Riigi toetuse ja reklaamitulude vähenemine ning programmikulude samaaegne tõus muutsid finantskohustuste täitmise üha keerukamaks. Suur laenukoormus blokeerib täna ETV võimaluse kasutada oma kinnisvara tagatisena finantsolukorra leevendamiseks.

3. Lahendusetapid ETV finantsmajandusliku olukorra normaliseerimiseks

Kohustuste kogusumma, mille refinantseerimist ETV taotleb, on kokku 72 miljonit krooni, sellest tähtjaks tasumata võlgnevused 29,4 ja võlgnevused krediidiasutustele 42,6 miljonit krooni. ETV finantsmajandusliku olukorra normaliseerimiseks peab ringhäälingunõukogu möödapääsmatuks ETV täiendava finantseerimise küsimuse kiiret otsustamist Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu poolt.

I etapp

Ringhäälingunõukogu toetab seisukohta, mille kohaselt riik aitab refinantseerida need ETV kohustused, mille täitmise tähtaeg on enne 31. detsembril 2000. a, kokku **29,4 miljonit krooni**, mis koosneb võlgadest EBU-le 10,8 miljonit, Eesti Ringhäälingu Saatekeskuse AS-le 7,3 miljonit, maksuametile 10,7 miljonit ja Halva International'ile (suusatamise MM Lahtis) 0,6 miljonit. **Riik peaks leidma võimaluse selle summa refinantseerimiseks (sh riigivõlgade ajatamiseks) 2000. a novembriks.**

II etapp

Ülejäänud kohustused summas **42,6 miljonit krooni** kaetakse ETV-le järgnevatel aastatel eraldatavate riigieelarveliste toetuste ja ETV omavahendite arvel vastavalt spetsiaalsele ajagraafikule. (Vt. lisa 2)

Ringhäälingunõukogu on seisukohal, et ETV minevikuprobleemidega tuleb koheselt lõpetada vähemalt ühes, finantsilises aspektis. ETV strateegilist arengukava ja uut mudelit saab üles ehitada üksnes olevikust lähtudes, omades selget finantseerimis- ja arenguperspektiivi.

4. ETV finantseerimise lähtealuste muutmine

Avalik-õigusliku ringhäälingu olemusest tulenevalt esitatakse avalik-õigusliku ringhäälinguteenuse finantseerimisele Euroopas avalikkuse, sõltumatuse, stabiilsuse, küllaldasuse, põhjendatuse, selguse ja arusaadavuse nõue. Eestis kehtiv avalikule ringhäälingule toetuse eraldamise praktika ei vasta neile tingimustele.

Ringhäälingunõukogu teeb seetõttu ettepaneku üle minna telekodude-põhisele riigi toetuse arvutamise süsteemile. Ringhäälingu nõukogu teeb samuti ettepaneku eraldada edaspidi riigieelarve kaudu toetus ETV-le ja ERile ühise summana kogu avalik-õigusliku ringhäälinguteenuse eest kokku ning teha toetuse jagamine ETV ja ER vahel ringhäälingunõukogu kohustuseks.

5. Uus põhimõte riigi toetuse arvutamiseks seisneb detailsemalt järgmises:

1. Riigieelarvest eraldatakse igal aastal toetus elanikkonnale avaliku õigusliku ringhäälinguteenuse osutamiseks ühtse summamana kogu teenuse mahu ehk 1 tele- ja 4 raadioprogrammi kohta;
2. Riigieelarvest eraldatud toetuse jagab ETV ja ER vahel ringhäälingunõukogu;
3. Riigi toetuse arvestamise alusena rakendatakse põhimõtet, mis kehtestab arvestusliku toetuse avalik-õigusliku ringhäälinguteenuse osutamiseks ühe telekodu (leibkonna) kohta aastas;
4. Ringhäälingunõukogu ettepanekul esitab Vabariigi valitsus Riigikogule kinnitamiseks **arvestusliku toetuse** suuruse avalik-õigusliku tele- ja raadioteenuse eest **telekodu (leibkonna) kohta** kuni kolmeks aastaks;
5. Toetuse kogusumma arvutatakse telekodude (leibkondade) koguarvu ja arvestusliku toetussumma korrutisena;
6. Ringhäälingunõukogu võib teha Vabariigi Valitsusele ja Riigikogule ettepaneku arvestusliku toetuse muutmiseks igal aastal riigieelarve koostamise ja menetlemise käigus.

Leibkondade arv	Arvestuslik toetus – krooni telekodu kohta päevas	Arvestuslik toetus – krooni telekodu kohta kuus	Arvestuslik toetus – krooni telekodu kohta aastas	Riigi toetus avalikule ringhäälingule (ETV+ER kokku) milj EEK	Võrdlus 1999. aasta eelarvega eraldatud toetusega %
600 000	0,80	25,0	300	180,0 ¹	
600 000	0,67	21,5	258	154,8	84 ²
600 000	0,77	24,0	288	172,8	96
600 000	0,83	26,0	312	187,2	104
600 000	0,90	28,0	336	201,6	112
600 000	1,0	31,0	365	218,0	124³

¹ - sisuliselt võrdne 1999. aasta riigieelarvest ETV+ER eraldatud toetusega (säastueelarvega kärbiti hiljem 7,19 miljonit)

² - sisuliselt võrdne 2000. aasta riigi toetusega ETV-le ja ER-le kokku

³ - arvestuslik toetus, mida ringhäälingunõukogu taotleb avaliku ringhäälinguteenuse toetamiseks aastateks 2001–2003, **1 kroon telekodu kohta päevas**

Telekodude-põhise süsteemi eelised

See on lihtne, selge ja arusaadav põhimõte. Toetussumma telekodu kohta on hästi võrreldav muude kultuuriteenuste hinnaga ja leibkondade vaba aja ja infokuludega, võrreldes praegust 21,5 krooni telekodu kohta kuus kino- või teatripiletite hinnaga või siis päevalehtede hinnaga. Skeem on kergesti omaksvõetav, sest see sarnaneb „pearahaga” hariduses – riik n.ö “tellib” igale telekodule ETV ja ER programmid, tagades seega igapäevase vaba ligipääsu avalikule ringhäälingule. Telekodu-põhimõte vastab avaliku ringhäälingu vaimule, sest lähtub rahvast, rahvale info-, kultuuri- ja meelelahutusteenuse osutamisest. Põhimõte on euroopalik ja samas originaalne – see lähtub samast alusest kui Euroopas levinud lubamaksu põhimõte, ent samas ei ole see otsene maks. Skeem suurendab ringhäälingunõukogu vastutust ja minimeerib riigiametnike rolli.

6. Must stsenaarium

Juhul, kui ETV finantsprobleemid ja kriisiolukord ei leia kiiret lahendust, sõltub ETV tulevik kreditoride käitumisest. ETV suurimad kreditorid on Euroopa Ringhäälingute Liit (EBU), Eesti Ringhäälingu Saatekeskus (ERSK AS), Maksuamet ja Halva International. Kreditoridega on võimalik sõlmida kokkuleppeid vaid juhul, kui ETV on teadlik oma võimalustest võlgnevuste tasumiseks. Musta stsenaariumi puhul võiks eeldada järgmist:

- EBUga kontaktide halvenemine või katkemine tooks kaasa ETV uudisteprogrammi töö halvamise, rahvusvaheliste ülekannete lõpetamise, sealhulgas ka tasunud teleõiguste eest telepildi mitteedastamise (Lahti suusatamise MM jm) ja satelliidi-maajaama teenuste osutamise lõpetamise Eesti tarbijatele;
- ERSK, ETV strateegiliselt olulisim partner võib võlgade mittetasumisel ETV signaali edastamise lõpetada;
- kreditoride võimuses on ETV-le pankrotihoiatuse tegemine, mis toob kaasa nõuete esitamise ahelreaktsiooni;
- Alates 30.10.2000 oleks ETV-l võimalik toota vaid uudiseid ja edastada hankeprogrammi, millega kaasneb ETV vaadatavuse katastroofiline langus, kanali järjepidevuse kadumine ning sellest tulenevalt reklaamitulude drastiline vähenemine.

Musta stsenaariumi käivitamine toob kaasa ETV paratamatu likvideerumise, millega kaasnevad kulud ulatuvad hinnanguliselt 150 miljoni kroonini.

Seega jääb riigi otsustada, kas ta soovib jätkata avalik-õigusliku televisiooni tegevust, leides selleks vajalikke lisavahendeid, või ta likvideerib avalik-õigusliku televisiooni, tasudes kõik kanali vastu esitatavad nõuded.

ETV likvideerimine oleks suur viga. See seaks ohtu rahvuskultuuri ja -keele, oleks vastuolus euroopalike demokraatia põhimõtete ning Euroopa Liidu ringhäälingu printsiipidega ning teeks küsitavaks Eesti sobivuse Euroopa Liitu.

7. Lõppjärelus

Ringhäälingunõukogu on seisukohal, et paljude objektiivsete ja subjektiivsete tegurite koosmõjul kujunenud ETV finantsmajanduslik ja organisatsiooniline kriis tuleb kiiresti lahendada. ETV kujutab endast sedavõrd tähtsat sotsiaalkultuurilist institutsiooni, et tema normaalne tegevus ja ringhäälinguseadusest tulenevatele nõuetele vastav programmiline areng on vaieldamatult Eesti Vabariigi ja tema elanike olulistest huvides.

Esimesed sammud uuel arenguteel on juba astunud. Riigikogu on nimetanud uue ringhäälingunõukogu, ETV-s tegutseb uus, võimekas ja motiveeritud juht. Ringhäälingunõukogu väljendab oma valmisolekut tegutseda otsustavalt, kanda seadusest tulenevat vastutust avaliku ringhäälingu eest Eestis ning aktiivselt täita oma rolli nii ETV tegevuse suunamisel ja järelevalvel kui ka aastakümne jooksul kuhjunud ringhäälingupoliitiliste ja -seadusandlike küsimuste lahendamiseks. Ent selle eelduseks on ETV finantsmajandusliku olukorra stabiliseerimine.

Ringhäälingunõukogu liikmed: Tiit Sinissaar, Peeter Kreitzberg, Ignar Fjuk, Marju Lauristin, Villu Reiljan, Andres Jõesaar, Andres Root, Silva Tomingas, Hagi Šein; Tallinnas, 23. augustil 2000.

42. Kultuuriministeeriumi juures tegutsenud töörühma ettepanekud ringhäälinguseaduse muutmiseks (nn neljapoolne kokkulepe) 30. aprillil 2001

Esimesel kohtumisel 15. jaanuaril teadvustasime, et ringhäälinguseaduse töörühm ootab poliitilist ja ühiskondlikku kokkulepet avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise asjus. Ilma selle kokkuleppeta pole võimalik praegu kehtivat seadust muuta. Kokkulepe avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamisest peab andma jaatava vastuse kolmele küsimusele:

- kas on võimalik seadusandlikult kehtestada poliitiliselt sõltumatut ja ajas stabiilset avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise mudel?
- kas on võimalik finantseerida avalik-õiguslikku ringhäälingut reklaamitulust kaasamata?
- kas on võimalik selle mudeliga kehtestada ka kõigile ühetaoliselt arusaadavad seosed eelarvest antava raha hulga ja eetrisse minevate programmide mahu ning proportsioonide vahel?

Tänase kohtumise eesmärgiks on saada avalik kinnitus, et viie töökoosoleku jooksul läbiräägitud on heaks kiidetud ringhäälingunõukogu, Eesti Ringhäälingute Liidu, Eesti Teletootjate Liidu ja Kultuuriministeeriumi poolt ning sellega on pandud alus kokkuleppele vastavate muudatuste tegemiseks ringhäälinguseaduses.

Töökoosolekute käigus sõnastati järgmised põhimõtted:

- Avalik-õiguslikust ringhäälingust viiakse välja reklaam täielikult v.a rahvusvaheliste võistluste ja muude projektide ülekandeõiguste ostmisega kaasnevad kohustuslikud paketid ja avalikkuse huvides tasuta edastatavad teated.
- Sponsorlus avalik-õiguslikus ringhäälingus on lubatud ainult tulu mittetaotlevate ühingute ja sihtasutuste kaudu, kusjuures viimaste nimetusi on lubatud eetris esitada saate alguses ja/või lõpus tekstiliselt. Sponsorite nimesid ega kaubamärke ei ole lubatud eetris esitada.
- Poliitiline reklaam. Ringhäälingunõukogu poolt kehtestatakse eetriaja kasutamise kord, kooskõlas väljakujunenud heade tavade ja EV seadustega. Erakonnad ja poliitilised liikumised ei tohi avalik-õiguslikku ringhäälingut rahaliselt toetada.
- Riigipoolne rahastamine ja selle protsendiline tõus tuleb määrata kolmeks kuni viieks aastaks. Selle sisse arvestatakse suuremate ülekandeõiguste ostmine, et ei tekiks hiljem ühekordseid suuri rahastamisvajadusi. Reklaami väljaviimist avalik-õiguslikust ringhäälingust ei kompenseeri täiel määral eraringhäälingu organisatsioonidele tasude kehtestamine ning selle vahe peab katma riik. Rahastamise hulka ei ole arvestatud võimalikke suuremaid investeeringuid (näiteks digitaaltelevisiooni kasutuselevõtmine jms).
- Riigipoolne rahastamine Eesti Raadiole ja Eesti Televisioonile peaks kokku olema 250–270 mln krooni aastas. Arvestuslikult saab riik kasutustasuna eraringhäälingu organisatsioonidelt "tagasi" 30–40 mln krooni aastas.
- Avalik-õigusliku ringhäälingu puhul fikseeritakse rahastamise alused kolme- kuni viieaastaseks perioodiks, võttes aluseks televisiooni puhul saadete aastamahu tundides ning raadio puhul programmide arvu. Uued mahud peavad olema kinnitatud hiljemalt aasta enne kõnealuse perioodi lõppu.
- Kehtestada televisiooniprogrammi edastamiseks väljaantava üleriigilise (vähemalt 50% Eesti territooriumist ja Tallinn) ringhäälinguloa kasutustasuks 10,0 mln krooni aastas.
- Kehtestada televisiooniprogrammi edastamiseks väljaantava regionaalse (suuremad linnad, välja arvatud Tallinn) ringhäälinguloa kasutustasuks näiteks 1,0 mln krooni aastas.
- Kohaliku (v.a Tallinn) televisiooniprogrammi edastamiseks väljaantava ringhäälinguloa kasutamise eest tasu ei võeta.
- Tasu kehtestatakse üleriigilise raadio-ringhäälinguloa kasutuse eest. Selleks koordineerib Sideamet nimetatud võrgud ning defineeritakse üleriigilise võrgu mõiste.
- Raadio-ringhäälingulubade eest tasu võtmise üldpõhimõtted määratletakse hiljemalt aastaks 2005. Muu hulgas defineeritakse regionaalse raadioringhäälingu mõiste. Seni jätkab Eesti Raadio reklaami edastamist.

- Kohaliku raadioprogrammi edastamiseks väljaantava ringhäälinguloo kasutamise tasu (edaspidi – tasu) ei kehtestata.
- Televisiooni- ja raadioprogrammidele, mille kaudu ei edastata reklaami ega saada tulu, tasu ei kehtestata.
- Tasu suurus ning muutmise alus määratakse ringhäälinguseadusega.

Oleme tutvunud ülalkirjeldatud ettepanekutega ning soovitame sellest lähtuvalt teha vastavad muutused kehtivasse ringhäälinguseadusesse.

Signe Kivi, kultuuriminister; Tiit Sinissaar, ringhäälingunõukogu esimees; Urmas Loit, Eesti Ringhäälingute Liidu tegevdiirektor; Toomas Lepp, Eesti Teletootjate Liidu juhatuse nimel

43. **Väljavõte Riigikogu stenogrammist: Otsuse “Peaministri kandidaadile Siim Kallasele volituste andmine valitsuse moodustamiseks” eelnõu (971OE) arutelu (22. jaan 2002)**

„T. Sinissaar: Aitäh, härra esimees! Austatud härra peaministri kandidaat! Keskerakonna ja Reformierakonna koalitsioonileppes on säte, et uus koalitsioon tagab reklaamivaba avalik-õigusliku ringhäälingu toimimiseks vajaliku finantseerimise. Kui me eelmise aasta lõpus menetlesime käesoleva aasta riigieelarvet ja ma ütlesin sulle, et riigipoolse finantseerimise summast, mille on oma allkirjaga kinnitanud sinu erakonnakaaslane, ametisse jääv kultuuriminister Signe Kivi, on puudu umbes 20 miljonit, siis sa vastasid rahandusministrina sellest samast kõnetoolist, et pole midagi teha, sellest peab piisama. Minu küsimus: kas sellel aastal on loota mingeid täiendavaid finantseerimisvõimalusi või mida see säte võiks praktiliselt käesoleva aasta jaoks tähendada?”

S. Kallas: Aitäh! Eelarve koostamine käib ju oma kindlat rada pidi. Valitsusele esitatakse taotlused, nende taotlustega tegeldakse Rahandusministeeriumis ja Rahandusministeerium on mõistagi hästi kriitiline kõigi taotluste suhtes, nagu me kõik väga hästi teame. Eesti Televisiooni või rahvusringhäälingu kui terviku eelarve, mitte eraldi televisiooni eelarve menetlemine kulges sedasama rada pidi. Sa mäletad väga hästi, et kõigepealt oli juttu ühest summast, siis öeldi, et sellest ei piisa. Siis lisati sinna kümme miljonit, siis lisati veel kümme miljonit, siis lisati 15 miljonit, mis tuli sellest, et eratelekanalid maksavad teatud tasu selle eest, et ETV reklaamist loobub. Vahetult enne selle seaduse arutamist küsisin ma mitme inimese käest, kas sellest nüüd piisab. Vastati, et jah, sellest piisab, et seaduse võib vastu võtta. Ringhäälinguseaduse muudatus võeti vastu. Mina ütlen, et Reformierakond ei poolda seda ideed, et me peaksime avalik-õigusliku ringhäälingu likvideerima. Ma kinnitan siin, et avalik-õiguslik ringhääling jätkab, kuid ma tahan aru saada, mis seal ikkagi toimub. Mulle tundub, et me peaksime koos ringhäälingunõukoguga võtma selle kuidagiviisi nii ette, et oleks võimalik veenvalt aru saada, kui palju siis lõppude lõpuks sinna ikkagi raha vaja on. Kõigepealt hakatakse tegema mingeid populaarseid saatesarju, aga siis öeldakse, et need populaarsed saatesarjad jäävad ära, sest raha ei ole. Aga raha on ju ette teada, iga mõistlik ärijuht teab, et tehakse vaid neid asju, milleks on võimalused olemas. Peale selle tuleb nendest ringkondadest väga erinevat informatsiooni selle kohta, kuidas see asi peaks olema korraldatud. Ühel hetkel tahaks lihtsalt saada lõplikku selgust ja tahaks selle otsuse langetada. Kui on tõesti nii, et sellele summale on veel juurde vaja, siis mõtleme, kuidas seda probleemi lahendada, kas laenu abil või mõnel muul teel, aga minu meelest puudub kontseptuaalne selgus, mida ikkagi selleks, et avalik-õiguslik televisioon edasi toimetaks, täpselt vaja on. Ma olen seda meelt, et avalik-õiguslik televisioon peab edasi tegutsema, järelikult peame me talle ka piisavad ressursid leidma.”

44. **ETV juhi valimine 2002. aasta kevadel**

2002. a kevad-talvel osalesid ETV juhatuse esimehe konkursil Ajakirjanike Liidu esimees ja Keskerakonna ajalehe „Kesk-nädal“ toimetaja Allan Alaküla, Baltic Computers Systems reklaamijuht Urmas Espenberg, ETV spordiajakirjanik Lembitu Kuuse ja filmirežissöör Mark Soosaar. Lisaks neile tegi ringhäälingunõukogu ettepaneku konkureerida ka Ilmar Raagile, kultuuriministeeriumi kantslerile Margus Allikmaale, konsultatsioonifirma Fontes juhile Tõnis Arrole ja ETV välisosakonna juhatajale Juhan Paadamile.

45. **Leping riigiga**

Lahenenud polnud ka pingeallikas ringhäälingunõukogu ja Rahandusministeeriumi vahel, mis seisnes riigieelarveliste eraldiste erinevas käsitlemisel. Rahandusministeerium oli seisukohal, et ETV-le ja ER-le saab eelarveraha üle kanda alles pärast vastava lepingu sõlmimist eraldiste kohta, nagu seda nägi ette 2002. a riigieelarveseadus. Ringhäälingunõukogu arvates ei olnud sellise lepingu sõlmimine aga kooskõlas avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide sõltumatuse põhimõttega. Nii ei olnud Riigikassa veel 31. jaanuaril 2002 alustanud ETV ja Eesti Raadio rahastamist, leides, et selleks puudub õiguslik alus. Seisukohtade selgitamise järel ETV rahastamine siiski avati.

46. **TV 1 pankrott**

Ringhäälingu Saatekeskus (ERSK AS), kellele TV1 oli juba võlgu ligi miljon krooni, lülitas TV1 saatjad välja oktoobris 2001. TV1 alustas läbirääkimisi programmi edastamiseks STV kaabeltelevisiooni kanalil ning alustas 11.10.2001 oma programmi edastamist kaabelvõrgus (esialgu Tallinnas, Kuressaares ja Keilas). Kultuuriministeerium tegi seepeale TV1-le ettekirjutuse lõpetada ringhäälinguloa tingimuste rikkumine ja jätkata üleriigilise programmi edastamist 10 päeva jooksul. TV1 seda ei suutnud. ERSK esitas kanalile pankrotihoiatuse (16. okt 2001) ning 22. okt 2001 tühistas kultuuriminister kanali tegevuslitsentsi. TV1 ajutise pankrotihalduri A. Mägi sõnul olid TV1 kohustused ligi 125 miljonit krooni, millest omanikfirma Polsati nõue oli 98 milj, teised suuremad võlausaldajad olid ERSK, Ühispank ja TV1 töötajad ligi 2,5-miljonilise palganõudega.

2002–2005

47. **Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003–2005** (1.03.2002, Eesti Raadio, Eesti Televisioon, Ringhäälingunõukogu)1. **Avalik-õiguslik ringhääling Eestis**

Avalik-õiguslik ringhääling peab olema sõltumatu igasugustest poliitilistest huvidest – eriti parteide mõjust – ning selle organisatsioon peab olema sõltumatu majanduslikest huvidest. Nii mõtestas avalik-õigusliku ringhäälingu olemuse 1920. aastatel BBC esimene juht John Reith. Alles siis, kui niisugune sõltumatus on saavutatud, saab üles ehitada sisulist avalik-õiguslikku programmi, lähtudes nii Euroopa tavadest kui ka oma rahva huvidest ning kultuuritaustast.

Euroopa kultuurriikides on juba aastakümneid tagasi saavutatud selline sõltumatus ja mõistmine avalik-õigusliku ringhäälingu vajalikkusest ja rollist ühiskonnas. Muutuvas ühiskonnas tegeldakse nüüd peamiselt nn teise etapi probleemidega ehk avalik-õigusliku ringhäälingu programmi kooskõlastamisega ühiskonna huvide ja vajadustega. Eestis tuleb üheaegselt tegeleda mõlema etapi probleemistikuga. Samuti vajab selget teadvustamist omalaadne tendents, et totalitarismist vabanenud väikeriigi arengu paratamatu tulemina on suur osa meie ajakirjandusest kandunud välismaa mõjupiirkonda. Kujunenud ajakirjandusmudel nõuab raha võimust sõltumatut rahvuslikku tasakaalutegurit. Reaalselt saab see olla avalik-õiguslik ringhääling.

Euroopa Ringhäälingute Liidu (EBU) asjatundjad on oma esinemistes ja kirjutistes korduvalt märkinud endiste sotsialismimaade ekslikku arusaama, et avalik-õiguslik ringhääling on niisugune ringhääling, mis samaaegselt jätkab eksisteerimist ametliku ringhäälinguna, kuid mida ei kontrolli valitsus (või kommunistlik partei), vaid parlamendi demokraatlik enamus. Teiste sõnadega, poliitiline võim kontrollib avalik-õiguslikku ringhäälingut. Vahe on ainult selles, et nüüdne võim omab selleks justkui demokraatlikku õigust. Teisalt nähakse avalik-õiguslikku ringhäälingut vähemuste teenijana, täitmaks auku, mille kommertsringhääling majanduslikel põhjustel jätab tühjaks. Nii ühe kui teise ideestiku pooldajaid on Eestis piisavalt, kuid nii üks kui teine lähenemine on Euroopa meediaspetsialistide hinnangul väär. Euroopalikus traditsioonis on avalik-õiguslik niisugune ringhääling:

- mida tehakse rahvale, kusjuures rahvas on kogu maa elanikkond, keda avalik-õiguslik ringhääling peab teenindama nii tehnilise kättesaadavuse kui sotsiaalsete rühmade huvide ja vajaduste mõistes;
- mida finantseerib rahvas, kusjuures Euroopas on levinud segafinantseerimine loamaksust, riigieelarvelisest toetusest ning reklaamist ja sponsorlusest;
- mida kontrollib rahvas, kusjuures kontrolli teostavad avalikkuse esindajad, kes moodustavad grupi, mida Eestis ja mujalgi nimetatakse ringhäälingunõukoguks.

Eesti kuulub ringhäälingutraditsioonilt Euroopa vanemate hulka. Regulaarne raadioringhääling sai alguse 18. detsembril 1926. aastal ning selle järjepidevuse kandja on olnud Eesti Raadio. Eesti Televisioon alustas regulaarseid saateid 19. juulil 1955. aastal.

2. **Aktuaalsed probleemid**

Eesti Raadio ja Eesti Televisioon on avalik-õiguslikud juriidilised isikud, kes täidavad ringhäälinguseaduse alusel avalik-õiguslike raadio- ja televisiooniorganisatsioonide ülesandeid. Mõlemad toimivad iseseisvalt, vastavalt meediakanali spetsiifikale. Samas on Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni tegevuskeskkondadel ühisosa, milles ilmnevad sarnased probleemid.

- 2.1. 20–25% Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni eelarvest moodustub kolmest kululiigist, mille suurus ei sõltu avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide tegevuse eesmärkidest ja efektiivsusest.
 - 2.1.1. Programmide levitariifid määravad edastajad lähtuvalt oma majandushuvidest. Aastal 2002 maksavad ER ja ETV Eesti Ringhäälingute Saatekeskusele ja Eesti Telefonile programmi edastamise eest kokku 40 milj krooni. Prognoosi kohaselt kulub aastal 2005 levitamisele juba 50 milj krooni.

- 2.1.2. Autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste kaitse kallineb seoses Rooma konventsiooni reservatsioonidest loobumisega. Kui aastal 2002 maksavad ER ja ETV autorikaitsetasudena välja 8,4 miljonit (ER 4,6, ETV 3,8 milj) krooni, siis aastal 2003 juba 15 milj ja aastal 2005 prognoositavalt 17,5 milj krooni.
- 2.1.3. Tulenevalt Käibemaksuseadusest peavad ER ja ETV kandma kuldesse ka ostmisel tasutud käibemaksu (riigieelarvelise toetuse arvel tehtud tehingutelt), mis muuhulgas tõstab rahvusvaheliselt programmiturult ja sõltumatult tootjatelt hangitava programmi hinda. Kui aastal 2001 olid ER ja ETV käibemaksukulud 15 milj krooni, siis 2003. a prognoositavad kulud on 35 milj krooni, 2005. a 39 milj krooni.
Lisaks eespool mainitud sundkuludele peavad ER ja ETV arvestama veel mitmete kulude kasvuga, nagu informatsiooni ost uudisteagentuuridelt, EBU uudistevahetus, auditooriumiuuringud jm.
Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni **tehniline tase** jääb järjest enam maha tänapäeva elektroonilise meedia tehnilisest arengust. Selles valdkonnas nõuavad lahendamist järgmised ülesanded:
- 2.2. Rahvuskultuuri ja Eesti ajaloo seisukohalt oluliste ürituste, sündmuste ja teoste salvestamine ning säilitamine tulevastele põlvetele on vaja viia nüüdisaegsele tehnoloogilisele tasemele, mis nõuab täiendavaid sihtotstarbelisi eraldisi.**
- 2.2.1. Hävimisohus säilikud on vaja kiiremas korras üle viia digitaalkandjatele, kusjuures vanemad suure ajaloolis-kultuurilise väärtusega säilikud tuleb restaureerida. Säilitusfondide digitaliseerimiseks on vajalikud investeeringud aastatel 2003–2005 kokku 80,6 milj krooni.
- 2.2.2. Säilikutele nõuetekohaste hoiustamis- ja säilitustingimuste loomiseks peab tegema mahukaid investeeringuid: aastatel 2003–2005 kokku 7,7 milj krooni.
- 2.2.3. Loodava kultuurilise püsiväärtusega või ajalooliselt olulise programmi ja fondisalvestiste kvaliteetseks säilitamiseks tuleb töövahenditesse ja oskustööjõusse investeerida aastatel 2003–2005 kokku 28,3 milj krooni. Kulutused salvestus- ja säilitustegevusele moodustavad 2003. a 6,9 milj krooni, 2004. a 7,6 milj krooni, 2005. a 8,4 milj krooni.
- 2.3. ER ja ETV tehniliseks arenguks meedia digitaliseerumise ja konvergenti tingimustes tuleb koostada avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide tehnilise moderniseerimise (riiklik) programm ja alustada selle elluviimist.**
- 2.4. ER ja ETV programmide kättesaadavuse tagamiseks ka tulevikus, kui programmitootmine ja -levi viiakse digitaalsele alusele, tuleb digitaalsageduskanalite jaotamisel eraldada avalik-õiguslikele ringhäälinguorganisatsioonidele üks sageduskobar (multipleks).**
Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni kui **organisatsioonide arengurajad** tuleb valida professionaalse analüüsi põhjal:
- 2.5. Võimaliku ER ja ETV liitmise ja rahvusringhäälingu loomise otsustamise aluseks peab olema otstarbekuse uuring**, Euroopa avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide funktsioneerimise, finantseerimismudelite ja struktuurilise ülesehituse analüüs, et leida optimaalne mudel Eestile. **Uuring peab valmima 2003. a jooksul.**
- 2.6. Ringhäälingu loov- ja tehnilise kaadri loomevõime ja professionaalse arengu järjepidevuse tagamiseks tuleb:**
- 2.6.1. laiendada täienduskoolitusvõimalusi nii ERis kui ETVs;
- 2.6.2. koostöös Haridusministeeriumiga kindlaks määrata riiklik tellimus ringhäälingu professionaalset jätkusuutlikust tagavatele loominguliste ja tehniliste erialade üliõpilaskohtadele aastateks 2003–2006;
- 2.6.3. leida lahendus töötajate rakendamiseks erinevat tüüpi töölepingute alusel.
- 2.7. Ringhäälinguvaldkonna arengut tuleb toetada teaduslike uuringute abil**, mis tähendab regulaarsete auditooriumi-, programmi- ja efektiivsusuuringute läbiviimist ning avalik-õigusliku ringhäälingu ajalooliste ja nüüdisaegsete kogemuste ning ühiskondliku mõju üldistamist teadustööde tasemel.
- 2.8. ER ja ETV integratsioon Euroopa Ringhäälingute Liitu tuleb viia uuele sisulisele tasemele tihedama programmivahetuse ja pikaajaliste koostööprojektide abil.**
EBU vahendusel välisriikidesse edastatavate kultuuriprojektide (Euroradio, Eurosonic, Raadioteater, programmivahetus Eurovisiooni raames jne) finantseerimiseks tuleb planeerida täiendavaid sihtotstarbelisi eraldisi vähemalt kolme aasta peale ette.
- 3. Tegevusprintsüübid ja -eeldused**
- 3.1 Avaliku teenuse kvaliteedi printsiip
ER ja ETV põhitegevus ehk raadio- ja teleprogrammi tootmine on määratletav avaliku teenusena, kuna see pakub huvi olulisele hulgale avalikkusest, teenus avalikkusele vabalt kättesaadav, teenuse rahastamine on kontrollitav avalikkuse poolt. Avaliku teenuse kvaliteeti on võimalik mõõta **avalikkuse rahuloluga**, mille teadasaamiseks tuleb teha sotsioloogilisi uuringuid. Samas on raadio- ja TV-programmide kvaliteet määratletav ka teatava summaarse tootmisnäitajaga – see on **pikaajalise eetriväärtusega toodangu osakaal** jooksvas programmis. Need saated kujutavad endast aegumatut kultuurimälu. See on osa meie rahvuslikust intellektuaalsest kapitalist. Pikaajaline alafinantseeritus on praeguseks viinud ER ja ETV sellisesse seisu, kus **audiovisuaalse intellektuaalse kapitali kasvusse** suudetakse investeerida äärmiselt vähe. Eetris domineerivad odavad saated, millest enamikul

puudub säilitamisväärtus. Eriti vähe toodetakse saateid, mida võib ilma spetsiaalse ümbertöötletud taasesitada ka tulevastele põlvetele. ER ja ETV arengukavad on üles ehitatud eeldusel, et avalik-õiguslik ringhääling peab oluliselt suurendama kvaliteetse, pikaajalise eetriväärtusega programmi tootmist. Kvaliteet nõuab kulutusi, mis antud hetkel võivad tunduda suured, ent mis teenivad ennast ajapikku tagasi kolmel tasandil:

- 3.1.1. **majandusliku mõju tasand** – kord juba toodetud kvaliteetse programmi iga taasesitusega (sealjuures ka teistel audiovisuaalsetel kandjatel ja meediapindadel) väheneb märgatavalt programmi suhteline maksumus;
- 3.1.2. **kultuurilise mõju tasand** – kvaliteetprogrammi tootmine eeldab partnerlussuhteid kultuuriinstitutsioonidega, pakub püsivat tellimust loovisikutele ja toetab seeläbi rahvuskultuuri arengut; audiovisuaalsed kunstiteosed kätkevad eneses kunstikultuuri järjepidevust ja toetavad Eesti identiteeti;
- 3.1.3. **demokraatliku mõju tasand** – audiovisuaalsed dokumendid kannavad ajaloolist mälu ja aitavad testida erinevatel ajastutel levinud ühiskondlikke väärtusi.

3.2. Tegevuseeldused

Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni tegevuse eeldusteks on partnerlus erinevate ühiskondlike huvigruppidega, toimetuskollegiumi ja majanduslik stabiilsus. **Avalik-õigusliku ringhäälingu tegevuse eesmärgid ei piirdu tema enesega. Nüüdisaegses kultuuriruumis sulanduvad ER ja ETV ühtsesse ühiskondliku teadvuse taastootmise süsteemi.**

3.2.1. Partnerluse eeldus

ER ja ETV loovad avaliku foorumi arvamustevahetuseks Eesti riigi arengu üle. Avalik-õiguslik ringhääling populariseerib, levitab ja salvestab eesti kultuuri, olles nõnda Eesti teatri-, filmi-, muusika-, kunsti- ja kirjanduselu lahutamatuks osaks. **Seega on ER ja ETV partneriteks rahvuskultuuri loojatele ja partneriteks riigile kui rahvusliku identiteedi kandjale.** Käesolev arengukava on otsekui raamleping nende osapoolte vahel.

3.2.2. Sõltumatuse eeldus

ER ja ETV tegevuse eeldus on **toimetuskollegiumi sõltumatus, et tagada poliitiliselt erapooletu ja tasakaalustatud teabelevi Eesti ühiskonnas.**

3.2.3. Stabiilsuse eeldus

Tugeva rahvusringhäälingu ülesehitamiseks tuleb **tagada Eesti Raadiole ja Eesti Televisioonile piisav, sõltumatu ja stabiilne, pikemaks perioodiks kindlaksmääratud rahastamine, mis lähtub käesolevast arengukavast.** Nendest tegevusprintsiipidest ja eeldustest lähtudes võtavad ER ja ETV käesolevas arengukavas enda peale rea ühiskondlikke kohustusi, mille täitmine eeldab aastateks 2003–2005 Eesti Raadio, Eesti Televisiooni ja Ringhäälingunõukogu finantseerimist järgnevas tabelis toodud mahus.

3.2.4. Avalik-õigusliku ringhäälingu riiklik finantseerimine aastatel 2003–2005 miljonites kroonides

	2003	2004	2005
Avalik-õigusliku ringhäälingu tegevuskulud	342,1	379,7	413,3
Avalik-õigusliku ringhäälingu investeeringud	70,5	67,4	64,5
Kokku	412,6	447,1	477,8

3.3. Ohud

Senise alafinantseerituse jätkudes ei suuda ER ja ETV lahendada probleeme, mis mõjutavad kogu rahvuslikku meediamaastikku ja takistavad neid täitmast oma ülesandeid nii Eesti ühiskonna üldiste meediavajaduste kui ka erinevate gruppide informatiivsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamisel.

- 3.3.1. ER ja ETV täidavad oma avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide rolli vaid osaliselt:
 - ER ja ETV suudavad toota valdavalt ajutise väärtusega päevakajalisi saateid, pikaajalist eetriväärtust omavate saateprojektide tootmine jääb minimaalsele tasemele, kultuurimälu ei talletu,
 - ER ja ETV ei suuda rahuldada ühiskonna nõudlust teatud tüüpi programmi järele, endiselt jääb puudulikuks lastele ja vähemusgruppidele suunatud programm, haridus- ja kultuuriprogramm.
- 3.3.2. Süveneb tehniline mahajäämus ja mõne aasta pärast, kui kogu Euroopa ringhääling on läinud üle digitaaltehnoloogiale, tekivad analoogtehnoloogiale tuginevate ER ja ETV jaoks probleemid ühildumisel teiste riikide ringhäälingusüsteemidega ja ülemaailmse programmivahetusega.
- 3.3.3. Jätkuv majanduslik ebastabiilsus seab kahtluse alla ER ja ETV organisatsioonide jätkusuutlikkuse: ER ja ETV ei suuda tagada oma töötajaskonnale vähemalt elukalliduse kasvu arvestavat palgatõusu, pidev ebastabiilsus ei luba raadio- ja teleprofessionaalidel pühenduda oma tööle, ER ja ETV ei suuda olla atraktiivsed tööandjad ega ahvatleda oma ala tippspetsialiste, avalik-õiguslik ringhääling ei suuda panustada raadio- ja teleajakirjanike koolituse ja professionaalsuse tõusu.
- 3.3.4. ER ja ETV ei suuda vajalikus tempos viia tänapäeva tasemele oma säilitusfonde, mistõttu suur osa rahvuskultuuri ja Eesti ajaloo seisukohalt väärtuslike säilikeid muutub järeltulevatele põlvetele kasutuskõlbmatuks.

4. Arengusuunad

Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni areng on praeguseks jõudnud faasi, mida võib kirjeldada järgmiselt.

4.1. Programmiliselt täismahulise, stabiilse, mitmekesise, auditooriumi erinevate gruppide arvestava Eesti Raadio orienteerumine kvaliteetse, püsiväärtusega programmi osakaalu tõstmisele.

Ühisnime Eesti Raadio all töötab praegu neli täismahulist, üleriigilise leviga programmi: Vikerraadio, Raadio 2, Klassikaraadio ja venekeelne Raadio 4. Eesti Raadio neljaprogrammiline struktuur kujundati välja aastatel 1993–1995. Vikerraadio ja Raadio 2 koos täidavad eestikeelse kuulajaskonna **põhivajadused** nii vanuselise, temaatilise mitmekesisuse kui ka eri muusikaliikide lõikes. **Venekeelsete inimeste suure osakaaluga elanikkonnas** on põhjendatud venekeelse täismahus programmi tootmine. Kuulajate huvide diferentseerumine, eriti haritud ja nõudlikuma maitsega inimeste kultuurivajaduste rahuldamine ning euroopaliku kultuuritraditsiooni eeskujul põhjendavad vajaduse **kõrgkultuurilise Klassikaraadio** järele. Viienda programmina on Tallinnas ja lähimbruses kuuldav peamiselt võõrkeelset hankeprogrammi edastav Raadio Tallinn. Aastate jooksul on Eesti Raadio oma programme kujundanud kindlalt ja stabiilselt. Seetõttu ei näe ER vajadust lähema kolme aasta jooksul suurendada programmide arvu. Peatähelepanu on suunatud uudistele, laste- ja noortesaadetele, haridus- ja kultuurisaadetele ning **püsiväärtusega** saadete osakaalu suurendamisele ja kvaliteedi parandamisele.

4.2. Paradigma muutus Eesti Televisiooni tegevuse mõtestamises, suundumine stabiilse rahvusteleviseiooni ülesehitamisele, mis vastab Eesti ühiskonna mitmekesistele meediavajadustele.

Möödunud aasta lõpus Riigikogus vastuvõetud ringhäälinguseaduse muutmise seadus annab Eesti Televisioonile võimaluse **heita kõrvale reklaamituru loogika**, avaneda uutele mõtetele **rahvusteleviseiooni** programmi kujundamisel ja arendada välja stabiilne avalik-õiguslik teleanalüüs. Paradigma muutuse all tuleb mõista põhitegevuse rõhuasetuste muutust. Seni käsitati televisiooni kui eraldiseisvat organisatsiooni, mille eesmärgiks oli teleaadete tootmine. Nüüdismeedias tuleb televisiooni käsitada ühe **väljundina ühiskondlikult väärtustatud sõnumite levitamisel**. Kaasaegne meediatööstus on sõnumikeskne. Kord juba toodetud sõnumit tuleb maksimaalse efektiivsuse huvides koordineeritult levitada kõikides võimalikes levikanalites: televisioon, raadio, muusika- ja raamatukirjastus, trükimeedia, Internet, teletekst jne. **Seega käsitatakse Eesti Televisiooni kui osa rahvuslikust kultuuritööstusest ja kui demokraatliku rahvusriigi toimimise üht garanti.**

Käesoleva arengukava eesmärk on jõuda ühiskondlikule kokkuleppele Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni lähema aastate sisulistes, tehnoloogilistes ja organisatsioonilistes ülesannetes, mille lahendamine viib Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu tasemele, mis on kohane Eestile kui Euroopa Liidu liikmesriigile.

48. Eesti erakondade meedia- ja ringhäälingupoliitilised seisukohad (väljavõtted erakondade programmidest)

Isamaaliit: Eesti ringhääling jäägu

Isamaaliit peab euroopalikel traditsioonidel põhinevat avalik-õiguslikku ringhäälingut Eestile väga tähtsaks nii rahvuskultuuri arengu kui ka demokraatia tagamise seisukohalt. Oleme veendunud, et avalik ringhääling täidab oma ülesandeid edukalt vaid poliitilise ja majandusliku sõltumatuse tingimustes. Avaliku ringhäälingu rahastamine peab põhinema pikaajaliste arengukavade täitmisel, millega tagatakse ka Eesti rahvusringhäälingu tehniline areng. Riiklik meediapoliitika peab tagama nii eraringhäälingute konkurentsivõime kui ka omatoodangu vajaliku osakaalu. Isamaaliit astub seadusandlikke samme saadetes näidatava televägivalla piiramiseks.

Reformierakond: Avatud ühiskond ja meedia

Reformierakond pooldab ühiskonna maksimaalset avatust ja tema liikmete informeeritust, sõltumata nende elukohast ja sotsiaalsest seisundist. Reformierakond leiab, et sõnavabadus peab olema tagatud igapäevase võrdselt ning et lubamatud on mistahes riiklikud eelised või takistused tegelemiseks infoleviga. Reformierakonna meediapoliitika lähtub põhiseaduslikult tagatud sõnavabaduse ülimuslikkusest. Reformierakond tõlgendab juurdepääsu Internetile kui tänapäeva inimõigust ning algatab ja toetab riiklikke projekte, mis on suunatud selle õiguse realiseerimisele. Üheks meie eesmärgiks on rahvaraamatukogude kujundamine kohaliku elu keskselt teabe-, kultuuri- ja vabahariduskeskusteks. Reformierakond mõõnab avaliku ringhäälingu vajalikkust. Avaliku ringhäälingu näol peab olema tegemist üldistes huvides osutatava teenusega, mille sisuks on ühiskonna arengu seisukohalt olulise informatsiooni levitamine ja diskussiooni arendamine. Riik saab oma võimaluste piires sellist tegevust toetada, kusjuures selleks ettenähtud toetust peavad saama projektipõhiselt taotleda kõik ringhäälinguga tegelevad isikud. Reklaami õiguslik reguleerimine peab olema minimaalne ja sisalduma tsiviilikäivet reguleerivais seadustes.

Keskerakonna meediapoliitika

Keskerakonna meediapoliitika eesmärk on tagada riigis avalik-õiguslike meediakanalite tegevus, mis oleks kättesaadav kõigile ühiskonna liikmetele ja tagaks igapäevase kodanikuõigused. Avalik-õiguslik ringhääling peab tagama demokraatliku ühiskonna arengu vajaliku üldrahvaliku dialoogi ning erinevate sotsiaalsete ja poliitiliste gruppide võrdse esindatuse Eesti meedias. Pooldame meedia vabadust ja mitmekesisust. Vastutustundliku sõltumatu meedia abiga saavutatakse vajalik kontroll riigi- ja kohalike võimuorganite üle. See on oluline vältimaks korruptsiooni, ebamajanduslikkust ja huvigruppide ühiskonnastasteid ettevõtmisi. Taotleme meedia eetilistust. Massimeedia peab propageerima aukartust elu ees, inimväärikuse puutumatumust, sallivust, terveid eluviise, valmisolekut avalikeks aruteludeks ning olema abiks inimeste turvatunde tekkimisel.

Lubamatu on vägivald, rassismi, pornograafia, alkoholi, narkootikumide ja inimese väärikust alandavate tegude propageerimine ning reklaamimine massimeedias. Keskerakond peab vajalikuks välja töötada riiklikult aktsepteeritav meediapoliitika kõigi ühiskonnagruppide esindatuse tagamiseks ja kodanikuõiguste kaitseks. Ajakirjanduse vabadus, õigused ja kohustused tuleb sätestada seadusega. Toetame rahvusvaheliselt tunnustatud reegleid, mille järgi tuleb meedias vältida olukorda, kus ühele ja samale omanikule või omanike grupele kuulub päevaleht, nädalaleht, raadio- ja telejaam.

Eestimaa Rahvaliit

Riik peab toetama rahvuskultuuri nii moraalselt (riikliku meediapoliitikaga, jne) kui ka materiaalselt (eelarveliste eralduste, kultuurkapitali, olulisemate sihtprogrammide finantseerimisega jne).

Res Publica

Kultuurielu riikliku arendamise all mõistame inimeste kaasamise soodustamist kultuuri tegevusse nii kultuuri kriitiliste tarbijate kui hingestatud loojatena. Selle toimimiseks peab kultuurielu juhtimine ja rahastamine toimuma avalikkuse ees läbi arutatud põhimõtete alusel. Nende rakendamisel peame silmas: [...] Massimeedia sõltumatuse kõrval selle eneseregulatsiooni ja vastutuse rõhutamist inimestele edastatava informatsiooni ja teoste sisu osas [...].

Sotsiaaldemokraatlik erakond

Me lähtume tõdemusest: isiksuse arengu aluseks on inimese seotus oma rahvuskultuuriga. Eesti riigi mõte ja eesmärk on eesti keele ja kultuuri püsimine ja arengu kindlustamine. Emakeelele põhinev ja traditsioonidele toetuv eesti rahvuskultuur on tänapäeva avatud ühiskonnas rahvusliku eneseteadvuse tähtsaim allikas ja eneseteostuse vahend. Me peame oluliseks eesti algupärase loomingu väärtustamist ning levitamist avalik-õiguslike meediakanalite abil. Massikultuuri levimisele tuleb vastu seada kogu ühiskonnale kättesaadav kodu- ja välismaine kõrgkultuur. Riigi välistegevuse oluliseks ülesandeks loeme Eesti kultuuri tutvustamist ja levitamist väljaspool Eestit.

49. **Koalitsioonilepingud ringhäälingust**

17. märts 1999: Eesti Reformierakonna, Isamaaliidu ja Mõõdukate koalitsioonileping: „[Koalitsioon] peab vajalikuks toetada Eesti kõrgkultuuri osatähtsuse suurendamist ja originaalloomingu väärtustamist ning arengut avalik-õiguslike meediakanalite abiga”.

18. jaanuar 2002: Keskerakonna ja Eesti Reformierakonna koalitsioonileping: „[Koalitsioon] tagab reklaamivaba avalik-õigusliku ringhäälingu toimimiseks vajaliku finantseerimise, suurendades samaaegselt avalik-õiguslike ringhäälingute eelarvete läbipaistvust ning kontrolli riigieelarvelise raha sihipärase kasutamise üle”.

2. aprill 2003: Ühendus Vabariigi Eest – Res Publica, Eesti Reformierakonna ja Eestimaa Rahvaliidu koalitsioonileping aastateks 2003–2007: „Võtame vastu rahvusringhäälingu seaduse, millega pannakse alus uue rahvusliku tele- ja raadioorganisatsiooni tekkeks praeguse Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni asemele”.

9. aprill 2005: Eesti Reformierakonna, Eesti Keskerakonna ja Eestimaa Rahvaliidu koalitsioonilepe: „Tuginedes uuele ringhäälinguseadusele ja ringhäälingu arengukavale ühendab valitsusliit Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio 2006. aasta jooksul Eesti Rahvusringhäälinguks ning nüüdisajastab Eesti Rahvusringhäälingu tehnoloogilise baasi”

50. **Koalitsioonivalitsuste ja Riigikogu ringhäälingupoliitiline aktiivsus**

Peaminister	Koalitsioon	Võimuperiood	Ringhääling
Edgar Savisaar		8.05.1990 – 29.01.1992	
Tiit Vähi		30.01.1992 – 21.10.1992	
Mart Laar	IS+ERSP+MÕ	21.10.1992 – 8.11.1994	Võeti vastu ringhäälinguseadus
Andres Tarand	IS+ERSP+MÕ	8.11.1994 – 17.04.1995	
Tiit Vähi	KMÜ+ KE	17.04.1995 – 6.11.1995	Ebaõnnestunud katse piirata EVT reklaamiaega 3 minutini tunnis lubatud 12 asemel
Tiit Vähi	KMÜ+RE	6.11.1995 – 17.03.1997	
Mart Siimann	KMÜ	17.03.1997 – 25.03.1999	Ebaõnnestunud katsed muuta ETV finantseerimissüsteemi
Mart Laar	IS+RE+MÕ	25.03.1999 – 28.01.2002	Otsus reklaami edastamise lõpetamisest avalik-õiguslikus ringhäälingus
Siim Kallas	KE+RE	28.01.2002 – 10.04.2003	Võeti vastu ER ja ETV arengukava aastateks 2003–2005, stabiilse finantseerimissüsteemi loomise ebaõnnestumine
Juhan Parts	RES+RE+RA	10.04.2003 – 13.04.2005	Algas ETV ja ER Eesti Rahvusringhäälinguks ühendamise ettevalmistamine (nn roadmap) ja Eesti Rahvusringhäälingu seaduse väljatöötamine
Andrus Ansip	RE+KE+RA	13.04.2005 – ...	Koalitsioonilepe nägi ette Eesti Rahvusringhäälingu seaduse vastuvõtmise ja Eesti Rahvusringhäälingu moodustamise

Koorderakonna ja Maarahva Ühendus (KMÜ)

51. **ETV uus identiteet: 2002. aastal sõnastatud missioon, visioon ja põhiväärtused****Missioon**

Nii nagu iga meediaorganisatsiooni puhul, on ka meie tegevuse tulemuseks mõju ühiskonnale. Igasugune strateegiline eesmärk saab olla seotud ainult meie suhtega sellesse mõjusse. *Me hoiame ja arendame elu Eestis*. Me ei taotle kasumit, sest oleme ühiskondliku missiooniga organisatsioon. Oma missiooni täitmiseks kasutame kommunikatsiooni. Me ei ole pelgalt televisioon või raadio või Internet. Me kasutame kõiki kommunikatsioonikanaleid, et toetada rahvuskultuuri ja ühiskonna arengut tervikuna.

Väärtused

Uuenduslikkus – Me ei ole kivilinenud rahvuskultuuri kants, sest rahvuskultuur on arenev protsess. Me pooldame dünaamiliselt arenevat ühiskonda. Me peame selle arenguga kaasas käima koos esialgu uute ja marginaalsete nähtustega. Me ei ole iialgi nii head, et me ei peaks püüdma olla paremad. Seda eelkõige läbi millegi uue pakkumise.

Sõbralikkus – Peame meeles, et oleme selle ühiskonna teenindajad, Nii meie vaatajad kui partnerid peavad tahtma olla koos ETVga, sest meie peale võib loota. Kui meid ei peeta sõbraks, siis ei ole meil mõtet.

Kodanikuvastutus – Me hoolime sellest, mis sünnib Eestis ja kogu maailmas. Meil on kõige suhtes oma seisukoht. Ka näiteks meelelahutus võib endas kanda ühiskondlikult olulisi väärtusi. Seetõttu küsime alati, mis on meie sõnum oma sõpradele.

Professionaalsus – Meie töökultuuris ei ole rängemat pattu kui lohakus ja minnalaskmine. Peame olema uhked, et nõuame endalt rohkem kui teised ja meie kvaliteet on parem. Me võrdleme ennast maailma parimatega.

Visioon

ETV on kõige jälgitavam ja usaldusväärseim Eesti avaliku arvamuse kandja.

Me ei ole enam pelgalt televisioon, vaid kommunikatsiooni- ja kultuuriorganisatsioon, mis leiab väljundi igas meediakanalis. Meie sõnumid on ajast sõltumata kättesaadavad kogu maailmas. Me loome ja vahendame avalikku arvamust igas Eesti elu puudutavas küsimuses. ETV on loomulikult väljundiks igale ühiskondlikule arutelule. Me püüdleme kõikidele mõtetele avatud diskussiooni poole, teades, et arutelu sünnib nii jutusaatest kui ka muusika- või draamaprogrammist. Me oleme loomulikuks eelispartneriks kõikidele Eesti kultuuri- ja haridusorganisatsioonidele, me loome eesti kultuurile monumente. Me oleme tänu oma koolitustegevusele meedia professionaalsuse standardiks Eestis. Meie finantseerimine on stabiilne. Meil on vähemalt üks rahvusvaheliselt tuntud meediatoode, mida me turustame ka välismaal.

52. **Ringhäälingustrateegia Kultuuriministeeriumi tegevuskavas aastateks 2003–2006** (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 11.03.2003. a istungil, protokoll 18.03.2003. a nr 12)**Visioon**

Aktiivse seadusloome ja süsteemse tegevusega on loodud soodsad tingimused avalik-õigusliku ringhäälingu ja eraringhäälingute arenguks ning selge tegevusruum ja arenguperspektiivid kõigile ringhäälingualal tegutsejatele.

On säilitatud ja edendatud soodsat keskkonda ringhäälinguala arenguks, mis vastab demokraatia ja avatud ühiskonna põhimõtetele ning oleks valdkonna uuenemist soosiv. Samas on säilinud ringhäälingu oluline osa inimeste elus.

Stabiilsel alusel rahastatav ja reklaamivaba avalik-õiguslik ringhääling suudab paremini täita seadusega talle pandud ülesandeid eesti rahvuskultuuri edendamisel ja propageerimisel ning selle parimate saavutuste säilitamisel ja tutvustamisel, teha kvaliteetseid saateid elanikkonna põhigruppidele. Reklaamist loobumise järel on Eesti Raadio programm Raadio 2 kujunenud avalik-õigusliku suunitlusega, mitmekesiseks noorteprogrammiks. Neid ja teisi ülesandeid avab täpsemalt uendatud seaduse alusel koostatud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava. On loodud Eesti oludes optimaalse struktuuriga ühtne rahvusringhääling.

Seoses traditsioonilise ringhäälingu ja uute meediavormide konvergentsi, digitaalringhäälingu arengu ning kaabeltelekanalite arvu kiire kasvuga on koostatud kogu valdkonna regulatsioon ja järelevalve ühte asutusse.

Euroopa Liidu audiovisuaalpoliitika nõuete ülevõtmine ja Eesti tingimustes rakendamine edendab kodumaist audiovisuaalsektorit kui Eesti kultuuri ja kultuuritööstuse tähtsat osa. Eesti on olnud edukas osaleja EL programmis MEDIA, millest on olnud kasu meie audiovisuaaltööstusele.

Eesmärgid

- Seadusloome ja tegevusega soodsate tingimuste loomine konkurentsivõimelise rahvusringhäälingu ja tugevate eraringhäälingute arenguks.
- Selge tegevusruumi loomine kõigile ringhäälingualal tegutsejatele, arvestades samas Eesti reaalseid võimalusi.
- Avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise selgele ja stabiilsele alusele viimine ning sellega avalik-õiguslikule ja eraringhäälingutele selge tegevusruumi ja kindla arenguperspektiivi loomine, piiritledes täpsemalt nende rolle.
- Eelduste loomine selleks, et Eesti Televisioon ja Eesti Raadio täidaksid edukalt seaduses avalik-õiguslikule ringhäälingule pandud ülesandeid eesti rahvuskultuuri edendamisel ja propageerimisel ning selle parimate saavutuste säilitamisel ja tutvustamisel ning rahvuskultuuri ja ajaloo seisukohalt oluliste ürituste, sündmuste ja teoste jäädvustamisel ning jäädvustatu säilitamisel tulevastele põlvetele.
- Euroopa Liidu audiovisuaalpoliitika nõuete ülevõtmine ning rakendamine eesmärgil edendada Eesti audiovisuaalsektorit kui meie kultuuri ja kultuuritööstuse tähtsat osa.

- EL audiovisuaalvaldkonna toetusprogrammis Media Plus praktiliseks osavõtuks tingimuste loomine, mis avab uusi võimalusi Eesti audiovisuaalsektori arenguks, selle taseme ja konkurentsivõime tõstmiseks ning suuremaks integreerumiseks rahvusvahelisse koostöösse audiovisuaalvaldkonnas.
- Raadioringhäälingus levivõrkude optimeerimine kõigi loaliikide lõikes, arvestades samas vajadust säilitada kõrvuti üleriigiliste raadiotelega tingimused regionaalsete ja kohalike raadiote tegemiseks.
- Koostöös teiste ametkondadega uute meediavormide arenguks, levikuks ja kättesaadavuse tagamiseks soodsate tingimuste loomine.

53. **Ringhäälinguseaduse nõuded teleprogrammi struktuurile ja mahule** (kokkuvõtlikult § 4¹)

Nõuded kehtestati 19. apr 2000. a. Euroopa toodangu ja sõltumatute tootjate toodangu nõuded jõustusid täismahus pärast kolmeaastast üleminekuperioodi 1. jaanuarist 2003.

Uudiste miinimummaht: Ringhäälinguorganisatsioon tagab oma saadete või programmi päevamahust vähemalt 5 protsenti tema enda poolt toodetud uudistesaadete edastamiseks, välja arvatud pühapäevases ja riiklike pühade programmis. Ringhäälinguorganisatsiooni enda poolt toodetud uudistesaadeteks loetakse ka sellist uudistesaadet, mis sisaldab vähemalt kahe erineva uudistetootja poolt toodetud uudiseid.

Omatoodangu miinimummaht: ringhäälinguorganisatsioon tagab teleprogrammi iga kalendrikuu mahust, millest on maha arvatud uudiste-, spordi- ja mängu sisaldavate saadete ning reklaami, otsepakkumise ja teleteksti maht, vähemalt 10 protsenti omatoodangu edastamiseks. Omatoodanguks loetakse ringhäälinguorganisatsiooni enda või koostöös Euroopa Liidu mõne liikmesriigi tootjaga toodetud või ringhäälinguorganisatsiooni poolt mõnelt Euroopa sõltumatult tootjalt tellitud saated või programmid Eesti tänapäeva või eesti kultuuripärandi vallas.

Omatoodangu eetria ja nõue: ringhäälinguorganisatsioon edastab sätestatud omatoodangu miinimummahust vähemalt 50 protsenti parimal vaadatavuse ajal ajavahemikus kella 19-st kuni 23-ni.

Euroopa päritoluga teoste mahu miinimumnõue: televisiooniorganisatsioon tagab oma programmi (programmide) kalendriaasta mahust, millest on maha arvatud uudiste-, spordi- ja mängu sisaldavate saadete ning reklaami, otsepakkumise ja teleteksti maht, vähemalt 51 protsenti Euroopa päritoluga teoste edastamiseks.

Sõltumatute tootjate poolt loodud teoste mahu miinimumnõue: televisiooniorganisatsioon tagab oma programmi (programmide) kalendriaasta mahust, millest on maha arvatud uudiste-, spordi- ja mängu sisaldavate saadete ning reklaami, otsepakkumise ja teleteksti maht, vähemalt 10 protsenti Euroopa päritolu teoste edastamiseks, mida on loonud sellest ringhäälinguorganisatsioonist sõltumatud tootjad. Nimetatud teoste hulgas peab olema teoseid, mille tootmisest ei ole möödunud rohkem kui viis aastat.

54. **Ringhäälinguseaduse nõuded reklaami ja otsepakkumise mahule ja paigutusele teleprogrammis** (kokkuvõtlikult §16 ja § 17)

Reklaami ja otsepakkumise lõikude maht ringhäälinguorganisatsiooni programmis ei tohi ületada 20 protsenti programmi päevamahust ja 12 minutit tunnis. Reklaami maht ei tohi ületada 15 protsenti programmi päevamahust. Otsepakkumise saade peab katkestamatult kestma vähemalt 15 minutit, maksimaalselt võib saatepäevas olla 8 otsepakkumise saadet, mille kogukestus ei tohi ületada 3 tundi.

Reklaam ja otsepakkumine tuleb paigutada saadete või saateosade vahele. Eraldiseisvad reklaamilõigud või otsepakkumise lõigud on lubatud erandina.

Kui televisioonisaaetes puuduvad eraldiseisvad osad, võib saadet reklaamiks ja otsepakkumise lõiguks katkestada, kui see ei kahjusta saate terviklikkust ja saate suhtes õigusi omava isiku huve, kusjuures igast katkestusest peab olema möödunud vähemalt 20 minutit.

Uudiste-, laste- ja poliitikasaateid ning dokumentaalfilme ei tohi reklaamiks ja otsepakkumiseks katkestada, kui nende kestus on 30 minutit või vähem.

Mängufilme ja televisioonifilme (välja arvatud seeria- ja dokumentaalfilmid ning meelelahutussaadet), mille kestus on üle 45 minuti, võib reklaamiks ja otsepakkumise lõiguks katkestada üks kord iga 45-minutilise ajavahemiku järel. Edasine katkestamine on lubatud juhul, kui nende kestus on vähemalt 110 minutit.

Reklaami ega otsepakkumist ei tohi paigutada programmis vahetult enne ega pärast jumalateenistuse edastamist, samuti ei tohi jumalateenistuse edastamist reklaamiks ega otsepakkumiseks katkestada.

55. **Soovitus Eestisse sobivaima ringhäälingumudeli osas: väljavõte KPMG Estonia poolt teostatud uurimistöö „Ühtse rahvusringhäälinguorganisatsiooni moodustamise otstarbekuse uuringu” lõppraportist** (oktoober 2003, lk 122–123)

Eesti avalik-õigusliku ringhäälingu arengus on saanud murranguline seisund. Kuigi avalikult on kiidetud heaks ER ja ETV arengukava aastani 2005, mis sätestab nende organisatsioonide suhteliselt kiire arengu, ei ole sellele otsusele järgnenud olulisi positiivseid nihkeid. Kuna arengukava ühe osana esitatud finantseerimise plaani ei kiidetud Riigikogu poolt sisuliselt heaks, on avalik-õigusliku ringhäälingu edasine saatus küsimärgi all.

Siiani on ETV ja ER finantseerimine olnud ebapiisav. Tehtud investeeringud põhivarasse ei ole katnud amortisatsiooni, mistõttu on tekkinud oluline tehnoloogiline mahajäämus. Kui soovitakse, et Eestis säiliks kvaliteetset programmi edastav,

kaasaegse tehnoloogiaga varustatud, ühiskonna poolt kõrgelt hinnatud, efektiivselt toimiv avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon, tuleb lähiajal sellesse suunata olulisi investeeringuid.

Eesti ühiskonna arengu üheks oluliseks aspektiks on oma rahvusringhäälingu arendamine. Eeldusel, et Eesti ühiskond on valmis aktsepteerima lähiaastatel olulisi investeeringuid avalik-õigusliku ringhäälingu arendamiseks, leiab KPMG, tuginedes eelnevale analüüsile, et Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni ühendamine, töös toodud eeldustest ja kriteeriumidest lähtuvalt, on otstarbekas:

- esimese vahejärelalusena tuvastasime, et ETV ja ER organisatsioonide ühendamine ei anna lähiaastail olulist majanduslikku kasu;
- Rahvusringhäälingu edasise arengu alternatiivide analüüsi järelalusena tuvastasime, et tasakaalustades ühendamise majandusliku aspekti väärtusaspektiga, on tegutsemine ühtse organisatsioonina parim organisatsiooniline lahendus pikemas perspektiivis.

ETV ja ER ühendamise vajalikeks eeltingimusteks on:

- uue ringhäälinguhoone ehitamine, mis kataks kogu ringhäälinguorganisatsiooni vajadused ning
- kaasaegse tele- ja raadiotehnoloogia kasutuselevõtmine.

See eeldab rahvusringhäälinguorganisatsiooni riigieelarvelise finantseerimise olulist kasvu lähitulevikus – aastatel 2004–2007 tuleb rahvusringhäälingu riigieelarvelisi assigneeringuid suurendada keskmiselt ligikaudu 12,5% aastas. Arvestades töös toodud indikatiivset raamistikku, jätab vaadeldav arengutsenaarium eelarvelist kasvuruumi tegevuskulude täiendavaks katmiseks ligikaudu 4,5 protsendipunkti võrra aastas.

Uue maja ehitamise hinnanguliseks maksumuseks on 225 miljonit krooni. Sellele lisanduvad investeeringud tehnikasse (ligikaudu 80 miljonit krooni) ning olemasoleva tehnika ümberpaigutamise kulud (ligikaudu 20 miljonit krooni). Võttes arvesse olemasolevate kinnistute võimalikku müügitulu (hinnanguliselt 90–120 miljonit krooni), kujuneks 2007. aasta riigieelarveliste assigneeringute vajaduseks ligikaudu 425 miljonit krooni. Uue hoone ehitust võib finantseerida ka laenu arvelt. Täpsem eelarveassigneeringute vajadus aastail 2006–2007 sõltub sellest, milliseks kujuneb olemasolevate kinnistute tegelik müügitulu. Uuringu läbiviijad teevad ettepaneku valida ühendamise elluviimiseks stsenaarium (A), kus ETV ja ER organisatsioonide ühendamine toimub pideva protsessina aastatel 2004–2007.

56. ERR strateegia töögrupi koosseis

Töörühma juht: Juhani Seilenthal, liikmed: Jaak Allik, Andres Jõesaar, Tiit Kasemetsa, Aavo Kokk, Tarmo Krimm, Jaanus Kõusaar, Juhan Paadam, Ilmar Raag, Ain Saarna, Katrin Saks, Joel Sarv, Tiit Sinissaar, Hagi Šein, Ela Tomson, Hannes Valdma.

57. Eesti Rahvusringhäälingu arengukava aastateks 2006–2008 (väljavõte Riigikogu kultuurikomisjonile esitatud dokumendist aprillis 2005, ringhäälingunõukogu arhiiv)

Seletuskiri

Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio ühine arengukava 2006–2008 on koostatud eeldusel, et 2005. aasta jooksul on Riigikogu poolt vastu võetud rahvusringhäälingu seadus ja selle seaduse alusel on moodustatud uus organisatsioon Eesti Rahvusringhääling.

Arengukavas vaadeldaval perioodil jätkavad Eesti Raadio ja Eesti Televisioon eraldiseisvate juriidiliste isikutena, aga kõik tegevused on koordineeritud uue organisatsiooni juhatuse poolt.

Eesti Raadio ja Eesti Televisioon iseseisvate juriidiliste isikutena lõpetavad oma tegevuse ühinemisperioodi lõpuks, mis kestab kuni rahvusringhäälingu ühise maja valmimiseni. Uue ringhäälingumaja ehitamine on vajalik, et tagada kahe organisatsiooni võimalikult ulatuslik integreerumine. Füüsiliselt eraldi paiknevate raadio- ja teleüksuste eksisteerimine vähendab oluliselt ühinemise mõttekust ja põhjendatust. Arengukava kohaselt peab uus maja valmima 2008. aasta lõpuks.

Seega on vaadeldaval perioodil kõige olulisem kahe avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni tegevuse lõpetamine ja uue avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni käivitamine. Samal ajal tuleb pidevalt arendada avalik-õigusliku ringhäälinguteenuse kvaliteeti ja käia kaasas elektroonilise meedia tehnoloogilise arenguga.

Arengukava eeldab, et 2005. aasta lõpuks on toimunud järgmised sündmused:

- on moodustatud Eesti Rahvusringhääling (ERR) iseseisva avalik-õigusliku juriidilise isikutena;
- on rakendatud ERRi 5-liikmeline juhatuse, mis allub ringhäälingunõukogule;
- on heaks kiidetud uue ringhäälingumaja ruumiprogramm ja asukoht;
- on asutatud olemasolevat kinnisvara haldav ja uut ringhäälingumaja ehitav aktsiaselts, mille aktsiatest vähemalt 51% kuulub ERRile ja riigile on tagatud võimalus osaluse omandamiseks;
- on tagatud finantsvahendid uue ringhäälingumaja ehituseks ning arengukavast tulenevate ülesannete täitmiseks.

Arengukava eeldab ka ringhäälingu kõigi põhiprotsesside jätkuvat digitaliseerumist, mis tähendab uut arvutipõhist salvestustehnikat, montaažitehnikat ning väljastustehnikat, programmide digitaalset levi ning tele- ja raadioringhäälingu tugevat integreerumist uue meedia erinevate avaldumisvormidega.

Arengukava põhineb valdavas osas ringhäälingunõukogu poolt 12. veebruaril 2004 moodustatud Rahvusringhäälingu moodustamise töörühma koostatud dokumendil Rahvusringhäälingu strateegia aastateks 2005–2008. See dokument on koostatud ajavahemikul veebruarist aprillini 2004. Töörühm töötas järgmises koosseisus: Jaak Allik, Andres Jõesaar, Tiit Kasmetsa, Aavo Kokk, Tarmo Krimm, Jaanus Kõusaar, Juhan Paadam, Ilmar Raag, Ain Saarna, Katrin Saks, Joel Sarv, Tiit Sinissaar, Hagi Šein, Ela Tomson, Hannes Valdma ja töörühma juht Juhani Seilenthal.

Käesolevasse teksti on oma parandused ja täiendused teinud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni tänased juhatused ja see on heaks kiidetud ringhäälingunõukogu poolt.

Arengukava koostamisel on arvestatud järgmiste dokumentidega: Ühendus Vabariigi Eest Res Publica, Eesti Reformierakonna ja Eestimaa Rahvaliidu koalitsioonileping aastateks 2003–2007; KPMG Estonia koostatud „Ühtse rahvusringhäälinguorganisatsiooni moodustamise otstarbekuse uuring“; Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni varasemad arengukavad ning Riigikogu Kultuurikomisjoni poolt heaks kiidetud ja Vabariigi Valitsusele esitatud Tegevuste kava Eesti Rahvusringhäälingu moodustamiseks.

1. ÜLDSÄTTED

- 1.1. Eesti rahvusringhääling (ERR) kuulub Eesti rahvale ja teenib Eesti rahvast.
- 1.2. ERR eesmärk on toota saateid ja programme vastavalt Eesti Rahvusringhäälingu seaduses sätestatud eesmärkidele ja ülesannetele. Avalik-õigusliku juriidilise isikuna ei ole ERR kasumile orienteeritud meediaorganisatsioon.
- 1.3. ERR on ainus meediaorganisatsioon Eestis, kelle seadusjärgne ülesanne on eesti rahvuskultuuri edendamine ja propageerimine ning selle parimate saavutuste salvestamine, säilitamine ja tutvustamine, samuti maailmakultuuri parimate saavutuste vahendamine.
- 1.4. ERR lähtub oma tegevuses ringhäälinguseadusest, teistest Eestis kehtivatest seadustest ning Euroopas üldtunnustatud avalik-õigusliku ringhäälingu põhimõtetest. Nende põhimõtete kohaselt on avalik-õigusliku ringhäälingu olemasolu ja tegevuse kõige tähtsamaks tingimuseks sõltumatus, mis tähendab:
 - 1.4.1. ajakirjanduslikku vabadust ja toimetuslikku sõltumatust;
 - 1.4.2. poliitilist sõltumatust;
 - 1.4.3. majanduslikku sõltumatust, mis omakorda tähendab:
 - eesmärgipärast, piisavat ja stabiilset rahastamist;
 - sõltumatust kasumile orienteeritud teenusepakkujate diktaadist;
 - kontrolli saadete ja programmide tootmiseks vajalike põhiliste tehnilistele ja muude vahendite üle.
- 1.5. ERR peab tagama oma programmide kõrge kvaliteedi, usaldusväärsuse ja innovatiivsuse, tegutsema Eesti ühiskonna nimel ja hüvanguks, mis eeldab programmide kõrget kuulatavust ja vaadatavust elanikkonna erinevate gruppide poolt ning kasutama temale usaldatud ressursse säästlikult ehk tagama tehtavate kulutuste mõistliku efektiivsuse.

2. ERR MISSIOON, PÕHIVÄÄRTUSED JA EESMÄRGID

- 2.1. ERR missiooni aluseks on sotsiaalne vastutus avaliku huvi realiseerimise eest ringhäälingumeedias. Sellest tulenevalt on ERR ülilm eesmärk hoida ja arendada elu Eestis, panustades kommunikatsioonikanalina rahvusriigi, kodanikuühiskonna ja rahvuskultuuri väärtuste kaitsmise ja arendamise.
- 2.2. ERR missioonist tulenevad põhiväärtused on:
 - 2.2.1. kanda põhiseaduslikku kohustust eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmiseks läbi aegade;
 - 2.2.2. olla rahvusliku identiteedi kandja ja taaslooja, rahvuskultuuri arendaja, rahvuse mälu ja traditsiooni hoidja;
 - 2.2.3. kaitsta demokraatiat, kodanikuühiskonna arengut, suurendada sotsiaalset sidusust ühiskonnas ja avaliku sfääri toimimise efektiivsust;
 - 2.2.4. kaitsta rahvuslikku infovälja;
 - 2.2.5. tagada avaldamise vabadus, avaliku info mitmekesisus, objektiivsus, tasakaalustatus ja erapooletus ning programmide ja saadete kõrge professionaalne tase;
 - 2.2.6. olla avatud diskussioonifoorum, väljund aruteluks olulistes Eesti elu puudutavates küsimuses;
 - 2.2.7. tegutseda kui vaataja- ja kuulajakeskne organisatsioon, olla oma auditooriumi teenindaja ja partner, kes võtab arvesse erinevate vanusegruppide, sotsiaalsete gruppide ning vähemusgruppide huvid ja vajadused.
- 2.3. ERR missioonist tulenevad olulisemad eesmärgid on:
 - 2.3.1. pakkuda mitmekesiseid ja kvaliteetseid tele- ja raadioprogramme kogu ühiskonnale ning hoida seejuures sobivat tasakaalu informatiivsete, harivate, meelelahutuslike, kultuuri- ja sündmuslike programmide vahel;
 - 2.3.2. tagada avaliku ringhäälinguteenuse sisulise pakkumise mitmekesisus Eesti ringhäälingumaastikul;
 - 2.3.3. tagada arvamuste ja veendumuste spektri avaldumine kogu selle mitmekesisuses, erinevate, ka vähemuste huvid ja arvamuste pääs avalikkuseni, kanda, vahendada ja luua avalikku arvamust, olla toeks kodanikuvastutuse avaldumisele;
 - 2.3.4. olla rahvuskultuurilises arengus partneriks kõikidele Eesti kultuuri- ja haridusorganisatsioonidele;
 - 2.3.5. siduda Eesti ringhäälinguruum Euroopa ja maailmaga, luua, arendada ja hoida info- ja kultuurisidest ning professionaalset vahetust ja koostööd teiste riikide ringhäälingu-, meedia- ja kultuuriorganisatsioonidega;
 - 2.3.6. tegutseda innovatiivselt, et kindlustada avalik-õigusliku ringhäälinguvaldkonna jätkusuutlikkus ja arendada professionaalseid standardeid;

- 2.3.7. tagada ringhäälinguvaldkonna tehniline areng ja uuenduslikkus, info kättesaadavus kõigil konvergeeruva meedia platvormidel ning osaleda uute ringhäälinguteenuste arendamises.

3. ERR ÜLDINE ARENG JA TEGEVUSED

3.1. Programmide mitmekesistamine ja diferentseerimine

ERR jaoks on oluline saavutada edastatavate sõnumite mõjuks vajalik kriitiline kuulajate ning vaatajate hulk kogu ühiskonnas. Lähtuvalt auditooriumi muutuvatest ootustest mitmekesistab ERR oma programme ja diferentseerib teenuste pakkumist erinevatele sihtgruppidele.

- 3.1.1. Arendatakse uusi kättesaadavuse võimalusi ehk väljundeid:
- Käivitatakse ETV-24 ja ETV-2 kanalid;
 - Muudetakse programmi Raadio Tallinn formaati ja sihtgruppi.
- 3.1.2. Investeeritakse rohkem püsiväärtusega saadete tootmisse.
- 3.1.3. Süvendatakse uudistetoimetajate professionaalsust, võttes suuna omatoodetud uudiste osakaalu suurendamisele, et muutada uudiste ostjast uudiseid müüvaks organisatsiooniks.
- 3.1.4. Suurendatakse lastele mõeldud saadete osakaalu Vikerraadio, Raadio 4 ja ETV programmides.
- 3.1.5. Täiendatakse Klassikaraadio programmi saadetega, mis pakuvad huvi süvakultuurist huvitatud kuulajatele, ning suurendatakse üldkultuurilisi teemasid käsitlevate saadete mahtu.

3.2. Kultuurilise identiteedi hoidmine.

- 3.2.1. Jäädvustatakse ja vahendatakse Eesti olulisi kultuurisündmusi ja kunstiteoseid.
- 3.2.2. Vahendatakse, jäädvustatakse ja mõtestatakse Eesti kultuuri arengut mõjutavaid protsesse, osaledes selleks avalikus kultuuridiskussioonis.
- 3.2.3. Et jäädvustada eesti näitlejate hääli arhiivi tarbeks, salvestatakse ja antakse kogu 2006. aasta jooksul eetrisse „Eesti Teater 100” raames üle 200 erineva eesti näitleja poolt Raadioteatris sisse loetud lühiloo.
- 3.2.4. Raadioteatris arendatakse Eesti algupärast dramaturgiat, jätkatakse selle propageerimist Eestis ja välismaal; jätkatakse 10–12 uue kuuldemängu lavastamist igal aastal.
- 3.2.5. Televisioon toodab 3 telefilmi ning 2–3 dokumentaalfilmi aastas.
- 3.2.6. Vahendatakse Eesti kultuuri suurteoseid ja tipp-sündmusi Euroopa ringhäälinguorganisatsioonidele.
- 3.2.7. Vahendatakse Eestisse maailmakultuuri suurteoseid ja tipp-sündmusi (*Euroradio, Eurosonic*).
- 3.2.8. Toetatakse rahvusvahemuste identiteedi säilimist Eesti ühiskonnas.

3.3. Elukestev õpe.

- 3.3.1. Jätkatakse ja võimalusel laiendatakse harivate saadete tootmist (Raadio Ööülikool, mitte-eeslaste keeleõppe saated raadioprogrammides, Parlament, Osoon, Dilemma, Suured mõtlejad, puuetega inimeste toimetulekut nõustavad saated televisioonis jne).
- 3.3.2. Populariseeritakse sotsiaalselt, ühiskondlikult ja tehniliselt innovatiivset mõtlemist ning käitumist ja tutvustatakse keskkonnasäästlikku mõtteviisi.

3.4. Eesti- ja venekeelse kogukonna lähendamine ühises meediaruumis.

- 3.4.1. Arendatakse kakskeelset suhtlust kasutavaid interaktiivseid žanre.
- 3.4.2. Integreeritakse eesti- ja venekeelsed uudistetoimetused.

3.5. Rahvusvahelise ja regionaalsus.

- 3.5.1. ERR, kasutades ühtse ringhäälinguorganisatsiooni loomisest tekkivat sünergiat, hoiab ja arendab regionaalstuudiote ja korrespondentide võrku Eestis, et avardada saadete geograafilist ulatust ja vähendada pealinnakesksust.
- 3.5.2. Regionaalstuudiote ja korrespondentide ülesanded on järgmised:
- mitmekesistada ERR programme saadete ja infomaterjalidega;
 - tugevdada Eesti erinevate piirkondade kohalikku identiteeti ja toetada riigi kui terviku toimimist;
 - toota raadioprogrammides piirkondlikke uudiste- ja muid saateid;
- 3.5.3. ERR arendab jätkuvalt olemasolevaid tele- ja/või raadiostuudioid Tartus, Narvas, Pärnus ja korrespondentpunkte Jõhvis, Kuressaares, Valgas ning Viljandis. Eesmärk on luua kõiki maakonnakeskusi haarav korrespondentide võrk.
- 3.5.4. ERR kasutab efektiivselt ära ühinemisest tekkiva sünergia ning arendab edasi oma korrespondentpunkte Brüsselis ja Ameerika Ühendriikides, arendab välja ja hoiab kaastöölise võrku eelkõige Eesti naabermaades Lätis, Venemaal, Soomes ja Rootsis ning kasutab senisest aktiivsemalt erinevaid võimalusi oma reporterite saatmiseks Euroopa Liidu liikmesmaadesse ja teistesse riikidesse, et otseallikast vahendada oma auditooriumile Eesti jaoks tähtsaid sündmusi ja teemasid.
- 3.5.5. ERR planeerib kakskeelse korrespondentipunkti avamise 2006. aastal Moskvas ning 2008. aasta lõpuks teise Euroopa korrespondentipunkti Berliinis või Prahhas.
- 3.5.6. ERR lõimub Euroopa Ringhäälingute Liiduga (EBU) uuel tehnilisel ja sisulisel tasemel tihedama programmivahetuse ja pikaajaliste koostööprojektide kaudu. Seejuures vajavad EBU vahendusel välisriikidesse edastatavad kultuuriprojektid (Euroraadio, Eurovisioon jne) ja rahvusvaheliste spordisündmuste ülekanded rahastamiskindlust vähemalt viie aasta peale ette.

3.6. Salvestus- ja säilitustegevus.

- 3.6.1. Helivaramu analoogsalvestiste digiteerimine ja restaureerimine mahus 1500 tundi aastas, võttes digiteerimise algkriteeriumiks ligipääsu arhiivmaterjalidele (taaskasutus) ja nende unikaalsuse.
- 3.6.2. Andmebaaside sisukirjete (*metadata*) ühildumise tagamine teiste avalik-õiguslike andmekogudega (Rahvusraamatukogu, EMA jne) ja andmebaaside muutmine avalikkusele kättesaadavaks aastaks 2008.
- 3.6.3. Eesti heliloojate ja interpreetide loomingu fondisalvestuste aastane maht on vähemalt 40 tundi.
- 3.6.4. Kontserttegevuse salvestuste aastane maht on vähemalt 300 tundi. Kaasaja nõuetele vastava helihoidla planeerimine uude ringhäälingumajja.

3.7. Kirjastustegevus.

- 3.7.1. ERR levitab oma tooteid erinevatel heli- ja pildikandjatel, samuti raamatute ja muude trükistena.

58. Eesti Rahvusringhäälingu seaduse väljatöötamine

Vastavalt valitsuskabineti istungi otsusele kutsus kultuuriminister 5. juulil 2004 kokku uue rahvusringhäälingu temaatikaga tegeleva töörühma, mille põhiülesanne oli uue rahvusringhäälingu seaduse koostamine. Eelnõu ettevalmistamiseks tehti rahandusministeeriumile ülesandeks esitada ERR finantseerimiskeem 20. augustiks 2004. Töörühm pidi seaduseelnõu teksti saatma ministeeriumitevahelisele kooskõlastusringile 10. okt 2004.a, seaduseelnõu tekst tuli esitada Valitsuse istungile 1. dets 2004. Töörühma koosseis: Siim Sukles, Peeter Sookruus (Kultuuriministeerium), Edvard Saarm (Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium), Ivar Sikk ja Kalle Kukk (Rahandusministeerium), Ilmar Raag (ETV), Margus Allikmaa (ER), ringhäälingut esindas Andres Jõesaar, hiljem liitus ka Hagi Šein. Eelnõu valmis märtsis 2005.

59. Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu kontseptsioon (eelnõu versioon ERR eesmärkide, ülesannete ja finantseerimislahendi kohta ERR ja Kultuuriministeeriumi vahel sõlmitava lepingu alusel; nn leping riigiga; aprill 2004, autori arhiiv)

Ringhäälingunõukogu, ER, ETV ja TÜ meediaekspertide töögrupis loodud kontseptsioon nägi ette nn kolmetasandilise süsteemi avalik-õigusliku ringhäälingu tegevusruumi eesmärgikeskseks sõnastamiseks ning stabiilse ja sõltumatu finantseerimissüsteemi tagamiseks. Skeemi kohalt defineeriti seaduseelnõus ERR üldised missioonilised eesmärgid ja sõnastati nende põhjal konkreetsed ülesanded. Nende ülesannete realiseerimiseks vajaliku stabiilse riigitoetuse eraldamiseks nähti ette ERR leping riigiga, mis pidi edaspidi kehtestama riigieelarvest eraldatava toetuse suuruse järgneviks neljaks aastaks ning sisaldama mõõdetavaid tegevusindikaatoreid. Lisaks kehtestati ERR avaliku aruandluse kohustuse täitmiseks vajalikud tegevused. Allpool on toodud selle süsteemi olulisemad detailid.

§ 3. Rahvusringhäälingu eesmärgid

- (1) Eesti Rahvusringhäälingu kui ringhäälinguorganisatsiooni eesmärgid on:
- 1) tugevdada Eesti identiteeti ja kohalikke väärtusi ning aidata kaasa Eesti iseseisvuse tugevnemisele.
 - 2) panustada eesti rahva ning tema keele ja kultuuri kestmisele läbi aegade;
 - 3) hoida ja parandada ühiskonna sotsiaalset sidusust;
 - 4) arendada ja kaitsta emakeelset kultuuriruumi ja talletada eesti kultuuripärandit;
 - 5) aidata kaasa Eesti ühiskonna stabiilsele arengule ja elanikkonna turvatunde kasvule;
 - 6) edendada demokraatiat ja kujundada avatud ja mitmekesine kommunikatsioonikeskkond;
 - 7) rahuldada oluliste rahvastikurühmade, sealhulgas vähemuste ja laste infovajadusi;
 - 8) aidata kaasa Euroopa ja muu maailma kultuuriväärtuste kättesaadavusele ja mõistmisele;
 - 9) tutvustada eesti kultuuri ja levitada teavet Eesti kohta läbi rahvusvahelise meedia;
 - 10) tagada oma ringhäälingu- ja meediateenuste kättesaadavus ja konkurentsivõime uuevas meediakeskkonnas;

§ 4. Rahvusringhäälingu ülesanded

- (2) Käesoleva seaduse §-s 3 sätestatud eesmärgi saavutamiseks täidab Rahvusringhääling alljärgnevaid avalikke ülesandeid:
- 1) loob ja edastab ning teeb muul viisil kättesaadavaks mitmekesiseid ja kvaliteetseid saateid ja programme kogu ühiskonnale, hoides sobivat tasakaalu informatiivsete, harivate, kultuuri, meelelahutuslike, sündmuslike- ja spordisaadete vahel;
 - 2) salvestab, säilitab ja tutvustab eesti rahvuskultuuri ja ajaloo seisukohalt olulisi üritusi, sündmusi ja teoseid;
 - 3) tagab omatoodangu valdava osakaalu seadusega sätestatud eesmärkide täitmisel;
 - 4) tagab ringhäälinguteenuse sisulise ja funktsionaalse pakkumise tasakaalu Eesti ringhäälingumaastikul;
 - 5) kujundab kultuurinõudlust ja on rahvuskultuurilises arengus partneriks Eesti kultuuri- ja haridusastutestele;
 - 6) vahendab maailmakultuuri parimaid saavutusi;
 - 7) hoiab ja arendab ringhäälinguvaldkonna professionaalset loomingulist ja tehnilist taset;
 - 8) seob Eesti ringhäälinguruumi Euroopa ja maailmaga;
 - 9) pakub uusi meediateenuseid ja tagab nende kättesaadavuse erinevatel edastusplatvormidel;
 - 10) tagab adekvaatse informatsiooni operatiivse edastamise elanikkonda või riiklust ohustavates olukordades.
- (3) Rahvusringhääling täidab teisi käesolevast seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid avalikke ülesandeid.
[...]

§ 21. Leping riigieelarvest toetuse eraldamiseks

- (1) Käesolevast seadusest tulenevate ülesannete täitmise toetamiseks riigieelarvest sõlmitakse haldusleping Rahvusringhäälingu ja Kultuuriministeeriumi vahel.
- (2) Lepingus märgitakse:
 - 1) Rahvusringhäälingu ülesanded avalikes huvides tegutsemise, auditooriumi rahulolu ja ootuste täitmise, kvaliteetse programmi ning otstarbeka organisatsioonilise tegevuse tagamise kohta;
 - 2) avalike ülesannete täitmiseks vajaliku riigieelarvest eraldatava toetuse suurus järgnevatks neljaks aastaks;
 - 3) riigieelarvest eraldatava toetuse suuruse muutmise tingimused ja kord.
- (3) Leping sõlmitakse jooksvaks ja sellele järgnevatks neljaks aastaks. Leping asendab jooksva aasta riigieelarve seaduse alusel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras iga-aastaselt sõlmitavat riigieelarvelise eraldise kasutamise lepingut.
- (4) Ringhäälingunõukogu poolt heakskiidetud lepingu projekti esitab Rahvusringhäälingu juhatus Kultuuriministeeriumile hiljemalt jooksva aasta 15. veebruariks.
- (5) Pärast läbirääkimisi Rahvusringhäälinguga esitab kultuuriminister lepingu projekti samaaegselt Rahandusministeeriumi poolt esitatava riigi eelarvestrateegiaga Vabariigi Valitsusele.
- (6) Vabariigi Valitsus annab koos Riigi eelarvestrateegiaga heakskiitmisega volitused kultuuriministrile lepingu sõlmimiseks. Lepingule kirjutavad alla kultuuriminister ja Rahvusringhäälingu juhatuse esimees.
- (7) Kui pärast Riigi eelarvestrateegi heakskiitmist ja pärast riigieelarve vastu võtmist, samuti lisaeelarvega või riigieelarve muutmise muudab riigieelarvest eraldatava toetuse maht võrreldes lepingus sätestatuga, tehakse vastavad muudatused lepingus ettenähtud tingimustel ja korras.
- (8) Leping avalikustatakse Kultuuriministeeriumi ja Rahvusringhäälingu veebilehel ühe nädala jooksul arvates lepingu allkirjastamisest.
- (9) Rahvusringhääling esitab aruande lepingu täitmisest igal aastal lepingus ettenähtud tähtajaks. Aruandluse tingimused ja kord kehtestatakse lepingus.
- (10) Lepingu täitmise aruanne avalikustatakse Kultuuriministeeriumi ja Rahvusringhäälingu veebilehel.
- (11) Rahvusringhääling esitab lepingu täitmise aruande ülevaadena Rahvusringhäälingu tegevusest Riigikogu korralisel istungil üks kord aastas. Ülevaatega esineb Riigikogu istungil Rahvusringhäälingu nõukogu esimees.

60. ETV laiendatud programminõukogu

2002. aasta novembris kutsus ETV kokku uue konsultatiivorgani, laiendatud programminõukogu, mille ülesandeks oli hinnata hetkel eetris olevat programmi ja teha ettepanekuid ning parandusi, mis aitaksid ETV-l olla senisest enam rahvuskultuurile oluliste väärtuste kandjaks. Laiendatud programminõukokku olid palutud Eesti ühiskonna arvamusiidrid Tiit Karuks, Hanno Soans, Andres Noormets, Tiia Teder, Rein Veidemann, Timo Steiner, David Vseviiov, Jaak Lõhmus, Priit Hõbemägi, Sulev Valner, Margit Kilumets, Mihkel Mutt ja Ainar Ruusäär. ETV lootis ühise arutelu käigus arvamusiidritega leida eelkõige vastuseid küsimustele: mis saated jätkuvad, milliseid oleks vaja muuta, mille järele on ühiskonnas puudus.

61. Eesti Eurovisiooni lauluvõistlusel 1993–2005 ning Klassika- ja Tantsu-Eurovisioonil 1993–2004

Aasta	Laulu autorid	Laulu pealkiri	Laulu esitaja	Lauluvõistluse toimumise koht	Eesti koht
1993	Andres Valkonen, Leelo Tungal	Muretut meelt ja südametuld	Jaanika Sillamaa	Ljubljana (eelvoor)	–
1994	Ivar Must, Leelo Tungal	Nagu merelaine	Silvi Vrait	Dublin	22
1996	Priit Pajusaar, Kaari Sillamaa	Kaelakee hää	Maarja-Liis Ilus, Ivo Linna	Oslo	5
1997	Harmo Kallaste, Kaari Sillamaa	Keelatud maa	Maarja-Liis Ilus	Dublin	8
1998	Maria ja Tomi Rahula, Peeter Pruuli	Mere lapsed	Koit Toome	Birmingham	11
1999	Priit Pajusaar, Glen Pilvre, Kaari Sillamaa, Maian Kärmas	Diamond of Night	Evelin Samuel	Jerusaalemm	6
2000	Priit Paulus, Ilmar Laisaar, Alar Kotkas, Jana Hallas	Once in a lifetime	Eda-Ines Etti	Stockholm	4
2001	Ivar Must, Maian Kärmas	Everybody	Tanel Padar, Dave Benton	Kopenhagen	1
2002	Pearu Paulus, Ilmar Laisaar, Alar Kotkas, Jana Hallas	Runaway	Sahlene	Tallinn	3
2003	Vaiko Eplik	80's coming back	Vaiko Eplik	Riia	21

2004	Priit Pajusaar, Glen Pilvre, Aapo Ilves	Tii	Neiokõsõ: Kadri Uutma, Astrid Böning, Anu Taul, Diana Põld, Triinu Taul, trummar Peeter Jõgioja	Istanbul (eelvoor)	–
2005	Sven Lõhmus	Let's Get Loud	Suntribe: Mari-Leen Kaselaan, Rebecca Kontus, Laura Põldvere, Jaanika Vilipo, Daana Ots	Kiiev (eelvoor 20. koht)	–

Klassika- ja Tantsu-Eurovisioonid

ETV projektijuht ja produtsent: Heidi Pruuli; töögruppides: Ruth Alaküla, Ruti Murusalu, Ülle Õun, Lii Kuldmae, Eero Raun, Jaak Põldma, Margit Ossipova jt.

Tantsu-Eurovisioon

1993 Stockholm: Luana Georg - Stanislav Jermakov
 1997 Gdansk: Mari Savitski
 2001 London: Sergei Upkin, finaali koht
 2003 Amsterdam: Maria Seletskaja, finaali koht

Klassika-Eurovisioon

1994 Varssavi: Marko Martin, finaali koht
 1996 Lissabon: Hanna Heinmaa, 3 koht
 1998 Viin: Hando Nahkur
 2000 Bergen: Anna-Liisa Bezrodny
 2002 Berliin: Mihkel Poll
 2004 Luzern: Jaan Kapp, finaali koht

62. Ringhäälingunõukogu koosseisud

Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni ühise kõrgeima organi, 9-liikmelise ringhäälingunõukogu koosseisu nimetamise põhimõtteid on olnud kaks: 1994. aasta ringhäälinguseaduse kohaselt nimetas Riigikogu aastatel 1994–2000 kultuurikomisjoni ettepanekul nõukogu liikmed ametisse kuueks aastaks, kusjuures iga kahe aasta järel nimetati ümber kolm nõukogu liiget. ETV kriisi põhjustas ringhäälingunõukogu nimetamise põhimõtete ja vastutuse muutmise, 8. märtsil 2000 tehtud seaduseparanduse kohaselt nimetas Riigikogu ringhäälingunõukogusse kultuurikomisjoni ettepanekul viis liiget poliitilise tasakaalutuse põhimõttel Riigikogu liikmete hulgast nende volituste kehtimise ajaks ja neli liiget viieks aastaks avalik-õigusliku ringhäälingu ülesannete täitmiseks vajalike valdkondade tunnustatud asjatundjate hulgast.

16.06.1994 – 13.06.1996

Rein Veidemann (esimees), Andres Herkel, Lepo Sumera, Peeter Vihalemm, Tõnu-Reid Kukk, Toivo Tasa, Eduard Schults, Mikk Mikiver, Jüri Võigemast; 19.12.1995 nimetati Toivo Tasa asemel nõukogu liikmeks Andres Langemets.

13.06.1996 – 2.06.1998

Paul-Eerik Rummo (esimees), Andres Herkel, Lepo Sumera, Peeter Vihalemm, Tõnu-Reid Kukk, Eduard Schults, Andres Langemets, Jüri Sillart, Juhan Sillaste.

2.06.1998 – 11.04.2000

Paul-Eerik Rummo (esimees), Andres Herkel, Lepo Sumera, Peeter Vihalemm, Märt Kubo, Andres Taklaja, Märt Väljataga, Jüri Sillart, Juhan Sillaste.

11.04.2000 – 13.05.2003

Riigikogu liikmed Tiit Sinissaar (esimees), Ignar Fjuk, Peeter Kreitzberg, Marju Lauristin, Villu Reiljan; asjatundjad Andres Jõesaar, Andres Root, Hagi Šein, Silva Tomingas.

13.05.2003 – 11.04.2005

Riigikogu liikmed: Jaak Allik, Peep Aru, Peeter Kreitzberg, Katrin Saks, Ela Tomson; asjatundjad: Andres Jõesaar (esimees), Andres Root, Hagi Šein, Silva Tomingas.

11.04.2005 – koosseis jäi samaks, Riigikogu otsusega pikendati asjatundjate volitusi; koosseis muutub eeldatavasti 2006. aastal, kui Riigikogu nimetab Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu.

63. Valik Eesti sõltumatute produktsioonifirmade toodangut 2001–2005

Tootja	Saadet ja sarjad
Aatomik Stuudiod OÜ	TV3 – „Peeter Ernitsa keskkonnaminutid“
Ruut (OÜ Eetriüksus)	TV3 – „Koosolek“, „Õige valik“, „Farm“, „Robinsonid“, „A4“, „Kuldvillak“, „Eesti muusika karikas“, „Džunglistaar“ Kanal 2 – „Mamma mia“, „Ruudumäng“, „Tähed muusikas“, „Õpetajate tuba“, „Ärapanija“, „Kahevõitlus“, „Tondi jutud“, „Baar“, „Maie ja Valduri vägitegu“, „Nõrgim lüli“, „60 minutit“ ETV – „Varivalitsus“, „Laulukarusell“, „Teletaip“, „Vana aja asjad“, „Sputnik“
Filmimees	TV3 – „Hommikuköök“, „Kaunis kaunimaks“, „Köögist kööki“, „Nurgakivi“, „Raport“, „Vein ja seltskond“, „Kuritöö ja karistus“, „Naistevahetus“, „Sõbrannad“, „Lihtne Gourmet“, „Kutsung 119“ Kanal 2 – „Subboteja“ PBK – „Tallinna uudised“
BEC (Balti Video OÜ)	TV3 – „Kodu keset linna“, „Kes tahab saada miljonäriks?“, „Kuldvillak“ Kanal 2 – „Happy Hour“ ETV – „Terevisioon“, „Õnne 13“, „Mount Everest“, „Pehmed ja karvased“, „Kaks takti ette“, „Siin ja praegu“
OÜ Gordon Grupp	TV3 – „Jan E. Uuspõld Show“, „33 küsimust“, „Viva Las Vegas“, „Kroonika“ Weekend“, „Rooside sõda“, „Vabad ja vallatud“ Kanal 2 – „Pildimäng“, „Noortekas“, „Õ“ ETV – „NETI 2003“
AA Visioon Studio	TV 3 – „Smart Streetball“, „Kart Start!“ Kanal 2 – „emfTXtboxing“, „Reisile sinuga“, „Klassikokkutulek“, „LX Power ringrada“, „Õhtused jutud“ ETV – „112“, „Joon“, „Teine keel“, „Dilemma“
NBN (Northern Broadcasting Network)	TV3 – „Arvutiaabits“ Kanal 2 – „Rooli võim“, „Kodustuudio“, „Laupäeval lastega“, „Hooaeg“ ETV – „MuinasTeeVee“
BestEver Productions (Bestever OÜ)	TV3 – „Sõber koer“ Kanal 2 – „Kutsu Iff külla“, „4x4 Ametlik Armuke“ ETV – „Esto-TV“, „Tehnokratt“, „Friday Night Live“
OÜ Videomeedia	Kanal 2 – „Hoogu juurde“, „Rohelised uudised“
F-Seitse OÜ	ETV – „A ja O“
OÜ Vesilind	ETV – „Tasakaal“
Motionheads OÜ	TV3 – „Cinemanía“, „Hoi ja keela“, „Täna õhtul Alex Lepajõe“, „Eesti muusikaauhinnad 2005“
OÜ Free Studio	TV3 – „Teie terviseks!“, „Päikesepüüdja“
Umberto Productions	ETV – „Bläkkpoks“, „Krambambus“, „Kuldsuu“
Starlight Agency	TV3 – „Tenerife“, „Fizz Superstaar“, „ZTV“, „Eesti Miss Estonia 2003“, „Riskigrupp“
Honmark Baltic OÜ	TV 3 – „Mandolino“
Ikoon OÜ	ETV – „Veere pääl“
Eesti Kristlik Televisioon	ETV – „Kirikuelu kroonika“ TV3 – „Riskigrupp“
Smile TV OÜ	ETV – „Multicon“, „Vaata mind“
Maurum OÜ	Kanal 2 – „Subboteja“ ETV – „Liikluspeegel“ PBK – „Novosti Estonii“, „Tvoi Tallinn“
Osakond OÜ	Kanal 2 – „Tunnikontroll“, „Väljalend“
Baltic Film Production OÜ	Kanal 2 – „Loomakliinik“, „Kahjukäsitlejad“, „Auh Show“

1962. a lõpus loodud filmitootmise grupp „Tallinna Telefilm“ nimetati 1965. a mais stuudioks „Eesti Telefilm“, mis kujunes järgnevatel aastatel „Tallinnfilmi“ kõrval oluliseks filmikeskuseks, kus tehti nii mängu-, dokumentaal-, nuku- kui muusikafilme.

64. **Riigikogu liikmeteks 1993–2003 valitud ETV ajakirjanikud**

Juhan Aare, Enn Eesmaa, Rein Hanson, Rein Järlik, Rein Karemäe, Heimar Lenk, Kalle Mihkels, Koit Raud, Katrin Saks, Mart Siimann, Ela Tomson, Ülo Tootsen, Maarika Tuus, Feliks Undusk, Vladimir Velman.

65. **ETV nõukogu ja juhatuste liikmed 1991–2005**

Peadirektor Juhatuse esimees/	Periood	Juhatuse liikmed
Mart Siimann	1991–1992	Jaak Allik, Enn Eesmaa, Lembit Heinmaa, Enn Kopli, Toomas Lepp, Voldemar Lindström, Juhan Paadam, Raivo Palmaru, Leiger Põldma, Vello Reili, Madis Suutre, Hagi Šein, Ela Tomson, Toomas Uba
Hagi Šein	1993–1995	Jaak Hohensee, Tiit Kimmel, Enn Kopli, Voldemar Lindström, Vello Läänemets, Juhan Paadam, Jüri Pihel, Heidi Pruuli, Leiger Põldma, Salme Rannu, Vello Reili, Katrin Saks, Maret Sepp, Madis Suutre; nõuandva hääleõigusega: Tiina Kangro, Rait Killandi, Heiki Meeri, Tiit Saks, Reet Sokmann, Priit Uusma, Eda Veski
Hagi Šein	1995–1997	Raul Rebane, Arvo Sildnik, Katrin Saks, Peeter Tooma, Salme Rannu, Rait Killandi, Vallo Toomet, Helga Käärik, Aimar Prou
Toomas Lepp	1997–1999	Mariina Mälk, Aimar Prou, Jaanus Nõgisto, Heidi Pruuli, Tiina Kangro, Aare Tilk, Priit Kuulberg, Toomas Uba, Anneli Turkin, Aarne Rannamäe
Toomas Lepp	1999	Tiina Kangro, Tarmo Krimm, Anneli Turkin
Tiina Kangro (kt)	2000	Anneli Turkin, Tarmo Krimm
Aare Urm	2000–2001	Ilmar Raag, Jaanus Kõusaar, Tarmo Krimm
Ilmar Raag	2002–2005	Jaanus Kõusaar, Tarmo Krimm, Juhan Paadam

66. **Ajakirja „Nädal” lugejate poolt valitud parimad telesaated, nais- ja meessaatejuhid 2000–2005**

Aasta	Parim telesaade	Parim naissaatejuht	Parim meessaatejuht
2000	1. Pealtnägija 2. Kahvel 3. Õnne 13	1. Reet Linna 2. Marika Tuus 3. Anu Välba	1. Vahur Kersna 2. Hannes Võrno 3. Mart Sander
2001	1. Pealtnägija 2. Tähed muusikas 3. Terevisioon	1. Anu Välba 2. Tuuli Roosma 3. Reet Linna	1. Vahur Kersna 2. Marko Reikop 3. Mart Sander
2002	1. Pealtnägija 2. Tähed muusikas 3. Terevisioon	1. Anu Välba 2. Tuuli Roosma 3. Reet Linna	1. Vahur Kersna 2. Marko Reikop 3. Mart Sander
2003	1. Pealtnägija 2. Terevisioon 3. Mamma mia	1. Tuuli Roosma 2. Anu Välba 3. Eda-Ines Etti	1. Hannes Võrno 2. Vahur Kersna 3. Mart Sander
2004	1. Pealtnägija 2. Ärapanija 3. Kes tahab saada miljonäriks?	1. Tuuli Roosma 2. Anu Välba 3. Eda-Ines Etti	1. Vahur Kersna 2. Hannes Võrno 3. Peeter Oja
2005	1. Pealtnägija 2. Ärapanija 3. Kodu keset linna	1. Anu Välba 2. Maire Aunaste 3. Eda-Ines Etti	1. Vahur Kersna 2. Kristjan Jõekalda 3. Hannes Võrno

67. **Mängiv televisioon (klassifikaator Elen Kõöbi bakalaureusetööst 2005)**

Tuginedes Fiske ja McQueen'i poolt eristatud telemängudele ning lähtudes Eesti telemaastiku viimase kümnendi praktikast, võib eristada järgnevaid telemängude liike:

- Mälumängud – enamasti küsimus-vastus tüüpi, teadmistel põhinevad mängud;
- Intellektuaalsed mälumängud – peamiselt akadeemilistel teadmistel põhinevad mängud. (Nt. „Nõrgim lüli”, „Kuldvillak”, „Kes tahab saada miljonäriks?” jne)

- Populistlikud mälumängud – peamiselt igapäevateadmistel põhinevad mängud. (Nt *Kuum hind, Õnneratas* jne)
- Suhte- ja kohtamismängud – mängud, kus võistlejad omavahel elukaaslaste paarid või mängud, kus vallalised osalejad leiavad endale kaaslase. (Nt *Reisile sinuga, Süda tuksub, Paras paar* jne)
- Kollektiiv- ja peremängud – mängud, kus omavahel võistlejad peamiselt perekonnad koos lastega või mingi eriala kollektiivid. Tavaliselt nõuavad sellised võistlused osavust ja loovust erinevate ülesannete täitmisel, aga ka mingi kindla valdkonna teadmisi. (Nt *Maie ja Valduri vägitegu, Rooside sõda, Bläkkpoks* jne)
- Noortemängud – mängud, kus omavahel võistlejad erinevate koolide õpilased või sõprade võistkonnad. Mõõtu võetakse nii teadmistes kui ka erinevates osavust nõudvates ülesannetes. (Nt *Krambambus, EMT textboxing, Parimad sõbrad* jne)
- Kuulsuste mängud – mängud, kus on võistlejateks tuntud ühiskonnategelased. Saade on justkui meelelahutuslik koosviibimine, kus harrastatakse mingit seltskonnamängu, võistlusmoment on teisejärguline. (Nt *Tähed muusikas, Teletaip, Kuulus või kummaline* jne)
- Osavusmängud – sportlikumat laadi mängud, mis nõuavad füüsilist osavust. (Nt *Visa hing, Tatikad* jne.)
- Interaktiivsed telefonimängud – mängud, kus võistlejateks on televaatajad, kes osalevad mängus saatesse helistades. (*Haloo TV, Pildimäng* jne)
- Showlikud talendimängud – mängud, kus otsitakse talente, tavaliselt koomikuid või artiste. Osalejad võistlevad erinevate etteastetega. (Nt *Kuldsuu, Viva Las Vegas* jne)
- Lotomängud – mängud, kus loositakse loto võidunumbreid. Studios on ka mängijad, kelle võit sõltub suuresti õnnest. (Nt *Bingo Loto, Topelttosin* jne)
- Reaalsusmängud – mängud, mis toimuvad reaalses elukeskkonnas ja kus põhitähelepanu on koondunud osalejatevahelistele suhetele ja intriigidele. Reaalsusmängud eeldavad eelkõige pingetaluvust ja külma närvi. Reaalsusmänge on mitmeid erinevaid liike, mille kohta võib lugeda alljärgnevas peatükis. (Nt *Robinson, Farm, Baar* jne)
- Seiklus- ja osavusmängud – mängud, kus tegevus toimub eksootilises või ebatavalistes tingimustes: üksikul saarel, džunglis jne. Mängus toimuvad võistlused nõuavad enamasti füüsilisi pingutusi (Nt takistusribade läbimine) ja külma närvi (nt eksootiliste elukate söömine). (Nt *Robinsonid, Džunglistaar, Hirmu faktor* jne)
- Kohtamis- ja suhtemängud – mängud, kus tegevus toimub enamasti luksuslikus ja eksootilises keskkonnas: lossis, villas, luksuslikul jahil, romantilisel saarel jne. Mängu sisu seisneb ideaalse kaaslase leidmisel või olemasolevate armastajapaaride suhte proovilepanemises. (Nt *Ahvatluste saar, Miljonär Joe, Salasuhe* jne)
- Talendimängud – mängud, kus keskkond on muutuv ning kus selgitatakse kõige andekam talent mingil kindlal alal. Võistlejad peavad ennast erineval moel tõestama ning võitja valib žürii, mis koosneb peamiselt oma ala professionaalidest. (Nt *American Idol, Ameerika supermodell* jne)
- Ametimängud – mängud, mille keskkond valitakse vastavalt mängu teemale, näiteks: baar, farm, kontorihoone jne. Osalejad peavad tõestama ennast valitud ametialal ja mängu perioodi vältel elama koos. (Nt *Baar, Farm, Tenerife* jne)

68. **ETV juhatuse esimehe Ilmar Raagi kaaskiri Ringhäälingunõukogule esitatud aruandest ETV arengukava 2003–2005 täitmise kohta 10. maist 2005** (Ringhäälingunõukogu arhiiv)

Eesti televisiooni arengukava 2003–2005 menetlemine tervikuna näitab Eesti Vabariigi haldussuutmatust käituda demokraatliku riigi tsiviilühiskonna vaimus.

Eesti Vabariigi Riigikogus mais 2002. aastal vastu võetud „Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukava aastateks 2003–2005” sätestab, et see dokument peaks sisuliselt toimima kui ühiskondlik kokkulepe, kus ringhääling võtab kohustusi ühiskonna ees ja riik garanteerib vahendeid nende kohustuste täitmiseks. Tegelikuses avaldati juba kaks kuud pärast arengukava heakskiitmist järgmise, 2003. aasta kohta käivad eelarvenumbrid, mis täielikult eirasid Riigikogus heakskiidetud arengukava. Sisuliselt oli selge, et juba ajal, mil maksumaksja maksis Riigikogu saadikutele palka arengukava arutamiseks, oli valmis otsus, millega kogu Riigikogu töö muudeti mõttetuks. Kokku finantseeriti ETVd kolme aasta jooksul 340 miljonit krooni väiksemas mahus, kui Riigikogu saadikud selle heaks kiitsid. Eraldamata 340 miljonist 182 miljonit jäi puudu programmi tootmisest ja 121 miljonit investeeeringutest.

Ainuüksi selle fakti valguses on raske aru anda selle dokumendi täitmise kohta, sest ringhäälingul ei olnud ühiskonnaga kokkulepet nende teenuste osas, milliseid sooviti saada väiksema eelarvemahu juures. Seega tähendab antud aruanne pigem loetelu ETV otsustest, mida kolme aasta jooksul iseseisvalt vastu võeti.

Antud perioodi kohta võib konstateerida, et Eesti Televisiooni staatuses on endiselt vastuolu avalik-õigusliku organisatsiooni õigusfilosoofilise eesmärgi ja selle reaalse rakendamise vahel. Omamata seadusega tagatud sõltumatuse garantiisid sõltumatu ja stabiilse finantseerimise näol, on meil vormiliselt tegemist pigem riigi kui avalik-õigusliku televisiooniga. Selle järeldusega asub Eesti rahvusliku meediapoliitikaga demokraatia arengus piiratud demokraatiaga maade hulka ja arengukava suurimaks ebaõnnestumiseks oli suutmatust vastu võtta uut rahvusringhäälinguseadust.

Samal ajal juhindub ETV igapäevases tegevuses siiski sõltumatu avaliku huvi eesmärkidest. 2002. aastal vastu võetud arengukava positiivseks mõjuks oli väärtuselise paradigma muutus, millega senine tegevuse kommertsloogika

asendus avaliku huvi loogikaga ja teisest küljest organisatsiooniliselt asendus ühe meediumi keskne mõtlemine horisontaalse integratsiooni keskse mõtlemisega, kus tähelepanu keskpunktis ei ole mitte üksiku saate tootmine, vaid ühe tervikliku sõnumi vormimine ja kanaliseerimine kõikides võimalikes meediumites.

Kuna ETVd määratleti selles arengukavas Eesti keskse televisioonina, siis kuulub suurimate ebaõnnestumiste hulka eestikeelsete saadete esmaesituste vähenemine. Vastavalt arengukavale pidi aastal 2003 eetris olema 2061 tundi uut eesti saadet. Tegelikult oli 1716 tundi. 2004. aasta plaan oli 2041 tundi, aga tegelikult oli 1663 tundi. 2005 aasta plaan oli 2053 tundi, aga tegelikult on 1658 tundi.

Struktuuriselt oli eelkõige halvatud eesmärk toota püsiva eetriväärtusega saateid, mis oleksid osa Eesti kultuurist ka aastakümnete pärast. Kuna just see osa programmist on tunnihinna suhtelises arvestuses kallim, siis seda valdkonda ei olnud võimalik arendada.

Nii viidi küll *prime time*'i lastesaated, aga selle asemel, et igal õhtul näidata üht eestimaist lastesaadet, suudeti toota vaid üks „Buratino“.

Kuna meil ei ole juba aastaid tehtud telekäsitlusi kaasaegsetest suurkujudest, oli plaanis toota dokumentaalsari „Portreesid meie kaasaegsetest“. Arvestades meie heliloojate ja dirigentide rahvusvahelise tuntusega, plaaniti toota igal aastal kaks rahvusvahelistele standarditele vastavat kontsertfilmi „Eesti muusika kullafondist“. Kuid need jäid tegemata. Plaaniti igal aastal salvestada 30 teatrietendust parandatud tehnilises kvaliteedis. Sellest plaanist on täidetud alla veerandi.

Kokkuvõttes on rahvuskultuuri põlistamise programm antud arengukava raames ebaõnnestunud.

Antud arengukava ebaõnnestus täielikult Eesti regionaalse kajastatuse paranemise seisukohalt, kuna võrreldes 2002. aasta seisuga ei ole asutatud plaanitud Pärnu korrespondendipunkti ega ei ole alustatud ka regionaalsete uudiste edastamisega. Välisuudiste seisukohalt hilines New Yorgi korrespondendipunkti avamine aasta ja Moskva korrespondendipunkti ei loodudki.

Arengukava kohaselt nähti ühe juba valmistehtud saate efektiivsust tõusmas ka seeläbi, et selle saate kättesaadavust vaatajatele parandatakse erinevate meediumite lisamisega. Ometi ei ole alustatud ETV teine kanal ega ka mitte uudistekanal ETV 24. Riigil ei ole seni plaani, kuidas finantseerida üleminekut digitaaltelevisioonile.

Kui organisatsiooni arengu positiivsele küljele jääb programmi täielikult projektipõhisele arvestusele ülemineku ja tehnikaosakonna asumine isemajandavale alusele, siis negatiivselt tuleb täheldada digitaalsele tehnikale ülemineku mahtu, mille tulemusena on muretsetud vaid neli rahvusvahelise telepildi standarditele vastavat kaamerat XDCSAM. Enamus ETV saadete tootmisest käib endiselt Betacam SP formaadis, mille tootmise näiteks SONY on lõpetanud.

Peaaegu täielikult on täitmata säilitusfondi digitaliseerimise plaan, kuna vajalikke investeeringuid ei ole tehtud. Selle tähendust rahvuskultuurile on raske alahinnata.

Kui kogu perioodist otsida positiivseid tulemusi, siis on selleks kolme aasta vältel ETV rahalise olukorra ja vaatajajumbrite stabiliseerumine.

69. **Salme Rannu. Avaliku ringhäälingu võimalikkusest 21. sajandi Eestis**

TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna magistratuuri seminaritöö 2005 (lühendatud)

1987. aasta 21. oktoobril Eesti Televisioonis alanud saatesari „Mõtleme veel“ kutsus kogu rahvast arutlema teemal „Kas kolmas laps peaks sündima?“ Kuue kuu pärast, 13. aprillil 1988, kui saate teemaks oli „Kuidas rakendada kodanikuinitsiatiivi?“, esitas Edgar Savisaar idee asutada NLKP uuenduspoliitika toetuseks demokraatlik liikumine – rahvarinne. Vähem kui aasta pärast, 24. veebruaril 1989 kell 7.33 kanti üle sini-must-valge lipu heiskamine Pika Hermannini torni. Kaks aastat hiljem, 20. augustil 1991 valvasid inimesed tele- ja raadiomaja kui strateegiliselt tähtsaid infosõlmpunkte, millest sõltus maailma teavitamine augustiputšist. Veel kaks aastat hiljem, 1993. aastal sai ETV Euroopa Ringhäälingute Liidu täisliikmeks; Eestis alustas tegevust kolm eratelekanalit. Samal aastal puhkes esimene, nn Valgjärve telesõda edastussageduste ja saateagade pärast, mis olid Venemaa teleprogrammide transleerimise lõpetamisel vabaks jäänud. Ringhäälinguseadus võeti vastu 19. mail 1994. Selsamal aastal oli ETV põhivara amortisatsioon juba 53%. Aasta hiljem puhkes 3 minuti telesõda – selle ajendiks oli Reformierakonna parlamendisaadiku Kristiina Ojulandi ettepanek maksimaalselt lubatava reklaamimahu kohta ETV ühes saate tunnis. Ajaleht „Äripäev“ avaldas toimetuse arvamuse „Aeg on ETV likvideerida“. Veel kaks aastat hiljem lubas peadirektoriks kandideeriv T. Lepp üldist rahulolematust äratava kommertsreklaami edastamise ETV-s lõpetada ja toota senisest märgatavalt rohkem saateid. Uus peadirektor alustas tööd 1. novembril 1997 ja lõpetas 8. mail 2000. Selleks hetkeks oli ETV-l oma rahaliste kohustuste katmiseks puudu 70 miljonit krooni.¹

Revolutsioon sööb oma lapsi – see maksim oleks võinud tulla juba nende ajakirjanike ja toimetajate pähe, kes toona küsisid koos väga paljude eestlastega, sealhulgas noortega – kas kolmas laps peaks sündima? Me ei tea veel, mis saab nendest lastest, kelle vanemad tollal tegid otsuse – jah, peab küll! Kuid see, mis sündis ETV-ga, on ülaltoodud kronoloogias põhijoontes kirjas. Küsimus on – miks see niimoodi läks? Miks jäid avaliku ringhäälingu staatusesse pürgivad ETV ja Eesti Raadio, kes laulva revolutsiooni ajal olid olnud nii väljapaistvas rollis, värskest vabanenud Eestis üksi? Miks nende tegevuskavasid ja probleeme ei mõistatud, miks nende häält kuulda ei võetud? 1996. aastal Riigikogu kultuurikomisjoni, Kultuuriministeriumi, ringhäälingunõukogu, ETV ja ER algatatud diskussioon „Avaliku ringhäälingu tulevikust Eestis“ kukkus läbi, sest eratele- ja raadiokanaleid koondav Eesti Ringhäälinguliit keeldus selles osalemast. Rohkearvulised katted ringhäälinguseadust muuta ja avaliku ringhäälingu positsiooni stabiliseerida ebaõnnestusid samuti – kuni 2000. a kriisini, kas oligi lõpuks valida, kas ETV jääb või kaob.

Seda lugu on jutustatud lühemalt ja pikemalt, detailsemalt ja üldistavamalt, ja ega lugu olegi ju veel lõppenud. Siin aga tahaksin arutleda mõningate esmapilgul nähtamatute põhjuste üle, mis aitavad ehk pisut paremini mõista, miks kõik läks nii, nagu läks.

Michael D. Kennedy iseloomustab teoses „Cultural Formations of Post Communism” siirdekultuuri kui mobiliseerivat kultuuri, mis on organiseeritud ümber teatud loogiliste ja normatiivsete vastandite, eksperthinnangute ja ajalootõlgenduste. Siirdekultuur loob raamistiku strateegilistele tegevustele, millega tegijad püüavad realiseerida oma vajadusi ja soove. See raamistik omakorda korraldab siirde enda kulgu. Siirdekultuuri struktuur põhineb tuleviku ja mineviku vastandusel. Tulevikku kujutatakse globaalse integratsioonina, mida kannavad Lääne poolt domineeritavad ülerahvuselised ja -riigilised organisatsioonid. Minevik on väheväärtuslik, Vene riikliku keskvoimu poolt domineeritav majandusvorm. Siirdekultuuri põhieesmärgid on luua turumajandus ja demokraatlik poliitiline stabilisatsioon. Selle retoorika rõhutab vabadust ja võimalusi ning hoiatab sõltuvuse kui ohu eest. Siirdekultuuri tüüpilised kangelased on ettevõtjad, tarbijad ja kodanikud, vaenlased aga need, kelle mõtteviis tähtsustab riiki ja tema võimu.

Sellest vaatenurgast näeme, et siirdeperioodi suubunud Eesti Televisioon ja Eesti Raadio – veel mõned aastad tagasi osa massiivsest üleliidulisest ideoloogiaasutusest, mida juhiti kompartei võimustruktuuride abil – kandsid endas paljusid tunnuseid, mis siirdekultuuri struktuuri seisukohalt asetasid nad pigem mineviku kui tuleviku, pigem sõltuvuse kui vabaduse, pigem vaenlase kui kangelase poolele.

Täpsustagem – nii ETV kui ER tegid 90-ndate alguses läbi rea organisatsioonilisi muudatusi, mille tulemusel nad üsna kiiresti haakisid end lahti üleliidulisest televisiooni ja raadio võrgust. Kohalike komparteistruktuuride lagunedes kadus ka ideoloogiline kontroll. Ent see pool organisatsioonide teisenemisest ei olnud silmnähtav. Saadete sisu muutus, ent paljud vanad pealkirjad jäid veel püsima, rääkimata saatejuhtidest ja diktoritest, keda mäletati aastakümnete tagant. Saatekavas oli vähe Lääne programmi (1991. aasta oktoobrikuus oli ETV kavas 130 väljaspool Eesti toodetud saadet, neist 67% Vene päritolu)². Väga paljud inimesed, kes ETV ja ER-ga isiklikult kokku puutusid, nägid nende suurtes hoonetes ja tehnikapargis ikka veel füüsilisi jälgi nõukogulikust minevikust (meenutagem eespool toodud amortisatsiooniprotsenti!). Globaalse integratsiooni näoga tulevik saabus ETV-sse pikkamööda, tagasi vaadates tuleb tunnistada – liiga aeglaselt.

Vabadus ja võimalused kui hüve *versus* sõltuvus kui oht on siirdefaasis ETV puhul raskemini defineeritav. Kui meenutada 90-ndate alguse ETV saadete sisu, siis sõnavabadusega väga suuri probleeme ei olnud. ETV liikus samas laines kogu ülejäänud ajakirjandusega ja tabuteemasid jäi aina vähemaks. Programmi ilmus uusi valdkondi ususaadetest missivõistlusteni. Kuid ETV finantsjõud kahanes kiiresti ja see tähendas vähenevaid töövõimalusi nii loomingulistele töötajatele kui ka tehnika-spetsialistidele. Töö ETV-s hakkas üha enamatele tegijatele tähendama sõltuvust organisatsiooni rahalisest seisust ja toimetuse-standarditest ning isikliku initsiatiivi piiramist. Algas töötajate äravool. Lahkujad nägid oma võimalusi uutes erakanalites või meediaettevõtluses. Trüki-meedia kajastas neid liikumisi aktiivselt, nagu ka erakanalite noorte ja värskete saatejuhtide ja mänedžeride areeniletulekut. Siirdekultuuri raamistik on loomulik, et nende kajastuste diskursuses said just nemad kangelasteks, ETV aga osutus vaenlaseks.

ETV oli seni olnud riigieelarveline ettevõtte. Uues olukorras, kus tulud (riigieelarvest makstavad summad) kuidagi ei katnud kulusid, mida tõi kaasa nii oma tegevus kui ka sidusorganisatsioonide teenuste kasutamine (eeskätt telesaatejate ja sideliinide üür), tuli hakata kohanema turumajandusliku mõtlemis- ja tegutsemisviisidega. Üsna ruttu avastati, et ainus ressurss, mida saab müüa, on eetriaeg. Saateid osta ei tahtnud keegi. Niisiis loodi reklaamiosakond ja hakati eetriaega reklaamijatele müüma, samal ajal, kui just olid asutatud uued meediaettevõtted – eratelekanalid, kellele reklaamijalt saadav raha oli elutähtis tuluallikas.

Kennedy kirjutab siirdenarratiivist, mida sotsiaalse elu praktikud kasutavad, et kujundada arusaamu, mis on normaalne ja mis hälbeline sellistes ühiskondades, kus liigutakse kommunistide võimu alt kapitalismi. Muutustele vastuseisimine on tõendiks, et keegi või miski kuulub minevikku või halvasti toimivasse olevikku. Lugude abil normaalsest ja hälbelisest legitimeerivad eksperdid ja ettevõtjad oma kompetentsust juhtida ettevõtteid ja panna paika seda, kes kuulub minevikku ja kes olevikku.

Erakanalid löid loo kõlvatust konkurentsist, mida *mammut-* (*sic!*) organisatsioonid ETV ja ER neile reklaamiturul osutavat. Vaatamata korduvatele ümberlukkamistele sõltumatute ekspertide poolt toimis see lugu hästi. Kui ETV juhtkond 1996. a eelarvevaidlustes juhtis rahandusministeeriumi tähelepanu sellele, et riigi toetuse osa ETV eelarves on langenud juba alla 2/3, siis ei käsitatud seda kui vajadust suurendada riigitoetuse summat, vaid lausa vastupidi – kui võimalust toetussumma kasvu pigem külmutada. Seda toetas veel teine samal ajal käibeile läinud narratiiv – maksumaksja raha raiskamine ETV-s, mis levis läbi ultraliberaalset majanduspoliitikat toetavate ringkondade.

Kennedy kirjutab, et siirdekultuuri tuuma moodustavad professionaalid rahvusvahelistest rahandusorganisatsioonidest, majandusteadlased ja juhid, kelle töö põhineb vastuoludel plaani- ja turumajanduse vahel. Siirdekultuur ei ole analüütiliselt ühtlane, sobiva omandivormi ja reformide järgnevuse kohta on erinevaid arvamusi, samuti on siirdekultuur täidetud poliitilise süüdistamisega. Üle kümne aasta kestnud vaidlustes ETV staatuse ja saatuse üle ulatuvad ettepanekud täielikust riigistamisest täieliku erastamiseni. Veel 2000. aasta lõpul asus Reformierakonna noortekogu seisukohale, et ETV ja ER tuleb kaotada ja nende varad maha müüa; avalik-õiguslik ringhääling tuleb asendada väikese ja paindliku meeskonnaga, mille ülesandeks on riiklikult olulise programmi loomine³ (Sisuliselt taotles ettepanek ühtaegu nii erastamist kui “riigistamist”).

Poliitiliste süüdistustena tulid üsna ruttu käibeile programmi tasakaalustamatus ja erapoolikus parteide suhtes ning vähene huvi Riigikogu ja valitsuse igapäevatöö vastu. Need mõjutasid eelarvevaidluste kõrval ka seadusloome protsessi, sest avaliku ringhäälingu mõiste ja eesmärk jäi poliitiliste huvide pörkumisel tagaplaanile.

Kennedy väidab, et kõik siirdeühiskondade rahvad on püüdnud kohaneda maailmaga, mida iseloomustavad üleminek diktatuurilt demokraatialle ja plaanimajanduselt turumajandusele. See tähistab liberalismi võidukäiku. Kuigi liberalismi tähendus võib maailma eri paikades olla erinev, on selle põhilisteks iseloomujoonteks ühelt poolt poliitiline pluralism ehk poliitiliste parteide ja sotsiaalsete organisatsioonide mitmekesisus ning teiselt poolt majanduses kapitali eraomand ja turusuhted, mis on avatud ühiskonna ja vabaduse alusteks.

Kennedy määratlus eristab poliitikat ja majandust üsna selgesti. Ent liberaalne riik klassikalisel kujul, kus avalik ja erasfäär on lahutatud ning riigi autoriteet ja võimalused poliitiliselt sekkuda tsiviilühiskonna toimimisse (äritegevus ning isiklik ja perekonnaelu) on piiratud, on nüüdisajal üha raskemini hoomatav. Jürgen Habermas kirjutas juba 1961. aastal:

„Riigi ja ühiskonna kokkusulamine, mis lagundab privaatsfääri, mille iseseisvus võimaldas seaduste generaalsust, kõigutab pinda suhteliselt homogeenne arutlevate eraisikute publiku jalge all. Organiseerunud erahuvid konkurents tungib avalikkusse. Kui omal ajal võimaldasid privatiseeritud ja tänu sellele klassihuvide ühisnimetaja all neutraliseeritud üksikhuvid avaliku diskussiooni teatavat ratsionaalsust ja ka efektiivsust, siis tänapäeval on tegemist juba pelgalt konkureerivate huvide demonstreerimisega. Avalikus arutelus väljaselgitatud konsensuse asemele on astunud mitteavalikus arutelus pealejäänud või lihtsalt läbisurutud kompromiss.”²⁴

90-ndatel aastatel ei õnnestunudki avaliku ringhäälingu tuleviku üle Eestis avalikult diskuteerida. Erakanalite omanikud ja liberalistlikud majandusringkonnad aimasid, et nendegi huvide suhtes võib diskussiooni käigus tekkida konsensus, mis neile ei pruugi sobida. Reklaamituru arenguprognosis näitas, et kõik neli sel hetkel tegutsevat telekanalit sinna ära ei mahu, kuid samas ei olnud erilist lootust, et ETV-s eetriaaja müük kohe lõpetatakse. Tollase Koonderakonna fraktsiooni esimees, RTV juhatuse liige ja aktsiate omanik Mart Siimann ütles: „...rahvas ei pruugi ka alati väga selgelt teada, mida ta tahab. /.../ Parempoleks, kui sünniks poliitilise kompromiss.”²⁵

Diskussiooni läbikukkumine oli pettumus ja ootamatus, sest toosama saatեսari „Mõtleme veel” ja 80–90-ndate vahetisel meediat täitnud arvamustevahetus oli veel hästi meeles. Tundus, et selline erahuvidest vaba, kogu rahvusliku kogukonna ja riigi üldistele huvidele suunatud diskussioon on vajalik ja loomulik. Euroopa avalik-õiguslike tele- ja raadioorganisatsioonidega suheldes ja Euroopa Ringhäälingute Liidu (EBU) kesketesse struktuuridesse sobitades oli ETV juhtkonnas ja ringhäälingunõukogus kinnitust saanud idee avaliku ringhäälingu kui avaliku poliitilise ja kultuurilise arutelu meediumi elutähtsast rollist legitiimses demokraatlikus rahvusriigis.

Euroopa riikide avalik ringhääling oli oma sündimise ajal 20. sajandi I poolel olnud määratletud iga antud ühiskonna poliitiliselt aktiivse, *kultuuriliselt arutleva publiku* (Habermasi termin) vajaduste ja tõekspidamiste raamistikus. Kuid Eesti siirdeaja sündmustelvas tegutsevad meediapraktikud ei näinud, et kapitalistlikus maailmas olid avaliku ja privaatsfääri suhteid reguleerivad protsessid juba muutunud. Uudsete info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate (satelliitlevi, mobiilside, internet) baasil ja kasvava reklaamituru najal oli erakapitalil baseeruv elektrooniline massimeedia vallutamas kogu maailma. Ka Euroopas plahvatuslikult arenev eratelevisioon oli oma iseloomult eeskätt massimeedia, mille suhe avalikkusega oli põhimõtteliselt erinev klassikalisest. Habermasi järgi seab massimeedia sihiks küll laia kihtide avalikkuses osalemise, kuid see on *tarbija* osalemine – see on minetanud poliitilise iseloomu. „Massimeedia abil kujundatud maailm on avalikkus veel ainult näiliselt, aga ka privaatsfääri puutumatus, mida ta oma tarbijatele töötab, on illusoorne.” (ibid: 231).

Seetõttu polegi eriti imestada, et avalik-õigusliku ringhäälinguteenuse olemuse mõistmine Eesti majandus- ja poliitika-ringkondades osutus äärmiselt vaevaliseks. Vahetu, läbielatud kogemus tollest traditsioonilisest, liberaalsest avalikkuse meediumist puudus, seega puudus ka selle jagatud tähendus. Küll aga oli olemas ühelt poolt elav kogemus ideoloogiamasina nähtavast nõukogulikust televisioonist ja raadiost, mida sai ainult ositi tõsiselt võtta, teiselt poolt aga taeva- ja kaabelkanalite kaudu aina laiemale levivast ja erinevaid auditooriumi nišše hõivavast, peamiselt meelelahutuslikust kommertsmeediast. (Soome televisiooni vaatajate jaoks oli avaliku ringhäälingu teleprogrammi mall küll olemas, kuid seegi oli ju vähemalt osaliselt siirdunud *kultuuri tarbiva publiku* raamistikku, ja mis peaaegu, see oli ikkagi teise rahvuskogukonna avalikkuse meedium, milles eestlased ei osalenud.) Niisiis vaadati eraomandusse läinud trükimeedia poole, mille autoriteet oli üsna kõrge, ja üks levinumaid küsimusi avaliku ringhäälingu kohta oligi: miks seda ei võiks samamoodi erastada, trükimeedia ju pakub publikule kõike, mida see vajab?

Habermas ütleb, et „kui turuseadused, mis valitsevad kaubaringluse ja ühiskondliku töö sfääri, tungivad ka eraisikutele kui publikule reserveeritud sfääri, siis kipub arutelu asenduma tarbimisega ja *avaliku kommunikatsiooni tervik laguneb üksikuteks retseptisooniaktideks*, olgugi et neil on ühetaoline iseloom.” (ibid: 221, minu kursiiv). Avaliku kommunikatsiooni terviku kadu või mittetajumine võib olla üks põhjus, miks Eestis tollal avalikku ringhäälingut kommertsmeediast väga selgelt ei suudetud eristada. Hulk 90-ndate sõnavõtte ETV asjus püüavad sõnastada avalik-õigusliku televisiooni ülesandeid – ja sageli peadib see lausega “maksumaksjana tahan ma oma raha eest rohkem saada” (Tõnis Palts)⁶ *Tarbimise* diskursus läbib kogu seda vaidlust, *avalikust kommunikatsioonist* kõneldakse üliharva. Maksumaksja raha eest avaliku hüve “ostmist” defineeritakse kliendisuhena – avalik ringhääling esineb selles kui keegi, keda “palgatakse” osutama järgmisi teenusid: “edastama operatiivset, erapooletut ja tasakaalustatud informatsiooni; vahendada arvamuste paljusust olulistes sotsiaalpoliitilistes küsimustes; toetada mitmekesisest programmi kõigi ühiskonnagruppide vajaduste rahuldamiseks; toetada kvaliteetset, valdavalt omakeelset ja omakultuurset info-, haridus-, kultuuri- ja meelelahutusprogrammi.” Kõik eelloetletu on avalikule ringhäälingule iseloomulik, ent hoolimata sagedasest kordamisest ei leidnud see mõistmist. Ikka järgnes vastuväide „sedasama võivad maksumaksja raha eest teha ka eraõiguslikud raadio- ja telejaamad”. Tõepoolest oligi 90-ndate aastate lõpupoolel kommertsringhäälingu programmides üsna palju saateid, mis vastasid samadele nõudmistele. Näib, et kliendisuhete alusel ei õnnestugi avalikul ja kommertsringhäälingul hästi vahet teha. Enamasti viib see negatiivse määranguni –

avalik ringhääling teeb seda, millest eraringhääling ei ole huvitatud. Siit aga avaneb otsetee niisistumisele ehk tupikusse – rahva raha eest ei saa teha programmi, mis on oluline ainult kitsastele huvigruppidele.

Alles 2002. a koostatud Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni arengukavas aastateks 2003–2005, mis fikseeris avaliku ringhäälingu lähiaastate suundi, tuleb esile uus määratlus – kodanikusuhe, mis defineerib ER ja ETV põhitegevust ehk raadio- ja teleprogrammi tootmist avaliku teenusena, kuna

- see pakub huvi olulisele osale avalikkusest;
- teenus on avalikkusele vabalt kättesaadav;
- teenuse rahastamine on kontrollitav avalikkuse poolt.

Avalikkuse mõiste esiletulek ja kliendisuhte paradigmat kodanikusuhte paradigmasse siirdumine on toetanud konsensusse kujunemist avaliku ringhäälingu vajalikkusest. Likvideerimise ja erastamise retoorikud pole viimasel ajal enam üles astunud.

Kuid kas avaliku ringhäälingu õnnelik tulevik siiski enesestmõistetavalt saabub? Eestis avaliku ringhäälingu ümber toimunud „sõjad” olid omamoodi võimendunud vastukajad protsessist, mis samal ajal toimus ka mujal Euroopas – ka seal esitati küsimus „milleks meile avalik ringhääling?” juba vähemalt viieteist aastat tagasi, kui kommertskanalid püüdsid hõivata maksimaalse osa kasvavast reklaamiturust. Ka seal tundus privaatne ja intiimne tarbimine astuvat avaliku kommunikatsiooni asemele, sest avaliku ja privaatsfääri suhted olid muutunud. „Vanas” Euroopas ei toonud see siiski kaasa nii sügavat kriisi, nagu paljudes Ida-Euroopa rahvusringhäälingutes juhtus. Pigem viis kriitika organisatsioonide läbipaistvuse ja efektiivsuse kasvule, mis on uue aja märkide taustal väga tähtis. Sest järgmine küsimus, mis avaliku ringhäälingu ette seatakse, võib olla küsimus tema eksisteerimise aluse – rahvusriigi – hääbumisest hilismodernses maailmas

Modernsed riigid kujunesid välja rahvusriikidena. Riigi administratiivse võimu kasvades arenesid poliitilised identiteedid – rahvus, kodanikkond ja avalikkus, millele rajaneb demokraatia; ja kultuurilised identiteedid, mille kooslus antud riigis on rahvuskultuur. Rahvusidentiteetidel on seega kaks poolust: poliitiline rahvusriiklus ja kultuuriline identiteet. Avaliku ringhäälingu jaoks on just rahvusidentiteet olnud aluspõhjaks, millele oma eesmärkide seadmisel toetuda. Identiteedid aga seostuvad indiviidiga kui subjektiga, ja just subjekt on see, kes hilis- või postmodernses maailmas „nihestub”, fragmenteerub, bürokrateerub, politiseerib oma personaalsuse (nt feminism), vabaneb rahvuskultuuris peituvate kultuuriliste võimustruktuuride survest. Globaalses meedia- ja tarbimismaailmas on subjektil võimalik haakuda seal vabalt hõljuvate identiteetidega, mis pole seotud aja, koha ega keelega. Vastukaaluks tugevnevad lokaalsed ja etnilised identiteedid. Kujuneb identiteetide mitmekesisus, pluralism.

Manuel Castells oma teoses „The Power of Identity” kinnitab, et uues globaalses ühiskonnas ja rahvusvahelistes võrgustikes on rahvusriigid kaotamas oma suveräänsust. „Rahvuslik” (antud riigis toimuv) tootmine ja tarbimine on integreeritud globaalse kaassõltuvuse süsteemi, see aga toob kaasa riigi võimetuse iseseisvalt otsustada, kuidas täita oma kohustusi kodanike heaolu tagamisel. Idee riigist kui paljude spetsiifiliste identiteetide poliitilisest stabiliseerijast ei rahulda neid, kes näevad temas põhiliste kodanikuõiguste tagajat. Tagajärjeks on legitimiiskriis. Kriisi vältimiseks peab riik asuma esindama „oma inimeste tahet”, tagades nende heaolu ning kollektiivse identiteedi. Selleks peab riik ennast identifitseerima kollektiivsena, väljastades „teiste” väärtused ning vähemusidentiteedid. Castells väidab, et sellised riigid ei talu liberaalset demokraatiat – fundamentaalne kodanikuõigus ja üksikidentiteedid lähevad omavahel vastuollu.

Nii et mida rohkem identiteetide pluralismi, seda vähem kollektiivset, rahvuslikku identiteeti, mis on üks avaliku ringhäälingu tegevuse sihte ja õigustusi; ja *vice versa*, mida rohkem rahvusidentiteeti, seda vähem demokraatiat, mis on samuti avaliku ringhäälingu mõtte esmamääratluste seas?

Kuidas avaliku ringhäälingu laev 21. sajandi Eestis ja Euroopas selle vastuolu Skylla ja Charybdise vahelt läbi purjetab, seda näitab lähiaeg.

¹ Andmed kogumikest: Eesti Televisioon. Arvud, faktid sündmused (2005). Tallinn: Huma; Šein, H. (2002), Eesti telemaastik 1991–2001. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

² Suurevälja, K. (2005), Hankeprogramm kui kultuuriruumi indikaator. Bakalaureusetöö. Tartu: TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

³ Šein, H. (2002) Eesti telemaastik 1991–2001, lk. 390. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus

⁴ Habermas, J. (2001), Avalikkuse struktuurimuutus, lk. 240. Tallinn: Kunst.

⁵ Eesti teletaevas võib selgineda sügiseks. E. Tammeri intervjuu M. Siimanniga. Postimees, 20. juuni 1995.

⁶ Palts, T., Rahvusliku televisiooni lõpp lähedal. Eesti Päevaleht, 22.04.1997.

⁷ Public Service Broadcasting: Europe’s Opportunity. A Conference organized by the EBU, Brussels. Nov 29–30, 1993.

70. **Amsterdami lepingule lisatud protokoll liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta (2. oktoober 1997)**

Amsterdami lepingule, millega muudeti Euroopa Liidu lepingut, Euroopa Ühenduste Lepingut ja teatavaid nendega seotud akte, lisati Protokoll liikmesriikide avalik-õigusliku ringhäälingu kohta:

KÕRGED LEPINGUOSALISED,

VÖTTES ARVESSE, et liikmesriikide avalik-õiguslik ringhääling on otseselt seotud iga ühiskonna demokraatlike, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajadustega ning vajadusega säilitada meedia pluralism,

ON KOKKU LEPPINUD järgmistes tõlgendavates sätetes, mis lisatakse Euroopa Ühenduse asutamislepingule. Euroopa Ühenduse asutamislepingu sätted ei piira liikmesriikide pädevust rahastada avalik-õiguslikku ringhäälingut niivõrd, kuiivõrd need summad määratakse ringhäälinguorganisatsioonidele avaliku teenuse osutamiseks, nagu selle teeb ülesandeks, määratleb ja korraldab iga liikmesriik, ja niivõrd, kuiivõrd selline rahastamine ei mõjuta kaubandustingimusi ega konkurentsi ühenduses määral, mis oleks vastuolus üldiste huvidega, kusjuures arvesse võetakse avaliku teenuse osutamist.